Ingjaldur

| 1 tölub. | Villingadal 6 jan. 1917 | 9 |

Kinnisferð.

Það var á útmánudunum veturin 1914-15 að a að ungmennafjelagið „Afturelding" í Mosfellsveit bauð öllum þeim U. M. F. úr Reykjavík upp eftir til sín. Eg hafði hyrt menn minnast á Mosfellsveitina eftir að jeg varð nágranni hennar. Sögðu sumir „Moskoitar", svo nemdu Reykvikingar þá, mundu vera fafróðustu menn, og skrilsháttur þar meiri en í nokri annari sveit. Þeir læsu heldur ekki annað en romana, svo sem: Kapitölu og Óttalegaleindardóma, það væri líka ljósasti vottur um hvad menninnir væru þar á lágu stygi.

Ekki litu þeir í Íslendingasögurnar, og ekki spyrdu þeir um höfunda bókarinnar sem þeir læsu. Þar sæist að líkindum engin bok eftir þjóðskáldin okkar, og þri sídur nokkud eftir heimsfræga höfunda. Svona voru fyrstu sagnir af Moskóitum, sem jeg hyrdi.

Nú er eg fyrsti bodid, furdadi mig mjög á þri ad þessir andlegu vesalingar, eins eg hafdi

fyjast að þeir væru, skyldu gera sig svo digra, sína og Guðinn leyfðu sagði fordum, að bjóða, íbúum (höfuðstaðarinnar) höfuðborgarinnar til sín.

Þeir mættu þó vita að þar voru saman við kaðlar menn, sem ekki fyjaðist að bjóða upp á kapphlaup eða Olíulagalyndaraldóma. Eg ætlti mjer að fara til þess að kynnast þó „Moskóbúum" af eigin sjón og heyrn.

Það hafði verið leikið fram í haðinu, að gestunum yrði að hafa nesti með sjer til fararinnar.

Ferðin átti að byrja sunnudagsmorguninn kl. 9 1/2. Skyldu fjelögin öll nema við Rauðará, það er alfaraveginn, sem Laugavegurinn hefir verið lagður yfir.

Vetrar kumaraskólanemendum kom þangað ekki vel saman, en af þeir ætlum leiddist biðin, þó gengum við þar til og frá og líkuðumst um.

Upp úr litlu ókviði kom þá fyrir, sem eg hefi við ált gleymist seint, og þó það sneiði ekki kímniefnin þessa, að ódrukkin er þrá að það varð þá á leið minni, þó ætla jeg samt að taka það með. Ungmennafjelögin vilja hvoki sem en hafa meðferð ölvunna. Við höfum farið úr af aðal veginum og gengið upp á milli húsanna. Þegar við vorum skamt frá einu húsinu, þá kom verkamaður út úr því. Hann

gekk að kunna sem var við bæjarlíð hússins. Upp á kunnunni var þrenn lítill kassi. Það var að sjá nokkurskonar mýsa eða rottugildra, því innan í honum voru 3 rottur eða mýs, við sáum ekki vel hvað hvítur var, þar að við vorum ekki svo nærri. Vitt sáum að maðurin opnaði kassann og kallaði honum þangað til að veralinga litlu dýrin dutlu úpani kunnuna. Eg gleymi ekki angistarópi þeirra, þegar maðurin opnaði kassan. Hljóðið var ekki hátt en þó skerandi ~~angistar~~ angistar- og þungið angist og ánægju. Litlu angarnir stukku í ofboði upp í það hornið á kassanum sem upp snýr og reyndu að halda sjer þar með litlu klónum, en hopuðu á víxl til manninn að upani kunnuna, sem átti að gera endan á lífi þeirra. Eg var ekki hræddur en svo að jeg varð að snúa mjer undan og má liver lá mjer það sem vill.

Hvað hefir verið í kunnunni veit jeg ekki, en hitt veit eg að þessir veslingar gera mönnum mart ógagn, en við ættum samt að gera þeim skemtun sem veralegasta.

Hjaltlína Guðjónsd.
frá Ms.

Mannpeleksingin.

Hver sá er vinna vill mánnum samanlegt gagn, parf ad peleska menninа, annars bersk hann eins og sá er í vindin slær, pessi peleksing hefir líka jáfnan pótt mikils virdi: Jafn. vel prír sem mesta menskum og lærdóm ad líkja, mesta mannpeleksingunа mikeils. Hver sá er dalar af mannpeleksingu, getur ekk vist ad ardum hans sje veitt eptirtekt. Allir vilja komask áfram í lífinu Til pess hjálpar mannpeleksingin meira en flest annad. Prim sem hefir mikla mannpeleksing til ad bera lukkst mangt, sem ödrum er ekki til meins ad vinna.

Ef vid viljum komask im ad hjärtum mannanna, pá verdum vid ad peleska leidirnа sem ad peim liggur. Jeg álít einmitt ad mannpeleksingin sje leidarsteinnin sem sá kemur manninum ad notа pessa leid. Er jeg líka prádáleglega viss um pad, ad mannpeleksingin leidbeinir öllum skynsömum foreldrum í uppeleti barna sinna og kennir oss öllum hvernig vjer eigum ad medhöndla einstaklingseðli hvers manns sig af fyrir sig. Enga hefir líka mikla pörf sakir, ad lifa flestra manna sje hád misskeyslingi; og er pví pessa vidid ad ardlaus: Misskeylningin hefir opt sundurskilid foreldra og börn,

bródur og systur, hjón og vini, og í einu ordi sagt, menn pá sem virtust vera skapadir hver fyrir annan, og sem hefdu getad leitt mart gott af sjer og ordit hver annan.

Misskilningurinn hefir vardad mörg ár, og leidt mörg börn sem allrei hafa sídan verid kvitt, Hann hefir sárt mörg hjörtu, sem hjarnа megin grafar aldrei grein aftur og lokad mörgum dirum, sem aldrei sídan opnudust. Mannpeleksingin megnar lítur en allt annad, ad fjarlæga og fyrirbyggja allan misskeyling

Til eru ýmsar reglur fyrir samkvæmi manna og vidskiftum í fjelagslífinu. Köllum vjer pær ýmsum nöfnum, svo sem: sid, venjur og lögk: Pó ber pad opt vid, ad vjer verdum mart ad gera og framkvæma, sem pess vid getum sídask vid sid, venjur eda lögk: pá sem sidkænlegir ern. Vjer verdum pá í hverri skeifu ad skapa okkur reglur til ad fara eptir. Mikeils er vert fyrir hvern mann ad vera fljótur ad finna hvad vid á, hvad sem fyrir kemur. Ekkert hjálpar og leidbeinir í pessum efnum betur en mannpeleksingin, en pá er ný spurningin. Hvernig ödlumst vid nú mannpeleksinguna? Jeg get vid minnst á, ad vid ödlumst hana ad tvennum lögk: Annadhvort med lestri bóka, en pó einkum

af reynslunni. Manspekkingin er nóg lærdómsefni fyrir alla æfina, þó að löng verði. Ég get huggað að það sje ekki auðhlaupið að því að öðlast manspekkingina af eintómri reynslunni; á þeim leið er maður að gata, mörg ókön, sem þarf að sigla fyrir. Hvers barn mann þá að gata, mun maður þá æfinja, ef reynslan á að kenna manspekkingu? Það kemur oft fyrir að vjer emm neydde til að leggja dóm á aðra, en þá finst vjer að manspekkingin skyggi. Dæmdu engan mann nema þú sjirt algjörlega neyddur til þess Maður ætti að hafa sem minst samneiti við þá menn, hvort heldur að það er karl eða kona, sem hafa ekki annað sjer til skemmtunar en að dæma aðra.

Oftast er það að sannleikurinn kemst ekki einhvern veginn í ljós, fyr eða seinna, og mætti minnast á mörg dæmi því sem líkt. Hann Vigfús frá Hala vildi ekki láta komast upp, að hann hefði falsað bjefin, sem fóru skriftuðu hvort öðru Kristín og Ólafur, og sínt öðrum í staðin, en það þó nú orðið að það kæmst upp, þó fleiri ætluðu að dylja það.

Já svona fer það hjá óbænheyrslunum eins og vjer, þá fer oss oftast hjá mönnum að ef við viljum dylja einhvern hlut, þá kemst hann samt upp. Er það því sannleiðis satt, að maður vill hvergi gera

það stóft sem maður breytir sjer til, og krotin til þess er í eðlisferi hans, eins má og marka ótrú eins hans og skyldurækin af því hvernig hann leisir stöðuna af hendi; og árvekni eða áhuginn verkana hennar á þrek hans og þolgæði. Og er enn fremur reynsla til manspekkingarinnar að veita því eftirtekt hvernig maðurin er þegar hann kemur til dyranna eins og hann er klæddur.

Guðrún Guðmundsdóttir

Hjálpaðu þjer sjálfur þá mun guð hjálpa þjer

Reynslan er margt hvað að staðfesta sannleika þessara orða. Allar samar framferir hvers einstaks manns em komnar undir því, að hann hafi sjálfur einbeittan vilja til að taka sjer fram og stjórna með skynsemi og kostgæfni. Hjálp frá annara hendi kemur oss ekki að sönnum notum, hún er mjög undir komið, að maðurinn vilji hjálpa sjer sjálfur. Á því verður margur misbrestur að leggja ávöxt í hönk, ef honum er sjett það fyrirhafnarlemst, sem hann á að þá í sjálfum sjer og afla sjer með eigin krapti

Þeir menn sem geta fullnægt þessum sínum fyrirhafnarlemst, eru venjulega mestu ónæmni. Því oftsinnis við sem flest að reyna að verða fær til þeirra stjórn

sem að hver ætladi fyrir sig að leggja. Tegund til
peira er aðeins einn, að yðka skógin með yðni
og þolgædi.

Guðnin Guðmundsdóttir Villingad.

Ingjaldur

|2. Lárdb| Breðku 25 janúar 1917 |9 árg.|

Kiminsferð.

(niðurlag)

Jeja þegar við komum aftur á sömu slóðvarnar, þá
var ákveðið gefin lending frá allstórum bátsi niðanvið
veginn, um að koma þangað. Þar hopdu norðan 11.11.
Foapraok. Komu þeir nú á móti okkur og buðu
okkur gladlega að dvelja þar inni á meðan við bið-
um. Við þáðum það. Smátt og smátt söfnuðust
þangað fleiri og loks var hópurinn orðin svo fjölmennur
að ráðið var af að halda af stað. Ekkert markverð bar
til tíðinda á leiðinni. Menn og konur gengu samhliða
eftir vegin gedspöttu. Allir voru kátir og glöðir í
lund, og skiptust á orðum og brönn. Sumir hopdu
göngustöfum á bodstólum og var það látið genga milli
allra sem vildu.

(81)

Þegar hópurinn nálgadist bæjin Gröf í Mosfellssveit,
þann sem ferðinni var heitið til, þá fylkti Arnall
Ingason, formaður Reykjavíkurfjelagsins, öllu liðinu
í hefilaröð. Sagði hann að þá bæri mönnum á flokn-
um. Dætur Björns bonda tóku á móti okkur
Allar voru þær mjög laglegar stúlkur, en hvað
mest jeg eftir hvernig þeim klæddu Guðrúnu og Þórey.
Þær voru ómaklegar búnar með dökkgrænt hár.
Þykt og sítt, náðu lykkjurnar niður fyrir mitti
á þjónum fljettunum. Stúlkurnar gáfu okkur vatn til
að þvo okkur, þeim sem vildu. Okkur var flýtt að
vesturhúsunum, þangin þvottaskál, handklæði og skolp-
fata til að hella vatninu í. Bæirn var allur úr timbri
og vel umgengin. Fjórar stofur munir mig að vera í.
Tvær af þeim voru svefnherbergi en tvær af þeim voru með
húsgögnum, ásamt sýnilega „staðstofa", fyrir þvernum
enda hússins var funclarstofan. Flúr var að mestu
leyti. Þar ætlar hádu okkur að vera eins og heima
hjá okkur. Sögðu að nú væri komin matmálstími
væri því best fyrir okkur að leiða af að borða með þeim
og mættum við gera það hvar sem okkur sýndist.

Fólkið skiptist þar því niður í stofunar. Jeg verð í
borðstofunni og leið þar fullvel. Eftir að jeg ámar en að
Reykvíkingar byrjuðu fullvel við sig á sínumum, með

(97)

mestid sitt á milli sín. Jeg hugsadi til kvöldlama heima, þegar jeg var ~~heima~~ og allir vorn komnir og famir ad borda hver á sínu rúmi. Þama vorn allir kátlausir og blátkáfram, en þó gladir og frjálslegir, þad var þeirí líkast ad allir vaeru heima hjá sjer.

Fundurinn byrjadi þegar máltídinni var lokid. Gudrún Björnsdóttir formadur fjelagsins baud gestina velkomna og tádist jeg ad hve vel henni fórust ord. Sídan las einhver medur upps skrifada ferdasögu. Þar var vída komid vid og ýmist þeirí sem fóprádingar Löludu. Þegar fundurinn var lokid, var okkur gefid kaffi og sukkulad. Drukku allir med gódri lyst. Á medan vid drukkum sungu „Moskúkar" á ganginum fyrir framan stofuna.

Söngurinn þótti vel fremm og söngkraftar vorn þar gódir. Reykvíkingar þókktu fyrir sig. Sídan var dansad stund. Eftir þad var farid ad hugsa til heimferdar. Vaknir af fjelagsmönnum fylgdu okkur á leid kvöddu okkur med virktum, þókktu fyrir komuna og árnudu okkur allra heilla. Gudu þeir þad svo alúdlega og blátt áfram eins og vid vorum bestu vinir þeirra.

Þá var mikid farid ad dimma, er vid lyftum hún. En þad hygg jeg ad bjart hafi verid í huganum fleiri eftir alúdarvidtökunum hjá sveitafólkinu, og engin minnist neins ókurteisis. Reykvíkingar fóru vel

eftir förinni og audheyrt var ad þeim hafi gedjast vel ad hárpeidu skilmunum.

Þetta var fyrsta heimsóknin til Moskúka; sídan hafa fjelögin heimsótt hvort annad vid og vid. Og jeg hygg ad sönn meminin sem ádur lifdi um „Moskúka" ókunnugra, sje nú komin á adra stodum. Líkamsvidingin er flúin, og samud og bródurbandid komid í stadinn. Þad er vidkynningin sem hefir hafa þessi áhrif og munu þau hugsuna. Med vidkynningunni og samudinni hygg jeg ad U. M. F. komi mesta gódu til leidar.

Það hefir lengi verid satt um okkur Íslendinga ad vid vaerum dulir og fremur kortryggnir. Landid okkar er fjöllótt, strjálbygt og samgöngur erfidar. Þessvegna unum vid okkum, þekkjum fáa af fjódinni okkar. Allir vita ad þegar þeir eru á ferd þykir þeim betra ad hitta fyrir menn, sem þeir þekkja af því þeir sina þeim meiri hlýdni en ókunnugum mönnum.

Kunningi minn hjálpar mjer um fylgd eda lánar mjer hest, ef mjer liggur á, sé ókunnugi gerir það ef til vill líka, en med daprara geði. Hann heldur ad jeg þori ef til vill ekki med hestin, af því ad hann veit ekki ad jeg er dýravinur, hann þekkir mig ekki og hefir því litla samúd med mjer. Og af því ad hann þekkir þá, þá gleymir hann því, ad allir eiga eitthvad meira eda minna gott á sjer fólgid.

Skólafólk og þeir sem vinda para sem afgreiðslustörf eru heima alla morgna, það er og þeir að hefja hvern morgun og allann að einhverju góðu. Þá ganga þeir líka að því vísu að allir sjen góðir og ohætt að treysta þeim.

Nú skal jeg segja ykkur dálítinn þátt úr kynningu minni af mönnum greiðara fyrir. Það var einn sunnudag sjötta fyrir jólin 1914–15 að jeg og nokkrir skólabræður mínir fórum að skoða náttúrugripasafnið.

Safnvörðurinn sýndi okkur byggingarlag á forsögu safnsins og hafði venjulega mikið orð á og fallegum byggingarlistum, einnig í þetta skiptið. Okkur langaði til að fá byggingarlag fyrir jólin, en höfðum ekki peninga á okkur. Eftir nokkurn við að byggingarlistin gæti selst ódýrum á svipstundu ef við fengum þann ekkimann til Ein skilkan staðið þeir upp á þeir við húsvörðinn, að hann kæmi á okkur byggingarlistin, þann er við fyrstum að á „Nei" sagði hann, en ef þessi skilkar vill ganga í abyrgð fyrir ykkur" og benti á mig, þá megið þið á eins mörg eyjólf og þið viljið.

Eg fékk heima og hlaupti heim til að koma með peningana aftur. Þann líka á mig og brosti, ef til vill hafi þeim þótt það hart að mjer skyldi vera sömd meiri skilni en þeim. Eg fékki þeim þann

og viss vel að þau mundu hafa borgað safnvörðinum kostin engu síður en jeg, þótt hann hrósaði mjer fyrir opinskáa viðkynningu. Þau peningar eru óyggðlein á mína ábyrgð og skil þá vel.

Við unglingarnir, sem allir eiga að vinna á hverjum degi og sóma þjóðar okkar, við þurfum að kynnast persónulega öðrum þjóðum, sem flestum, og það gerum við best með þjálfum bókmenntaafurðum þeirra á sumrin, líka og þeim, sem vær í Garðhlíðinni á sumar. Kynningin er skylgyldi fyrir bróðurlegum og samúðlum, en það er aftur skylgildi þess að samvinnan geti farið vel. Hvernig eiga þeir að fleiri (skynningin) að vinna saman og skylja hvor annan? Það er hugmyndin með U. M. F. Sambandsliðum að kynna fjelögin hvert öðru til þess að samvinnan gangi betur, og við sem erum í sambandinu hljótum að vilja skilja það.

Hjálmlína Guðjónsdóttir

Sjálfsafneitunin

Allir eiga að vinna í hinu mikla starfshúsi lífsins, og allir þurfa að afneita verkefnin, sem þeir eiga að vinna með. Verkefnin sem hver hefur að vinna með sem þeir hæfileikar sem honum

en gefnir, pekkingin á peim (á þeim) er sjálfspekking

Vá mumun ojir leida nokkur rök ad því ljós naud-
synlegt hvis er. Sjálfspekkingin sínir okkur gallа
vora og líka svaksir þeirra. Hún sínir os og á hvíta
blíðuna máls vors, kraptа og hæfileika, og það sem
mest er umvert hvis sínir os hvort kraptarnir rá
og hvað þeir endа. Af þessari þekkingu vegis manns-
þekkingin innum dugur og dáð, hann fær meira traust
traust á sjálfum sjer, hann finnur hvad hann má ætlа
sjer og líve langt eda ekkert hann má þora.

Þ'maður sem þekkir sjálfan sig sjer ekki himanum
bil einkis, hann leggur öruggur hönd á það starf sem
hann finnur vera köllun sína ad leida af hendi.

En hepin sjálfspekkingin eitt gott í för med sjer,
hún kennir mönnum ad fara ekki ójöfnir verkstæding
sinn. Bóndinn sem plægir ekki í kaupstaðnum og
fer japlandan á höfudid. Hleinskeingin sem hvedur
sjer í eyluvind eda inn á alþingi og eikur þar sjer bil
líkillar fræðar, engum bilgagns, en mörgum bil skaps-
munar. Báðir þessir menn og allir þeirra líkar,
sína það og sanna, ad þeir þekkja ekki sjálfum sig,
kraptа sína og hæfileika. Þ'sem þekkir sjálfan sig,
fer ekki lengra en honum er fært og sætur þar sem
hann finnur sitt sjetta ekki vera. Þar ápekkar hann

meira gott og gagnligt, heldur en ad troda sjer þar ad sem
hann á ekkert erindi.

Því flestra er barátta og lífspenill þeirra er stríduri
rósum. Varfelt allir eiga vid innvortis sorgir ad búa,
vinir leynelar eda öllum kunnar, svikenar vonir,
horfnar hugsjónir. Þetta er sameign flestra manna,
eda þá annad þeim ávijad og skyldi ekki mun af sjálfs
þekkid í annа, þó sagt sje, ad allir undantekningar-lausu
hafi ánhverjar. Þá sem þekkir sjálfan sig og veit ad
hann hefir hvorki góda hæfileika á hólmi árlagarna,
getur med rósemi beðid því sem ad höndum ber,

En þó madurin sje fullnuma í þeim lísk ad um-
gangast adra menn sína og vera ber, þó hann sje
hógvær og hógvir og búin til ad þóna sjer fyrir eda,
þá getur samt farid svo ad hann fai óvild ánhverra

Lífsharki sumra manna er svo farid, ad þeir eru
til þess neydalir ósköpunum vegna ad vaska vð sumа
ora. Þetta veldur óvinátta og sumir hefja óvini sína
miður samlegum vopnum. Margur madur vaxer
í mörkum hvorum er sjálfum ekki unt ad kenna

Þeim manni er vel farid sem þekkir sjálfа-
an sig, hvad sem ódrum hann segi, hvort sem
honum mætir lof eda last, hvort sem heimurin hylli
hann eda hadi. Þá heldur hann leid sína og lætur

hvorki til hægri eda vinstri handar. Hann stefnir ótrandur ad þrí takmarki sem hann hefir sett sjer og lætur ekki hugfallast þó óvinir hans beiti hann ímsum brögdum. Allir skinbærir menn eru samdóma um þad ad sjálfspekkingin sje mandsinleg, en samt eru margir sem ekki þekkja sjálfa an sig.

Gudjón Gudmundsson

Fjelagsskapur

Þad hefir löngum verid sagt um okkur Íslendina ad þá vantadi samheldni og fjelagsskap. Ad þeir kynnu best vid ad vera sem mest einir sjer og hafa sem minst samtök vid adra. Ef þad kæmist nokkurtima svo langt ad fjelagsskapur kæmist á med al þeirra þá Hofnadi á hugin fyrir þrí vonbradar, og dædi ad lokum alveg út. Þetta hefir þrí midur reynst of satt, þad hefir oft farid svona. Mörg fjelög hafa verid stofnud og hafa starfad med gódum arángi. Med al þeirra er ungmennaf. Þeim hafa mikid starfad sidan þeim vom stofnud. Sant hafa þeim vidast hvar mætt mikilli nótstödu, eins og annad sem nytt er. Þeir hafa misskilid starfsemi þeirra, eda heimtad ofmikid af þeim. Ef þeim hafa ekki getadgert eins mikid og þeir vilda hafa þeir snúist á móti þeim og talid þeim sem annan ofsarfa sem þurfi ad upp ræta. Margir hafa sagt ad U.M.F. fjelagar væru med þekkir á þrí ad þeir væru ydjulaus volumenni; sem med fjelags-

skap sínum hefdu ekki annad takmark fyrir augum, en ad skemta sjer, og eyda timanum til annars en þess, sem mytsant væri. Þeir töludu fagurt á fundum og rádgerdu mikid, en framkvæmdimar yrdu litlar.

En ef svo er, þá er langt komid frá stefnuskrá fjelaganna.

Helgi Gudmundsson

Ingjaldur

[3 blöð] Páboli febrúar 1917 [2 arg.]

Vináttu.

Allir sem hafa einhverja köllun og mikill hluti æfinnar þeir til að velja hana, þó skiptir mestu hverning samvinnan er. Vinnufólkið verður að vinna hverjum öðrum. Embættismennirnir verða líka að vinna hver með öðrum, eða með einhverjum. Allir þeir sem eitthvert ætla saman að safna, eða saman að vinna, verða að sína hver öðrum velvild og virsemd ef vel á að fara. Oft er talað um að hjálpa sjúkum öðrum í viðlögum. Ef vér nú spyrjum þau um áhlaðanna og orðsökina, að vinskaparmönnum, þá munu hjá mörgum verða svörin: „Mér líkaði ekki við fólkið." Sumir eru þeim embætti eða aðrinnar verðugir til að vinna saman, en þá má líka stundum heyra þetta viðkvæði: „Það sýr á, að ég má til að vera í verki með honum Pál; einn og hann er ávið feldinn og illa lintur. Þeir skoðu minni óðruvísi háttað, þá mundi ég ekki vinna með honum."

Ég er nú hrædur hjer að meiri, sem ágalarnir er ámóta, þótt sem meinsemdir manns sje að rækja, en

þá er ekki vanþörf á að gróa. Það er kross, ekki svo lítill, að vera hneigður við óhreinskap í skoðunum verkahring, þar sem maður er margfaldur til að vera að jafnaði í samvinnu með óvinalegum og illa lyntum mönnum.

Þó menn sem að einhverju leyti er líkt mögulegt að lynda við, eða lifa friðsamlega saman við þá, þegar kross er en þá þyngri og verri, ef svo ástendur á, að sá sem ósamkomulaginn veldur, er hvorn sekur en sá sem fyrir því verður. Það er ekki lyndi vor að lynda við aðra, en oft kemur það fyrir, að sanginiskapurinn er meiri en vera ætti: Við verðum að líta á allan hag þeirra, sem eru í verki og samvinnu með oss.

Þegar margir eru í verki saman, og allir bera jafnt þá borði, þá finst mjer sjálfsagt að allir leggi fram jafna vinnu.

Ef einn af samverkamönnunum er mjög latur upp á sig, en verður að vinna þó hann sje, þá finst mjer samgjarnt að sinn, eða fleiri, sem hvatskir eru í gjöfum eitthvað í hinnum veikefnda. Allir samverkamenn ættu að vera góðir og hjálpa til að gera hver öðrum greiða, gjöfum hver öðrum hjálpsamlegt, og bera hvor annars byrði. Ef einum er nauðsyn á að fá hann frá störfum einum stund úr degi, þá eiga samverkamennirnir að vera fúsir til, að taka upp á sig líkbyrði hans, ef þeir geta, svo að hann missi ekkert við burtför sína. Ef þeir geta greiða, þá gera

hann mér fram gekk. Þegar við gerum einhverjum greiða, en það með þrangandi hendi, þá töpum við það aftur með annari hendinni, sem við gefum með minni. Það berlega vottr um auðvirðilegan hugsunarhátt, að leita til skuldala fyrir líkislöttar greiða, sem við höfum gert öðrum af samverkamönnum þeirr á þessa leið hverjum við annan, þá er vinan engin þrauk.

Að vísu er oft umtalað hve vinan og daglegu=stöðin sjeu þreifandi. Það þarf hvörki að vera og er hvergi nærri stið. Þegar allir samverkamenn=irnir halda í sömu áttina, hafa vilja og þroska á stöðum sínum, sinna hver öðrum velvilet og virðing í orðum og athöfn; þá munu þeir hvarvetna hegðast um stöðuliða og óskyldum vinunum, eða samborgurleiði þeirra, sem saman eiga að vinna.

Flestir hafa einhverri þrá afgang stöðum hjá=vinar sínum. Þessum skuldum geta menn afborgað með eftir vilet sínu. Það mun þeirhum hendast að vanta þeir í einveru. Skuldum þessum gekum við ekki með hörku, en til þess, að hafa umgegni og dóm af góðum mönnum, þeir samneytni við þá hvassir og endurlifgar. Rukk þessa höfum við allir þörf á hjálp=semi annara hálfa bæði í gleði og sorg. Það er líka sjálfum oss leiðr vandi til endurgjalds framvarn

að veita öðrum huggun og hjálp í mótlæti og hlæja þá í gegn og gleði annara manna. Á þessari þremur hátt minnast vináttu, sem þá er önnur en sjálfvirkta, sem minnast af samvinnum samverkanna. Mönnunum fjölgar þegar í stað, eyjar eigum sjálfan vorn á að ráða vali samverkamanna vorra; þar sem eyjar gefum vorið að mestu sjálfir, hverja eyjar höfum umgegni við á hóm=stundum vorum.

Matthías Guðmundsson.

Viljin.

Í kynni líði ekki af gáfunum, það er margt ósamræmi. Viljalaus maður kemst hvörki að sjálfs=dáðum afram í heiminum. Til eru þeir menn, sem líka að sig algjörlega hafa fyrir eyjar, menga ekki að leggja það í sig, að hugsa og rökið, sem um daglegar þarfir sínar, hafa engan vilja til að stefna að vissu takmarki.

Jeg veit ekki menna þeir stöðst til að það eje þeirra örlög á lífi þeirra og allri hegðan. Alt vendir að leggja eyra í hörðunnar á þeim, svo að þeir geti lifað ábyggjulausir.

Þeir velkjast með straumnum sem óstýrilátsar skepn=ur. Hvað leiðir svo að þessari deyfð og skaðsemi vilja leysi? Hömlur fyrir sál og líkama lýja flestum.

Viljalausmaður hefir ekki heilbrigða samvisku. Hann

leiðist smáatriðum að öðru glapnaðsýninu á leikt, þar til að hann er orðin svo spilltur af eyðileggingu heimsins, að ómögulegt er að bera virðingu fyrir honum. Ef samviskan ekki alveg sofnuð, þá lýsta þeir einhverstíma að finna til vanmáttar síns, en andvirkað er ekki gott á lofsa í hjörtunum þegar maður á annað borð er orðin í þeim kaosum. Bilaður vilji er brotin vangur, það er óreiðan í eyðunni eðlilegum. Þeir geta ekki losað sig úr gildrunni, geta ekki flogið yfir eyðimörk vilyleysis síns.

Þá vantar það, sem þeir hafa kapp í spillingu heimsins, vantar hugdjörfum vilja, til að geta risið úr niðurlægingu og skarfað sem hugsandi menn. Hreinskilni til að viðurkenna, að vegurinn er þeir ekki að leiðir til glötunar. Ef þeir hefði óbilandi vilja og þrek, til að hindra af sjer deyðinni og taka eftir um af sjer fús-unni sinnum og tilfinningum, sem af mikið er gerð af, og afl lömun yfir sál og líkama.

Það var vilji og karkleiri þeirra Sigríðar og Ármanns, sem kom þeim til af falla á í faðmlög. Þau vissu bæði vel, að þau fengu ekki að njótast, en samt lýtu þau augnablikið óðviðu völd yfir, sem þó fæddi ógleymanlegan ekruga yfir alt líf þeirra. Hefðu þau verið ungdjörf og hreinskilin, hvort við annað, þá hefði ástríði kunft svo að þeim.

Mjer dettur í hug smásaga, sem jeg las þegar jeg var barn. Ferðamaður fór á skíðum yfir fjallveg. Á einum stað hafði fallið úr fjallinu stórgrýtis bjarg niður á veginn, svo að hann komst ekki leiðar sinnar fyrir. Hann reyndi til að velta bjarginu úr stað, en árangurslaust. Þá varð hann hryggur og settist niður hugsandi. Rjett á eftir kom annar, það fór á sömu leið fyrir honum, svona gekk koll af kolli, allir gáfust upp og hjeldu aftur heim. Þá kemur einn ferðamaður, hann sjer einn og hinir, en það fór á sömu leið: þá segir hann: „Bræður mínir, hann okkur takist ekki allum, sem einn fjekk ekki orkað, ef við viljum allir hjálpast að." Þá reyndu allir í senn við bjargið og gátu velt því af veginum og gengið óhindraðir leiðar sinnar. Af þessari litlu smásögu sjáum við, hvað mikið vantar þegar þegar viljan og samtökin vanta. Það er líka stórt bjarg úr af vegi meiningarleysunnar, þegar sundurlyndið og samtakaleysið er rutt af veldisstóli sínum, en í staðinn sýkir stöðugur samsjón legur vilji, vilji til að framkvæma gott og nytsamt legt í heiminum. Þá sem hefði nægan vilja gæfist ekki upp við fyrstu tilraun, hvergi hann, þá byggi hann á nýj með óbilandi þrek og von betri sigurs.

Sigurin fæst líka, þegar það sem við keppum að, er byggt á góðum grundvelli.

Ef við viljum leita hjarta og miningarmesta framboð, þá verðum við að vera samtaka og kaupa ákveðin velja, til að skifta hvern annan, sem best við getum. Með því móti munum okkur takast að vinna landi okkar og lið verandleyst gagn.

21-8-12.

Skrítla.

Í höfuðstaðnum voru noterar skúlkum að veita sjúkum. Þar fór að sala um sæti á sjúkrunni, hvað það væri undarlegt að hún skyldi gjarna vera í sæti á sjúkrunni. Þá segir hún skúlkan við undum.

„Hvað ertu að tala um? hvar er þessi sæti á sjúkrunni?"

Hann var þá með miklum ákafa, hún segir

„Hann er í hausnum." þá segir annar

„Nei, hann er á bakinu á henni." þá

„Það er ekki satt, segir sú þriðja, hann er í æðunum á henni."

Seinasta þeim ekki, segir sú fjórða, Þjáðu hann er hjarta á hjörtunum á henni."

„Nú, það er þá alveg eins og á kúnum." Ánægðar skúlkan.

Rósa G. Jónsdóttir

Ingjaldur

| 4 Árg. | Breiðu 7. mars 1917 | Þáig. |

Vingjarnlegt orð.

Það getur oft komið sér vel, að vera vingjarnlegur við þá sem maður umgengst, hvort heldur það eru vinir okkar, vandamenn, eða alveg óviðkomandi. Því margir eru einmanalegir og eiga fáa vini, sem hafa vingjarnlega við þá. Þig hefi oft sjéð skeð til þess, að þeir sem eru öðrum þræði að sín hvorja leiti, annaðhvort afsíðis eða betur upplýstir. Honum þáttur minkum að umgangast eða tala við hina, sem honum er minni, jafnvel þó þeir hafi verið vinir áður, meðan báðir áttu við sama fjör að búa.

Þetta er ekki allir, það er langt frá því. Eitt orð ef það er blítt, getur gert mikið að verkum. Vingjarnlegt orð getur rofið ókyrrð, sem umkringja hjartað, og sent ljós þangað inn. Vingjarnlegt ~~orðfak~~ handtak, getur freðað sál frá örvæntingu. Vinalegt bros, getur skýjað dapra í augunum.

Ekki datt í hug annað, sem þig las þegar þig var ungur. Sigríður litla var á ferðinni í

skólan og nú hafði kennarin búið í húsnæðinum á hæðinni, hún sat með forskriftina fyrir framan sig, óðsköpe hnuggin og vandræðaleg. Forskriftin var svo fín og falleg og Sigríður litla hugsaði með sjer, þetta gæt jeg aldrei, en jeg verð samt að reyna það, fyr gerði það einu sinni og jeg gæt. Hún fór að reyna. Hún komst niður á hæfða síðuna og það var fyrsta blaðið. Einhver skallyndur kennari, sem þóttist vera vandur að virðingu sinni, gekk í húsið hennar og sagði: „En það dæmalaust krafsaspark." Aumingja Sigríður fór að gráta og vesl sig allan vor, að kennarin kom nú að skoða húsið hennar, Hún var svo hrædd við ókunnu, en kennarin brosti við og sagði við hana vingjarnlega. „Eg sje að þú ert að reyna að vanda þig" og hún hughreystist mikið og vandaði sig betur, en kennarin var ekki svo strangur, hann sagði litlu stúlkunni til, með mestu blíðustu og bestu orðum við

„Þegar vilji er góður, þá koma framfarirnar af sjálfu." Vingjarnlegt að gefa litlu til áminningar og margfaldrar gæsku. Hlýtt getur oft komið sjer illa og sárt margan, að vera óvingjarnlegur við þá, sem eru minni máttar. Það er oftast svo, að þeir sem eru yfir aðra settir, að þeir líti

þá vilja og þeir, sem eru minni þá gefnir. En þeir sem eru (undir þá gefnir) vinalegri við hjú sín, eða þá sem þeir eru yfirsettir, þeir þá það margborgað. Hjúinn verður vel við húsbónda sína af því þeir eru allaf svo vingjarnlegir við þau, þau verða húsbóndahollt og kappsamt við að gera húsbændunum alt til geðs og boga með því hið vingjarnlega viðmót. Jeg man í þessa sinn þegar jeg fór til vandalausra, að mjer þótti ekki einu sinni vænt um neytt, einu og aðvend var vinalegt við mig og talað við mig hlýlega, þó það kæmi mjer verkið vera ljettara, því þá var mjer svo ljúft að gjöra það.

Það er hugsjónalaust og ekki dyggilegt að vera ónærgætinn og blíðulaus við þá, sem maður umgengst, einkum ef hann er munaðarlaus eða á bágt, því það getur þrengt mörg sár og gjört öðrum stundirnar ókunnulegar og með því gjetur maður eignast mörg góða vini.

Þjóðv. Einarsson.

Spakmæli:

Spakmælin er vandasöm, hvað þau eiga að merkja og eftirbreytnin, það vitum við öll. Ef menn eyða öllu

ällu sem menn hafa, þá geta þeir ekki gert ödrum gott og eiga alls kostar við sína nágranna, að hafa þá þeirra vondu gödur, þegar þeim hafa að eiga með sig sjálfa. Allir ættu að vera sparsamir, en þó einkum þeir sem eiga konu og börn. Menn hafa þeir miklum oft þá óhagsæla tilhneigingu, að vilja eiga betra en efnin leifa, eda þá að eiga betra en efnin leifa framast. Menn af hverri stétt sem menn kunna að vera, ættu einkum audugir adalsmenn mega hafa sérstaka lid af þeim, hvernig þeir gefa ödrum illdæmi með eydslusemi sinni. Þeir hafa dýrindis hesta og vagna, höllar stórreistar og glæsileg föt. En alls þessa vilji þeim adeins lítla verulega ánægju, sjaldan ekki segja, en það leiðir oftar miklu illt af sér

Þessir menn geta undir það orðið eidsvarnir af þeim, að þeir þurfa enn að þiggja af miklum og sömuleiðis mjög vissar. En dæmin sem þeir gefa af sjer er ekki góð. Karlmenn og konur menn vilja gjarnan eiga alls fólks af heldra lagi til þess, að komast mönnum á þá trú, að þeir sjen í skynsemd að dæmum og digrir menn, þeir þá sjer dýrindis hesta hesta og vagna, halda óhóflegar stórreistar og þá sjer glæsileg föt, en þiggja enn að jafnaði mjög óvarlega og stundum missir

(28)

peninga maðurinn alls sem hann á til, stundum þiggjast hann góðar gröfrarvoðir og stundum þar hann á höfuðið af því að skipa sínu hans þiggjast.

Illdæmi heldra fólksins gefur mönnum illt dæmi af sjer. Hinni hátta borgaran og verksamann, vilja mikla lífi sem þeir mega, eða öllu heldur framar en þeir megna, og þeir óhagsæa tilhneiging þar með sparsemina, og alt það gott, sem hinn hefir í för með sjer. Sparsemi má heldur ekki rugla saman við nísku, sína og sumir eiga um þá sem fara sparsamlega með efni sín, að þeim hinni vanti að jafna. Hinar miðan einungis að því, að hringja saman svo miklum peningum sem unnt má. Nirfillin eða managrúskin þekkir engra aðra skemtun, en að liggja á peningum sínum, sinni og annara á gulli. Sparnaðarmaðurinn ver hæfilega miklu af fje sínu til góðra og gagnlegra ábendinga.

Managrúskin lifir á peninga sína sinni sinni og mark og mið alls sem hann gerir og hugsar aldrei nóg. Sparnaðarmaðurinn skoðar það ekki ódrengskap en sinni mesta lof að afla hagsæld sjálfs sín og vandamanna sinna. Það er skylda allra manna hæfilega að gandbiðja, að þeir skemmtanalega með efni sín

Í skiptunum með sparnaðinum er það, þeir hann

(29)

er sá að verða ekki öðrum háður, en spámaðurinn hlýtur að gera mönnum töfluglyndari, ef þeir sjá annaðhvort á hakanum, en sá sem er hinn að dæma mótstöðumanninn, hann er oftar þar en að þenna milli dóm og hóta úr hæðinum annars

Þá sem hefir dregið saman mótstöðu fjársjóðs, getur hugsað sér að koma til óskoðunar tímans, þó að hann missi aðvinna sína, annað hvort af því, að hann þarfnast hans, eða af því, að hann verður veikur.

Þá getur hann hjálpað sjer með þá, sem hann hefir dregið saman og sem þá verður honum til óskaauðs gagns og líður hann svo að vinnuleysistíminn verður honum sigi að falli.

Jóna Eiríksdóttir

Rundið

Það hefir til skamms tíma verið talið mesta villleysa og ávirkaskapur að bada sig, talið skaðvæði fyrir líf og heilsu. Það hafa sjálfsagt margir heyrt þetta viðkvæði: „Þú getur forkjólast eða orðið ónýtur á þessu, þetta er ekki nema óþarfar og hættulegur líkamsæfingum"

Þá hafa ekki margir sem von er á heimild að sinna, en þetta er nú sem betur fer öðrum að breytast til batnaðar. Reykskaðar hafa verið stöðugt sundstöðum

og viða hafðu sundnámskeið, sem er að sjálfsögðu mikið gegn að, því þá á að almenn fleiri ráð til þeirra en áður. Þó ekki sje hægt að verða fullnuma á sundi á þeim tíma, þá er þó hægara að æfa sig þá og þá lærir sumir að læra það til fullnustu, þegar tíðið er að byrja.

Allir vita að sundið er heilsu og skemtileg íþrótt. En hvernig skemtun þá á því að svo fáir hafa hugsað um að læra það? Allt að það sje ekki og gamla aðferðinni og dæmi: að koma sjer ekki að því. Margir munu nú segja, að þeir hafi ekki áður til að læra sund og hafa því síðan við svo það gleymist ekki. Þetta getur nú verið gott, en það er ekki allir svo hyggnir við sjálfa sig, að þeir geti það ekki. Eg er viss um, að það eru margir, sem hafa áður til þess, en láta það ónotað, af því að þeir hafa engan áhuga fyrir því, að læra þessa nytsömu íþrótt og hugsa sem svo, að það megi vel komast af með að læra þetta ekki.

Þeir hefir altaf verið hugsið við sem hinn mesta hneykslisverk, Grikkir sundið úr Drangey, en japönsum sakir, að slíkt gaki ekki átt sjer stað nú á dögum. Æfiðinni var svo afhugaverð, að hún spilti ekki að nýta það sem forfeðurnir gátu. En nýtnin einni annað, hún sinni, að hagi er að kunnað langt af áhugi og krafist en samfara. Fyrir nokkrum árum

sinni madur ur Reykjavik nam eins langt og Grettir fördum, og med timanum gaki honum líkalega fanid svo fram, ad hann gaeti synt eins langt í einu. Ef fólk sjódi ad menn gaeta synt eins langt og ádur, bara ef their gydu thad og reyna ad verda svo fullkomnir sem unt er, eins er med hverja adra íthrótt sem er. Margir sem hafa verid sundir, hafa oft bjargad badi sjer og ödrum, thegar their hafa dottid í sjó eda vatn. Líklega hefdu fleiri drukknad, ef ad einskonar hefdi verid almennari, en hún hefir verid. Thad er mörg dæmi, ad menn hafa drukknad svo nærri landi, ad their hefdu gaetad komist af, hefdu their kunnad dálitid í sundi.

Vanaleti gekum vid hjer lengi eitthvad í thessari íthrótt, thrátt ad íthróttaflokkarnir sje ad myndast hjer og sund er eitt af theim íthróttum, sem thad hefir lekid á í skólunum sínum.

Helgi Gudmundsson.

Hvernig á jeg ad fara ad thví, ad verda gódur fjelagsmadur? Jeg er fjelagsmadur í "U. M. F. Vardar", adeins fjelagsm. ad nafninu eingöngu. Jeg á ad vinna ad thvi fjelagid blómgist og lifi og skilji og elski fjelagid eftir mig — En hvad get jeg? Jeg kem adeins á fund, sit thar

á medan fundurinn er, lít svo á eftir thví sem sagt er, hvad thá hefdum vid ad jeg ætladi mjer til ad rada fjelagsmál. Nei, ödru nær. Ekki er jeg ad sitja greinar í blödid. Jeg lad í einu ord sagt öll fjelagsmal fara fyrir opnum gardi og medan. En til hvers er jeg thá annars ad fara á fund? Eda öllu heldur, hvad hefi jeg ad gera med ad vera í fjelaginu, thegar jeg er svona áhugalaus fyrir fjelagsskapnum? Ekki neitt. Jeg er bara ödrum til leidinda, thví jeg veit thad fyrir vist, ad gódum fjelagsm. er ekki nema leidinleg, ad hafa mig eda mína líka fyrst jeg er svona ónýtur. En af hverju gekk jeg í fjelagid? Kannski ad thad hafi einungis verid af thví, ad jeg hafi haldid ad jeg gaeti ordid mjer hetur, fengid aftur trakijari til ad dansa eda eitthvad thvíumlíkt.

Eda ad jeg hafi gengid í fjelagid hugsunarlaust, ekki ihugad thad, ad jeg thá í raun rjettri ad gjöra enga ábyrgd á mjer, ad gjöra enga kröfu til fjelagsins og fara á fund, en ekkert ad skapa ad fjelagsmálum, hugsad sem svo ad thetta gerdu thad. Thetta hugsa jeg ad sje nokkud satt. En thví verd jeg ad reyna ad rada bót á ef jeg get. Get jeg thá ordid betri fjelagsmadur? Jeg held ad geta thad. En hvernig get jeg thá ordid gódur fjelagsm.? Jeg á ad sækja vel fundi vera stundvís. Hlusta vandlega á fundi, vera kurteis. Hugsa vel um málefnin, sem á ad rada á

fundunum, adur en jeg fer á stad ad heiman, svo jeg geti tekid þátt í samrædunum. Skrifa greinar í bladid og vanda til þess sem best jeg get. Ef jeg er kosin í verkefnisnemd, þá ad koma med gód verkefni á lundin. Eg verd ad vinna med áhuga ad fjelagsskapnum. Jeg verd ad temja mjer ydjusemi, stundvisi reglusemi og mart fleira til þess ad geta ordid mitum fjelagsmadur.

Gunnar Gudmundsson.

Frgjaldur

| Stólab. | Villingadal | 1917 | Párg. |

Vorid.

Vú lifna taka lundar og laufgast fjals um hlid. Görvöll skepnan skundar mót skæri sumar tíd.

Þad er vonandi ad vorid komi snemma, þar sem veturin hefir verid svo gódur. Þrídatt mjer þessi litla staka í hug. Þad er gudisleg tilhugsun ad vorid skuli vera í nánd, jeg er líka viss um, ad vid hlökk öll til vorsins, ad sjá náttúruna ekladast synum fagra vorskruda. Mjer finst þad vera skemtilegasta árstídin, þrí þá er alt ad lifna. Blómin og grösin sem hafa legid í dvala yfir hina höldu árstíd, veturin.

Hver getur kosid sjer betri skemtun en þá, ad vera á gangi á fögru vorkvöldi, um sólsetur, um fagra velli, þar sem mörgum blómum og rósum er strád á braut vora. Eda ganga med sjávarsströndu og sjá hid ótakmarkada haf í algleymingi eda sjá þad speigilfagurt sem stödutjöni, og sjá hina miklu breitingu, sem verdur á öllu, þegar sólin er ad ganga til vidar, eda hlusta á fugla söngin, sem singja svo indislega fyrir okkur.

„Um sumarið bíða og vorsólliin löng" Eins og ykkur öllum vonum segja. Jeg hef alltaf blaðrad lítið vorsins, en mest hrað að því þegar jeg var þá blaðraði jeg mest lítið að gera það að líkja mjer við gullin mín, sem jeg hafði fyrir alskonar fjöru að leyja, kindum og hesta, sem jeg þurfti að passa lítið betur, en beitilandið var ekki annað, en heimi Barðavöll, sem jeg hafði fyrir fjöll og fjarlæg til að líta fjöldadins á. Þá var það mest af þessu sem jeg blaðraði lítið vorsins, en nú fæ blaðra jeg ekki lítið vorsins af þessu, því að nú er jeg hætt að leika mjer að skeljum, en nú blaðra jeg lítið þá að skoða jeg að náttúruna, sem er svo fjölbreytileg og margbreytt ef jeg kann að meta það. En öllum líkjum skilum á að þakka gamla að blómunum, sem eru svo margbreytileg þegar þessi nýjakeppingur vorblóm. En við eigum að minnast þess að við eigum eigum lítið af þessum vorblómum, sem við verðum að hlúa að svo mikið svo það geti lifað fyrir hendi og frosti vetrarins.

Þó ekki hafi fleiri verið spurðir sérstaklega, þá hefir hann þó þrengt að almenningi og hefir það sumsje náð lítið okkar Vorblóm-eiginleikana, því ekki öðrum hefir blessað fjelagið okkar verið jafn bráðhætt eins og það að líkindum er nú. Því verðum við að

(3 f.)

reyna að skilja það eftir mætti svo við komumst fyrir að því saknaði sem því hefir verið sitt.

Svo óska jeg „Vorblóm" og gleðum öllum fjelagsmönnum mínum gleðilegs sumars, og vona að við skiljum öll að því, að „Vorblómin" okkar geti lifað sem best.

Sólveig Jónsdóttir

Ritgerð:

Um hana mætti fara mörgum orðum, ef ekki væri að þeirri kröfu til þess. Ritgerð er fleirum mannsins því að hennar geta þær lifað, sú með öðrum orðum komist áfram í heimi nú. Gleymska er mannlegt að innræta minningum sem fyrst, að mikla gildi vinnunnar, og góðri og árðsamri vinnu kemst maður best áfram. Það er ekki svo að skylja að maður eigi alltaf að vera vinnandi! nei! það verður að gefa hóp í því sem öðru og hvíla ekki heilann svo við vinnuna að hann vinni eins um megn, eða hyggja ekki líkama sinn, eða unna sjer aldrei gleði stundar. Nei það þarf að hafa hóp í vinnunni, bæði hjá börnum og fullorðnum, hjá þeim sem öðrum eiga að vera. Flestum húsbændum mun hvíldarstaður hefur á hjúum sínum, með því að gefa þeim

(3 f.)

ökkur sinnum frí frá vinnunni. En oftar á móti hætti mögum við að gefa unglingum af mikið frelsi og haf frí hugsunar, að frír sjen ekki hún að fá hæg= an frosta hit að vinna. En það er eyrunmið, hvort frír sem hefur frostaði, til að taka á móti mögu, sem frír hafi hugsa og sjá í misjöfnum fjelags= skap, sem oft getur orðið ódrunni einkanlega í kaupstöðum. „Frí oft sjen misjafnir sendir í mögu fjé," segir máltækið. Jeg vona að hún allir að hafa það hugfast að innræta dotturinni að velja sjer ávalt góðan fjelagsskap, sem upplýsandi hann um eitthvað gott, annaðhvort nytlegt eða anðlegt. Að hafa það hugfast og jafn an vera vakandi yfir frír sjer að iðjusemin er í frí fylgin, að hafa allaf eitthvað gott hjá sjer skapi og gefa ódrunni gott eftirdæmi.

Jóna Jónsdottir

Hugulsemi.

Hugulsemin er ekki af fæðingar meðfæddum í lífsskapi okkar, hún er í frí fylgin að vera hugs= unarsamir um velferð sína og annara. Að hafa það hugfast hvað er manni fyrir bestu, og líka hvað er að= gengt fyrir mann, hvort heldur að það er til lands eða

sjóvar. Hefði hver maður það fyrir mark og mið að vera hugsunarsamur um ókunna hinum að líta sjer ekki standa á sama hvort frambur, hvort heldur það er ilt eða gott, í frí andlega eða veraldlega. Frí við vitum að það er mögu dæmi til, margar sögur, sem sína okk= ur hvað hugulsemin getur gert að verkum, ef hún er fyrir hendi. En það vitum við öll, að það má mis= brúka hana sína og annað, með frí að hafa það hugfast að gera eitthvað ilt af sjer, eða það sem ekki er sóma= samlegt á nokkrum veg. Eins og jeg hef ádur minnst, frí höfum við mögu dæmi bæði í bókum og ödru

Jeg man sjerstaklega eftir einni smásögu, sem jeg las fyrir jeg var barn. Sagan hljóðar á þessa leið.

„Jeg gekk niður strákið og á undan sjer gekk dreng= ur, sem varla gat verið eldri en 10 ára; alt í einu hljóp hann út af veginum, og staðnæmdist á sjó flöskubrot, sem lá á miðri götunni. Skammt frí drengnum skóðmað= ur og horfir hann með sjer, að hann muni ætla að kasta frí á sig; og segir: „þessir drengir þurfa altaf að hafa eitthvað handbært til þeirra bragðar," en gekk á eftir sjer hann að drengnum leggur flöskubrotið á öxlinni stað, kastar frí í sorpkrans ölnum þétti settu einkennilega og sjer drengin um leið og hann gekk framhjá, hvað hann hafi ætlað að gera með glerið

Drengurinn svarar á þessa leið: „Það var þarna sjálfr fyrir heilagfeðurnum og þeir gáðu skógið á það og mintu sig: Þarna sjáum við hvað líkli drengurinn var hugsunarsamur að kaka glerbrotið upp af veginum til þess að hreinsa hann, eða hvað sem fór um veginn, gæti ekki meitt sig á því. „Ekkert dæmi er svo ljótt, að eitthvað gott megi ekki af því læra," segir málshátturinn. Því það er áreiðanlegt að sjá dæmið ljótt, þá má læra það af því að breyta betur.

Jón Þorbjörnsson.

Árstíðirnar.

Árinu er skipt í fjóra parta, er heita: vetur, sumar, vor og haust. Við er það veturinn, sem liggur eins og gjóstþang yfir jörðina. Hann breiðir nú einhverri sín yfir hana, þó það sjá komið á sínum hlíðum hann Hagbjel þjóta með ógnarhraða yfir víðirnum og eiga sér hvergi griðastað, nema þar sem þau geta fengið skjól í lautunum og dældunum; þar sem vindurinn kemst ekki að þeim, til þess að þeyta þeim upp í loftið á ný. En veturinn gáði ekki að því, þegar hann er í algleymingi sínum, í einvaldstjórninni, að allt á sínu mála; hann veit ekki af, fyr en

að því veltur, að það er annað, sem hefnir upptaka sinnar, veltur veturinn burt og segir að völdum, það er vorið. Það reikar með fingur sína til hálfa landsins akkar, vitandi það, að þar er engu að muna nema völdum vetri. En þó fer svo, að veturinn verður að láta undan; hann er ekkert annað en hrakmenni og kuldinn, og því hlýtur hann að flýja fyrir hinni hlýju blæ, sem fylgir vorinu hvar sem hann á hann.

Við er vorblærinn hinn að segja. Hann segir mér ekki við sig, að hann skuli mig vera orðin einveldan.

Og hann þýtur og ákveður því hátíð, hann er svo ljóðfús á sig, að hann vildi hvergi koma við jörðina. Það er ekki einungis vorblærinn, sem kallar yfir hverfðir vetrarins, heldur einnig allt líf á jörðinni. Blómin fara að hefja sig upp úr jörðinni til þess að njóta sólarinnar. Bændur fara að búa sig undir, að nota, sem best vorið, og einnig að hjálpa hungrinu til að vaxa, með því að hera á hinn ábúð. Búpeningurinn fer að skreppa sjálfum hagann, til að leika sér að sem bezt fæðu.

Með öðrum orðum, það fæðist líf og fjör yfir allt lifandi á jörðinni. En vorið á sínum enda, en hann er ódauðlegt hugsað, en endir vetrarins.

Sumarið kemur og vill ná í veldisspaðann, en það

er svo samrymt rorinu ad pri kemur ekki til hug-
ar, ad reka pad burtu; heldur gerir pad banda lag
milli sin og pess. Þannig eru þá komin tvö
rýki ad völdum, sem stefna bædi ad sama takmark-
inu. Vorid viet pad líka, ad sumarid stefnir ad sum-
sama takmarkinu og pad sjálft; pess vegna bregd-
ur pri ekkert vid, þó pad verdi vart vid ad sum-
arid sje ad nálgast. Sumarid er adalbjarg tíma manna
bædi á sjó og landi. Sjómennimir fara út á hafid, til
ad sækja fiskinn, flitja hann í land, verka hann
og selja hann sídan til annara landa fyrir afarhátt
verd. Landbóndinn aftur á móti fer ad heyja
handa fjenadi sínum, til pess ad hann falli
ekki yfir X veturinn. Jurtimar herda sig ad
nota góda tímann, til pess ad proskast, svo ad þær
geti gert afkvæmi sín sem best úr gardi undir
vetrarhörkuna. En mitt í þessari sumarsælu
kemur haustid og brýst til valda.

(Framh.)

Ingjaldur.

| 6. tölubl. | Álfadal. 1907. | 9. arg. |

Eining eda óeining.

Eins og allir vita eru þessir yfir standandi
timar erfiðir fyrir oss, íslendinga enda þótt að við
séum svo heppnir að vera ekki nær hinum hræðilegu
blóðsúthellingum og stirjöld, sem geysar yfir næstum
allur heiminn. Nú kemur það að góðu að „landið
okkar áskæra", eyjan hólminn úl í reginhafi, er
„langt frá öðrum þjóðum". Þaðer að vísu ekki í
fyrsta sinni, sem fjarlægðin hefir orðið oss til góðs, ef
við aðeins notuðun hana rjett.

Forfeðum okkar, sem fyrst byggðu landið, var
það griðarstaður, þegar þeim fanst yfirgangur
annara höfðingja ætla að vinna bug á sér. Hjer
gátu þeir lifað í friði með fjármuni sinar og eignir
frjalsir og öllum mönnum óháðir.

Þeir reistu sér byggðir og bú
í blómgvuðu dalanna skauti,
ökust að iþrjótt og frægð,
undu svo glaðir við sitt.

Þeir yrktu sinar eigin jarðir og sigldu sinum eigin skipum.

Þá var bjart yfir sveitum,
birki á hólum og lautum
Fagurbygt fley fyrir sandi.
Friður og hamingja i landi.

En svo kemur myrkrið, myrkrið sem grúfir sig yfir bygð og bú. Fyrst óstjórnlegt kapp að verða sem mestu, siðan grimd og drotnunargyrni að bæla aðra undir sig með valdi og siðast og verst, slægð, grimdarleg slægð, sem varð þeim þó sjálfum er notuðu til fals og auðvitað hinum líka. Þeir grófu gröf undir fótum hvers annars, en gröfin varð of stór; þeir fellu ekki einúngis sjálfir i gröfina, heldur öll þjóðin og eftir komendur hennar lágu þar fjötraðir i fleyri aldir.

Þetta var þjóðin, sem átti landið. Þjóðin, sem átti svo fagra framtið fyrir höndum. Þjóðin, sem var frjáls og óháð, var allt í einu orðin áfrjals, varð að gera all að annara vilja. Fálækt komin i stað nægta, Fjötur i stað frelsis. En hversvegna? Hversvegna var gröfin grafin snaran snúin og fjötrin hert?

Af drottnunarginni, samúðarleysi og óeiningu Er það ekki hrollilegt að mennirnir skuli vera blindir og grimmir að láta þessa lesti ná svo

tökum á sér, að þeir svífast ekki að steipa sjálfum sér og öðrun i þvi líka óhamingju, sem af þessu hefir leitt og leiðir? Já tugir miljóna verð að liða hörmúng og dauða fyrir drotnunarginni, ágirnd og óeiningu örfarra manna.

Sem betur fer, er nú áfrelsið, sem hefir legið eins og martröð á þjóðinni, farið að þverra Fjötrin að losna. Þjóðin er vöknuð til meðvitundar um sjálfa sig. Veit að hún er þjóð, sem hefir rjett til að þess að lifa, sem frjáls og óháð þjóð.

Dagsbrúin ljómar i austri, allir nýtir menn taka til starfa þvi „morgunstund ber gull i mund."

En þó er ekki dagsbrúnartindurinn hreinn og tær eins og hann ætti að vera eftir svo langt nætur-myrkur. Nei enn þá svífa ~~þat~~ kolsvartir skýja bólstrar um austurloftið, skýja bólstrar samúðarleysi og óeiningar. Hvervetna i mannfélaginu gæjast, þessir gallar fram eins og kolsvartar, draugalegar vofur, sem ganga i erfðir mann fram af manni, kynslóð eftir kynslóð. En er það ekki skylda okkar, sem viljum heita og vera sannir íslendingar, að hrinda frá okkur þessum leiðu draugum óeiningarinnar og bæta fyrir heimsku feðra okkar, með þvi að reyna af fremsta megni að vinna upp það sem

þjóðin hefir tapað, Sýna að ver, íslendska þjóðin, se
fær um að stjórna sér sjálf og séum þess verðir að
eiga það land, sem við byggjum. En til sess að
ná þessu takmarki, verðum við að starfa á vjettur
grundvelli, láta vitið verða okkur til varnaðar,
en góðu dæmin verðum við að hafa til fyrir myndar,
og af hvoru tveggju höfum við nóg. Starfið er svo
margt og á svo mörgum sviðum að ómögulegt er að
koma með dæmi, sem hljóða upp á hvern einstakan
það yrði of langt mál. Hver getur tekið dæmi af
sínum stjettar fyrir rennara, sem hefir unnið ser
eitthvað til ágætis i þarfir þjóðfelagsins. En eitt
verður öllum að vera sameiginlegt og það er, að i hvaða
stöðu sem maðurinn lifir, verður samúð, eining,
og felagsskapur, að vera tekin fram yfir allt annað.
Enginn sem ætlar að vera þjóðfelaginu til gags, getur
náð tilgangi sínum með þvi að pukra sér og taka
ekki þátt i kjörum annara, að meinu leiti.
Enginn er svo sjálfstæður að hann geti verið án annara.
Ef starfið á að vera nokkuð starf i rauninni, þá
verða allir að vera eitt „Þvi hvað ma höndin ein og ein"
Nú standa yfir þeir timar, sem ægilegastir hafa
orðið i mannkynssogunni. og þó að við séum langt
frá aðalstöðvum þessa hrikaleg leiks, þá fáum við

þó að kenna tilfinnanlega á þessu villidýrslega grindar
æði á ýmsan hátt. Svo nú veitir ekki af að búa sem best að
sínu. Ekki svo að skilja að hver einstakur eigi að hugsa ein-
göngu um sjálfan sig. Heldur að allir leggi saman til þess að
standast yfirvofandi erfiðleika. Ef ekki er hægt að lifa með
aukinni samúð og samvinnu, þá verður ekki betra
að ~~bæ~~ basla sér. Ef þeir sem betur eru staddir i svipinn
láta sér standa á sama um þá sem minni mättar eru,
eða vilja engin mök við þá hafa og jafnvel gera þeim lifið
sem erfiðast. Þá verða þeir, þegar enginn vill stiðja þá i
neinu, að leita á náðir sveitarinnar, svo ilt sem það er, en
hver ber svo byrðina? Þeir sem betur eru stæðir, en hver veit
nema þeir komi allir á eftir, þvi þeir vilja ekki samvinuna,
einu sinni, hvör með öðrum. Þetta hljóta allir að sjá,
þvi dæmin eru svo mý mörg, sem sýna og sanna hvað óein-
ing og ófjelagskapur hefir komið til leiðar. Eg hefi áður minst á
hvernig forfeðum okkar varð það að falli, sem þið vitið líka öll,
og trö dæmi höfum við, sem nú eru að gerast i ófriðnum
Jeg nefni aðeins tvær þjóðir, rússa og þjóðverja. Hjá hverjum
er einingin meiri? Og hver þeirra hefir sýnt meiri þraut-
segju, staðið sig betur? Af hverju sýnum við íslendingar
ekki meiri samúð og einingu? Af hverju getur enginn
felagsskapur þrifist hjá okkur? Hversvegna pukrum við
svo mikið sér en störfum svo lítið saman? sem við

sjáum þó að er akkur lil margfaldrar bölfunar.

Er það af því að við þykumst svo miklir menn að við getum ekki gert svo lítið úr okkur að þiggja samvinnu annara? Er er það af því að hver þykist mestur, sem [illegible] ekki þurfa aðstoð annara? Nei, við erum svo vel aðgengir af óeiningu að hún ráðist á lögum og lofum hjá okkur. Hver finst sá vera meðal mannanna, sem sýnir samúð og eining í öllu sem sanngirnlegt getur verið, en er þá sjálfstæður í hugsunum og gerðum.

Þjóðin er fátæk og smá, það veitir því ekki af að sameina þá litlu krafta, sem til eru svo við getum staðist á móti hinni óbilðu verðráttu og hryðjustugu móðurinnar, sem við eigum við að búa, og þjónsa aðra eðurbúa.

Landinum, dalurinn okkar er aðnúin fánæmur og hryðjustugur, en hann er þó miðgrunn dölum frjósamari og fegurri. En þá frjósemi, fegurri og meira viðlíðandi væri að búa hjer, ef samúð og eining væri meðal búanda hans. Hver hefir fundist mikið vanta á að svo sé, en [illegible] af hverju óeining getur verið hjer meðal svo fárra manna, sem eru að mer virðist á svipaðri skillu í mannfélagi og á sama starfsviði; það get jeg ekki skilið. Þó meiningarmunur verði á sömu meðal manna, þá er engin ástæða til þess að draga sig í hlé fyrir það, eða vinna bæði verklega og andlega á móti þeim mönnum,

sem hafa ekki sömu skoðanir. Slíkt er fjarstæða. Fjelagsleysi eða óeining og ágreiningur, eru sitt hvað. Meiningarmunur getur orðið jafnvel á milli bestu vina, en geta unnið saman og að sama markmiði fyrir það. Það er misskilningur ef einhver hugsar, að sá sem ekki vill hafa með annara samninnu eða fjelagsskap, en þykir einn sér í sínu horni, sé sjálfum sér bestur. Nei þvert á móti, hann er sjálfum sér verstur. Hann hefir sjálfur eins ílt af andúð annara sinnum móti því, sem hann á að fara, eins og hinn sem fyrir því að verða.

Til þess að vera nýtir menn í þjóðfélaginu verðum við að reka á dyr, allar óeiningar, samúðarleysi og ósannmarginni, en taka undir með skáldinu og segja og framkvæma:

„Gröðum saman mein og mein
meinust ei við grannana.
Leggjum saman stein við stein
stöðum hvergi annan. os. fr.“

(M. Jh.)

Einar Guðmundsson

Niðurlag Ársskýrslunnar.

Því þykist nú ég hafa komið af því góða, og vill því fara að búa máltíðunum undir hinn kalda og

dimma vetur, sem er nú í mánd.

Haustið smáeyðir fegurð máttúrunnar. Blómin fara að dofna, þau tapa sumargleðinni, og sunarskrautinu. Þau legga blöðin saman og leggast flest niður að jörðinni. Menniriir fara þá að hlúa að einu og öðru, sem þeir þurfa t. dm. bigga aftur göt á húsum sínum af því þurbúast við, að fari að blása kulda inn um þau. En óður höfðu geislar sólarinnar, leikið sér að því að smjúga í gegnum þau og ~~brotna~~ bostu du inni dimmu herbergin þeirra.

Hagalín Guðmundsson.

Ingjaldur

| 7. tölub. | Sæbóli 1917 | 9. arg. |

Heilbrigði og glaðlindi.

Verum glöð hvað sem ágengur og berum ekki áhyggu fyrir nínn. Glaðlindi riður brautina um veglausur en áhiggan kastar steinum á götu okkar sem við hljótum að falla um.

Þótt eitthvað mótrækt komi fyrir verður það aldrei læknað með áhiggum þvert á móti eru þær þess eðlis að þær veikja það afl sem okkur er til þess gefið að bera birðar mótlætisins. Það er satt að stillingu þarf til þess að vera glaðlindur þegar alt virðist ganga sem mest á móti manni og engin leið er sjáanleg út úr þtorfæk-unum, en áhyggjurnar eru aukabirði, og sá sem nóg hefir að bera áður ætti, sannarlega ekki að bæta á herðar sér aukaþunga. Óhyggilegt mindum við telja ef við sæum ferðamann, sem bæri svo þunga byrði að hann tæpast kæmist áfram en tæki stein eða sandpoka í viðbót til þess að ofbjóða kröftum sínun enn meira. Slíkan mann mindum við telja vitskertan. En hver er munurinn á honum og þeim sem bætir áhyggjunnin á mótlætið

og veikir þannig kraftana til að bera mótlætið munur=
inn er als engin þeir drya baðir sömu heimskuna.

Hugsunin og líkaminn verða að vinna saman
hugsunin hefir stór og mikil áhrif á líkamam reiði=
kast, áhygggustund, öfund eða aflrigðisemi, hatur eða
geðílska þó ekki sje nema um stundar=sakir ciðir meiri
lifskröftum en heilt dagsverk við erfiðisvinnu.

Reynum að reka burt allar þær hugsanir sem gera
okkur vansæl með hugsunum er veita okkur ánæu
Það er stundum ervitt að vera ljettur i lund
þegar, sem mest gengur á móti, en það má læra það
alveg eins og hvað annað læra það alveg eins, og að lesa
og skrifa, eða ñota=hjólhest, eða fara á skanta.

Ef við berum áhyggjur saman burði við heilsu
okkar þá veikir það heilsuna, deifir lifsljósið, minkar
lifspróttinn. Sumir kalda að þeir lifi ekki heilbrigðu
lifi nema þui að eins að þeir sjeu auðugir; en það
misskilningur. Það er að visu satt að auðugt fólk getur
gert sér það til heilsubótar, sem fátæku fólki er ómögu=
legt. En margir auðmenn lifa óheilnæmu lifi, sökum
þess að þeir kaupa ýmislegt og neyta þess, sem ekki er
holt. Vera má að við seum of fátæk til að búa i
eins vönduðu húsi og við óskum eftir, það má vera að
við getum ekki fengið þá stöðu, sem við kysum helst;

en hugarfar okkar hefir mikil áhrif á þetta. Ef ánæu
geislar streima út frá sál okkar, þá verður sá svipur
á húsinu okkar innra og ytra sem gerir okkur eins
ánægð með það eins og konunginn með höll sina jafn=
vel þótt það ~~vari~~ sé torfbær. Ef við erum í góðu skapi
við okkar leisum það vel af hendi með samvisku semi
nákvæmni, þá veitir það okkur ánæu jafnvel þó
það sé ekki annað en að gljá skó eða hirða svín.

Þótt við sjeum fátæk og eigum ekki margar krónu
i bankanum eða önnur auðæfi, þá er það ýmislegt,
sem ekki er hægt að varna okkur og við getum veitt
okkur kosnaðar laust. Það kostar ekkert að gæta þess
að vera hreinn; það kostar ekkert að hafa laus a sér
fötin til þess að hvergi sé hindruð blóðrás; það
kostar ekkert að hafa opna glugga á húsinu sinu;
það kostar að anda djúft; það kostar ekkert að
vera upprjettur þegar maður gengur, situr eða
stendur; það kostar ekkert að vera vingjarnlegur
við alla; það kostar ekkert að brosa og vera i góðu
skapi. Alt þetta eru bestu verðir heilsu og
hamingu og þeir vinna ókeipis fyrir alla er
hýsa þá.

Íngibjörg Jörundsdóttir

Áramótin.

Nú er blessað árið að kveðja okkur, það hefir að vísu verið nokkuð hranalegt, en margar gleði=stundir mun það samt skilja eftir hjá okkur, já, margar minningar bæði beyskar og blíðar.

Forsjónin hefir sjeð það heppilegast að blanda það blíða með því stríða

Hún hefir viljað, hve minningarnar eru vondar og hve fljótir þeir eru að gleyma því góða. Um hver áramót eru gerðir upprekningar og strengdar skínandi í hverju félagi og krafist að alt sje rétt og hreint.

Fyrst mér því vel við eiga, að við gerðum upp=rekstur eigin reikninga, að við athuguðum árlega skyldum vorar við félagið okkar og ~~fél~~ félagssystkini. Hvort við höfum nú af alhug lagt fram krafta vora og unnið að heill félagsins og framförum sjálfra vor andlega og líkamlega. Höfum við hlíð að vörum lilla tónsins svo vel, að það verði ekki vart við veltrarnæðingana og gæti ólamað lekið móti ilgeislum vorsólarinnar á nýja=árinu? Ef við höfum nú gert þetta alt, þá getum við án blygðunar, litið aftur á liðna tíman og vonglöð byrjað á nýj, með fullu hrausti og von um betri árangur á nýja árinu því áfram verðum við að keppa.

Það er svo bátt að standa ei í stað,

og snúnumum munar
annað hvort aftur á bak
ellegar nokkuð á leið

Þetta kveður eitt ágætis skáldið okkar Jónas Hallgrim. Við megum ekki standa í stað ef við viljum að félagið okkar eigi bjarta og minningaríka framtíð.

Við höfum öll gengið undir sömu skuldbindingu, höfum öll fylgt okkur undir sama merkið. Þess vegna verðum við að vera öll samtaka vinna bróður=lega, vera áreiðanlegir og þroskuð þegnar félagsskapsins. Með þeim móti getum við unnið landi og lið og náð takmarki okkar. Það getur aldrei þrifist að hver höndin sje upp á móti annari, að annar rífi sem hinn byggir. Við verðum öll að vera eitt Við verðum að bindast svo sterkum bróðurbönd=um að engin álfbúð eða ójafnaður geti komist að og dreps kröftunum. Hjer þarf altaf að vera=t að á milli ungmennafélaga ætti að vera innilegt samband. (ekki aðeins að nafninu til) ~~það er ekki nóg~~ þar sem við andlega og líkamlega eigum að vinna þjóðstjórninni gagn

Það er ekki nóg að láta sjer nægja á fundum Ef við viljum vera sannir ungmennafjelagar og vera verð traust hvors annars, þá verðum við

að breita vel hvort við annað bæði á fundum og utan fundar, gæta þess að særa ekki hvort annað að ástæðu-lausu, því eitt lítilfjörlegt orð getur vakið sársvauka og orðið ógleymanlegt.

Kæru felagssyskini! jeg þakka ykkur hjartanlega fyrir samstarfið á liðnum árinu, og bið innilega fyrirgefningar á hve jeg hefi lítið getað starfa jeg hefi viljað starfa svo mikið svo mikið, en hefi ekkert gert eða getað gert.

Að endingu óska jeg öllum gleðilegs árs og að nýa árið færi ykkur nyjar gleði, nyjar vonir og verði ykkur sem haminguríkast.

Sæbóli 30/12. 1917. Guðný Jónsdóttir

Ingjaldur.

| 1. tölub. | Álfadal. 1918. | 10. árgangur |

Hvers þurfa Ssandmenn helst með.

Þetta málefni var rætt í haust á ungm. félagsfundi. Eg talaði lítið í þessu málefni þá, en nú ætla eg að fara fáeinum orðum um þetta málefni. Fundurinn í haust konst að þeirri niður stöðu að samúð og sam-kepyni meðal Sandmanna væri það sem þeir þyrtu helst með. Eg ætla ekki í þessum fáu línum að ræða einhliða um það hvers við Sandbúar þurfum helst ~~með~~ heldur hvers við þurfum yfir leitt. 1 Meiri bókleg þekking.

Við Íslendingar erum taldir bók-hneigð og námfús þjóð þess vegna hefir okkur verið skipað sæti meðal mentuðu þjóðanna, og við þykjumst hreikin af sliku. En hjer eins og viðar er um af ein blint á einstök atriði einstaka menn meðal þjóðarinnar, en það verður aldrei rjettur eða algildandi vitnisburður þjóðarinnar í heildinni.

Nei, sannleikurinn finst mér vera sá, að alþýðu vantar meiri bóklega þekkingu. Og hvaða atriði er það þá í bóklegri þekkingu, sem okkur helst vantar? Því er fljót svarað. Það er þekking á okkar eigin sögu. Við þurfum að víta hvað hefir dryfið á dagana fyrir þessari þjóð, hvað hefir orðið

henni að falli og hvað til við reysnar. Þetta þurfum við að vita til þess að geta dregið ~~ey~~ vétta ályktanirum fortið og nútið. Og þennan fróðleik getum við fundið í Íslendingasögunum á við og dreif. En þennan fróðleik hefi eg best fundið í ágripi af Íslendingasögu sem Páll Sápánuasson hefir tekið saman fyrir Hvanneyrar skóla nemundur.

En svona sögur eins og t. d. Íslendingasögurnar leiðist fjörðanum að lesa og sumir líta ekki í þær. Það hefir verið og er víst enn dómur sumra, að bókvitið verður ekki látið í askana. En slíkur dómur er löngu fyrir borð borinn, vilji menn viðurkenna sannleikann. Öllum er okkur það kunnugt að það þarf þekkingu til þess að rækta þær matjurtir, sem ræktaðar eru hjer á landi og í askana eru látnar, og þá þekkingu fáum við úr bókunum. Jú, ef við Sandmenn hefðum meiri bóklega þekkingu en við höfum, þá ~~þ~~ hefðu meiri framkvæmdir átt sér stað hér, en saum ber vitni um. En ekki lifum við á einu saman brauði. Þessvegna þurfum við verklega þekkingu til þess að geta fært okkur í nyt þá bóklegu.

Eg gat þess áðan, að okkur væri skipað sæti meðal ~~mer~~ mentuðu þjóðanna og höfum við eflaust hlotið það sæti vegna þeirra skálda og listamanna sem þjóðin hefir átt. En ef einhver verkfróðurnaungi úr naunga löndunum heimsækti okkur og athugaði okkar verklega

ástand, honum mindi þykja lítils virði okkar verklega þekking, og ættum við að hljóta sæti meðal þjóðanna, samkvæmt okkar verklegu þekking, þá mindi það verda aftanlega á hinum aftasta bekk. Já hörmung er til þess að vita, hvað okkar verklega þekking er lítil, einkanlega hvað landbúnaðinn snertir. Hugsið ykkur þann feikna mismun á okkur og nágranna þjóðunum. Hjá þeim er plógurinn eins alg~~em~~engt verkfæri og okkar reka og núna undan farin ár á þessum mikla framfara tíma erum við dauð þreitt að pjakka með skóflunni árangurslitið. En nágrannar okkar í nágranna löndunum láta þá hestana ganga óspart fyrir ~~plog~~ plógnum sínum og sumir eiga mótorplóga En við kunnum ekki að fara með hvísl og spað. Þvi líkur mismunur.

Margur mun nú hugsa að þessi vanþekking á verklegum sviðum se mikið að kenna fátækt okkar. En ekki get eg fallist á það. Heldur stafar það að mínu öliti af verklegri vanþekkingu Hefðu t. d. allir þeir sem nú eru bændir á Sandi, verið vandir við að vinna með ýmsum jarðyrkju verkfærum þá er eg viss um það að þau væru fleiri til hjerna en þau eru. Væri meiri verkleg þekking hérna en hún er, ~~hún~~ þá væri meira framkvæmt.

Við eigum þvi að fagna þvi, ef einhver framkvæmir eitthvað nytsant meðal okkar, en forðast að gera grín að þvi, það var vikið að þvi í Ingjaldi

um daginn, af hverju að svo mikil óeining ríkti á meðal bændanna á Landi? Frá mínu sjónarmiði er það eiginlega þrent, sem veldur óeiningu meðal bændanna á Landi. Fyrst og algengasta óeiningaratriðið eru skepnurnar. Þær fara eins og við vitum út um landareignirnar í aðra og er ekki gott við slíku að gera einkanlega með fé og kýr. Ef það ekki rekið í annara manna land, þá er ástæðulaust að láta sér verða það að óeiningaratriði. Annað mál fyrst mér það sé skepnur beint reknar í annara manna land. Eins og t. d. allir Landsmenn hafa gert og gera, reka fé sitt í Nesdal, og munu vilja engann eyrir fyrir það borga. Það fyrst mér meira óeiningar atriðið en hitt, þó skepnurnar hérna heima renni út annari landareigninni í aðra.

Annað atriði, sem veldur óeiningu meðal Landm. eru óskilsvisi. Það er ekki óþarfalaust af sem það hefir þetta, að það sé ávíst hvar eigi hjá öðrum ef nýyrði verði gerður reikningur á? Í slíku eigum við ekki að vera í óvissu um. Við eigum að gera upp reikninga hvert við annan, en ekki láta alt reka á reiðanum.

Slíkt veldur óeiningu. Þeim hreinir reikningar meðal okkar Landmanna þá væri líka meiri eining.

Mér fyrst að við hér á Landi umliði um of hvort öðru mögl eða dilagigur, en í stað þess þyrftum við

að fara para í lag og gera upp reikningana hver við annann. Þriðja atriðið er að viðurkenna kröfur hvers annars. Eg ætla ekki að nefna neitt dæmi þessu þriðja atriði til skýringar. En kröfurnar eru margar, sem við verðum að gera hver til annars, og séu þær sanngjarnar þá erum við skildugir að viðurkenna þær hver fyrir öðrum. Þessi þrjú óeiningaratriði, sem eg hefi nú talið eiga aðallega um hérudur þessa dals. En við ungmannafélagar höfum gott af að athuga þessi atriði.

Athuga þau og síst að láta þau verða óeiningaratriði meðal okkar. Og við bændur höfum gott af að athuga þessi atriði, því ef við viljum efla einingu og eiga framfara framtíð fyrir hendi, þá skulum við kappi kosta að hafa alt hreint meðal okkar.

Framsögum þessa máls Guðjóns Jónassonar mintist á það í haust, hvernig Landsmenn gætu best bjargað sér, og hallaðist hann einkanlega á það að menn ættu að fara að hugsa um það að vóa héðan að heiman hvað og vor

Eg er samþykkur veðurmanni í þessu atriði, að menn eigi að reyna þetta að lifa sem mest af sínu eigin framleiðslu. En eg vil nú dálítið athuga þetta atriði frá mínu sjónarmiði. Allir vitum við það að við höfum að mestu leyti lifað af að flutningi vöru frá kaupmönnunum, en ef við förum nú að reka þá

stefnu, að lifa sem mest af okkar eigin framleiðslu, þá yrðum við að minka vönukaupin. Eg veit það að mikla björg má fá hér, að vovinu bæði af krokkelsum og fiski sem við getum að mestu leyti lifað af. Bæði haust og vor, serstaklega að haustinu koma margir dagar, sem ekki gefur fram fynir landsteinana, svo það liggur í augum uppi að við getum ekki haft þetta sem aðalvinnu heldur yrði þetta að vera hjáverk við búskapinn. Taki Sandmenn þessa stefnu, þá ættu þeir að leggja meiri áheirslu á garð ræktina en þeir gera. Hún borgar sig í flestum arum sé hún stunduð með alúð og dálítilli þekkingu. Hægur er heima fenginn baggi, segir gamalt máltakið og það er satt. Það er hægt og nota sælt að eiga töluverðan jarðeplagarð við bæar-vegginn sinn. Við ættum því síst að sjá eftir þeim stundum sem við eiðdum til garðræktarinnar. Ef við Sandbuar hugsum til að lifa af okkar eigin framleiðslu þá verðum við að auka garðræktina hjá okkur. Eg er nu búin að telja upp nokkur atviði sem mér finst að við sandmenn þurfum að athuga og færa í lag.

Og sé eitthvað nýtilegt í þessum fáu orðum þá hagnýtið ykkur það á einhverm hátt.

Að endingu bið eg ykkur svo að taka viljan fyrir verkið og að líta á það að þetta er að

eins lítið hugsað, og þar að auki flytiss legt upp kast.

Guðmundur Guðmundsson

Ingjaldur.

| 2. kölb. | Álfadal. 1918. | 10 árg. |

Tárin

Hvernig stendur á tárunum, mætti maður hugsa um, eg álit að þegar þau eru hrein og góð verði þau að englum sem ganga blessandi og friðandi milli himins og jarðar. Þau fljúga til himins og koma aftur niður með björg og blessum Guð bir í himnunum og því fer alt ogott upp til hans, alt gott er frá honum komið. Einnig fer alt hið illa til hins vonda, og því vil eg ekki gráta fyrir vonda og ekki af grenju eða reiði, að gráta mikið og lata ekki á því bera er sannarleg, svölun um stundar-sakir, til finningar mans verða augurbleðar og gera okkur barslega bljúga í lund, hrein og blið undir=gefnistár verða að fögrum englum, og áður en slík tár koma verður að út — ausa allri beiskju.

Guð gaf son sinn í dauðann svo að við skildum yðrast, því iðrunartár vor og ~~Jesu~~ Jesú blóð eru sú laug, sem allar syndir geta afmáðst í.

Við meigum því til að vera góð og hreinlindið,

svo að illar árar spretti eigi ut af tarum vorum.

Það þarf (eigi að orðlenga um það að heiftartárin verða að geigvænum árum sem espa bæði okku og aðra til illgirni og reiði því er betra að koma altaf og alstaðar framan til góðs, það hefir mikið betra í för með sjer. Að visu er það gott að getar grátið og gráta þá undir-gefnis-meðaumkunnar eða elskutár, fjómandi tár og hrein sem verði bæði okkur og öðrum til blessunar, að gráta saknaðar tárum yfir heinsgæðum sem við kunnum að missa, þá sér maður það eftir á þ að við höfum mikið ilt bakað okkur sjálfum, það finna allir. Samviskan fer líka að minna okkur á hvað við höfum ilt gjört. Samviskan kennir ekki í brjósti um anningarann syndarann þó guð geri það. Allir vitum við að guð hefir ekki gaman af að refsa mönnum, heldur verður hann að gera það, til þess að menn frelsist. Auðvitað beitir hann ekki hörðu við þá sem eru auðveldari þá upphafi. Guð getur ekki séð ígegn um fingur hvað syndina svertir heldur verður hann að farlæga hana og taka hana í burt.

Hann er svo heilagur að hann þolir ekkert ilt í börnum sínum, þannig er þessu varið.

Það er betra að gefa leiksyskinum ætið og æfin-

lega þann hlut sem þau vilja ná í, heldur enn að gráta af reiði mér finst það sannarleg ílsku tár. Þá fjót sést að heiftin skin út úr augum og menn verða helbláir og rauðir andlitið breitisl við þessa Gótu skapraum syndin rekur í burtu sakleisið og kemur með annað að nýu.

Mér finst það skemtilegra að líta upp til og biðja guð að hjalpa manni til að fyrir gefa öðrum og láta alstaðar gott af sér leiða

Guðrún Guðmundsdóttir

Ingjaldur.

3. tölb. Álfadal. 1918. 10. arga.

Samvinna.

Eitt af því sem okkur íslensku þjóðina vantar allra ~~mest~~ tilfinnanlegast er. Felagsskapur samtök og samvinna. Ekki svo að skilja að ná sé ekki til af alskonar félugum. En einmitt það, hvað fljót við erum að mynda allra handa félög, sem við oft höfum ekki einu sinni gert oss nokkra grein fyrir hvaða not séu að, og staðfestuleysið, með að halda framhugsunum í verkinu, það ber vott um sundrung vorn og samtakaleysi. Við ungmannafelagar höfum sjálfir svolitið af sannfæringu og áhuga, og þótt vér höfum það snöggvast, þá hjaðnar alt slikt og kafnar niður undir eins og eitthvað reynir á.

Við viljum helst eignast alla góða hluti fyrir=hafnarlaust. Stælinguna, þrekið og þolið, sem fæst með því að berjast fyrir sannfæringu sinni og hugsjónum vantar oss alggörlega. Þar af leiðir margir leiðtogar, og litlar framfarir. Og það sem okkur ungmanna-félagana sérstaklega vantar er áhugi, og samvinna

milli okkar allra. Landið okkar er svo stórt og strjálbyggt og samgöngur milli félaganna eru erfiðar dýrar og fyrir marga af okkur alveg ónnögulegar.

En það sem víkkar vorn andlega sjóndeildar hring mest, og glæðir og skerpir áthugun vora og hugsun og gefur oss tækifæri til að nota reynslu annara, það ætti að vera tíðar, samgöngur ynnan félaganna.

Með þeim móti getum við notað reinslu annara oss sjálfum til framfara. Með því að tala við fólk um áhugamal vor, skýrast þau, og vér fáum nýjar hugmyndir og hugsjónir. Vér lærum hver af öðrum og þroskumst andlega. Tíðar og hægar samgöngur, eru í stuttu máli fyrsta skilirðið fyrir allri verklegri menningu. En okkur íslenska þjóðina hefir enn, þá vantað allar andlegar samgöngur. Og efast ekki um að við eigum margarm góðann drengjum yngri og eldri, sem með sjálfum sér egi sin serstöku áhugamal, og samfæring um nytsemd þeirra. En hinar andlegu samgöngur vantar.

Okkur hættir svo við að þegja um það, sem við ættum að tala hatt og snjalt um.

Auðvitað hafa menn jafnan mismunandi skoðanir á flestum hlutum. Þannig telja sumir það nauðsýnjamál, sem aðrir telja ónauðsýnlegt

Flestir sem nokkuð hugsa, hafa einhverjar hugsjónir eitt=hvað áhugamál öðru fremur, sem þeir telja nauðsýnlegt að fram að ganga. En ef allir viljá binda sina egin bagga, án tillits til annara, þá verður samvinan litil og öðrug. Það er jafnan álitamál hvað allra nauðsinlegast er.

Margt er það sem er nauðsýnlegt í sjálfu sér, og enn þá fleira sem er nytsamtlegt og óskilegt. En ef birjun góðra fyrirtæki á að bíða eftir því að allir verði sammála um hvað er nauðsýnlegast af því öllu, þá er hætt við að lengi, verði að bíða eftir framförunum.

Samvinnan og felagsskapurinn er fólgin í því að laga sig eftir öðrum. Til þess að tefja ekki fyrir, að kama einhverju nytsömu á stað mega menn oft láta af sínum áhugamálum í svipinn og leggja krafta sína í þjónustu annara nytsamra fyrirtæka til þess að eitthvað nytsamlegt komist í verk. Aðalatriðið er að fá sem flesta með, og sem flestum nytsemdar fyrirtækjum hagkvæmlega og forsjálega ráðið til lykta. Svo koma hin á eftir, þá hafa menn þroskast, svo þeir fista árið sjá lengra fram í tímann. Og tíminn sjálfur hjálpar til. Nútiminn krefst oft ýmsra framfara.

sem varla voru ungaanlegar fyrir nokkrum árum.

Ef við viljum gera nokkurt veruleg gagn í félagslífi voru þá verðum við læra að meta ekki allt mest okkar eigin fullögur þótt gáðar konur að vera heldur taka tillit til þess gagn sem af því leiðir, ef hægt er að vinna fleira með öðrum fullögum. Við megum vera ánægð að þá að starfa að hvilvænlegum framförum, sem ábreittis lífsmen

Það eru ekki allir færir um foringjastöðuna. Og það sem venjulega er gott og nauðsynlegt ryðst sér jafnvel braut

Margrjét Guðmunds.

Haustið. 19--?

Haustið 19--? var mesta góða haust framan af, en heldur fór það að ýfa sig þegar leið að mánaðarmótunum okt- og nóv., nýgningarstórdembur og rok aðra stundina, en snjóaði og frost hina. Sumarið var fremur gott þegar á alt var litið; grasspretta í meðallagi, en ápunkar þangað til í endaðan júlí, eftir það var einmunatíð. Allir voru að hamast í heyskapnum langt fram yfir réttis hugsuðu ekkert um þó komið væri

fram yfir venjulegan heyannatíma, það voru hey og jöður fyrir búpeningnum fyrir það.

Þegar flestir þóttust vera búnir að fá nóg fyrir sig þá var farið að dytta að húsakapunum, því allar gættir voru opnar eftir blessaða þurrkana, hestarnir gerðu það líka af skömmum sínum að fara upp á húsin og reka lappirnar niður um þökin, kindurnar sporkuðu og spændu alt út, þegar þær voru að stelast heim á naturnar. Kýrnar voru bæði styrðar og lofthneddar svo þær þorðu ekki upp á veggina annars hefðu þær gert sitt til þess að eyðileggja eins og þær eru vanar.

Svo voru nú garðarnir. Allir keppast við að ná upp úr görðunum svo ekki færi eins og hjerna um árið, þegar flestar rófur og allar kartöflur fróru, hver í sínu báli og allir urðu að éta soðningu kartöflanna og grautinn rófulaufann.

Já það var nú góða haustið það. En „brent barn forðast eldinn," nú voru allir annir þó sjálfir garðarnir voru tröðnir og rúnir strax eftir réttir.

Já var nú eldiviðurinn allur úti enn þá, upp á fjöllum í dölum hjá grófum engjum Káfgull í eld að láta heima, nú var því um að gera að láta hann ekki blotna, þrjósa og fen-

eins og hérna um árið gott til minnis, þegar flestir urðu að brenna snjó og klaka, já og þótti gott ef að mábragð fanst af honum.

Eins og nærri má geta gekk mikill tími í þetta alt saman, mikið meiri tími en þarf til þess að tala það eða skrifa, svo ekki var að furða þá farið væri að líða á haustið þegar því nauðsynlegasta var lokið: heyhlöður fullar og byrgðar kartaflur og rófur komnar í tunnur og jarðhús, en sunnt í magann alveg ófrosið, fjós, hesthús og fjárhús loft og birtu þett. og mórinn í skemmur eða mókofa. Að visu ~~visu~~ var eftir að reiða á völlinn, en það var nú annað sem varð að gang fyrir meðan tíðin var góð, og það var að fara í kaupstað til þess að sækja tóbak í nefið, kaffi og sykur til salgætis, mjöl í grant og kökur, og þar að segja, þeir efnuðustu og þeir sem ættuðu að halda veislur og böll, þurtu af hveiti og eitthvað til þess að bæta það með. Nú var útvalinn einn ljómandi manudagur, bláýfulaus og blæja logn. Allir sem áttu báta fóru nú af stað, en þeir sem enga áttu urðu að sitja heima því nó var að flytjá haustaullina, skyrið og mérið og mörinn var hafður

heima. Þá buðirnar sjen margar og stóras á Flateyri, afgreiðslumenn og veslunastjóras liprir og viðfeldnir, þá var nú samt farið að rökkra þegar allir voru til búnir en óráðlegt þykir flestum að treysta á haust myrkrið. Allir urðu því að gista, það var nú reyndar enginn vandræði því nóg er af gistihúsunum þar, en hitt var lakara að daginn eftir var kominn svo mikill útvindur að enginn treisti sér úteftir, nema á tómum bátunum, því allir voru þeir litlir, en það þótti hálf leiðinlegt að koma heim allslaus. Þann dag urðu því allir að biða, en daginn eftir fóru þeir óræðustu, og eg held heimskustu, af stað ut eftir með dálitinn slatta í bátunum af því nauðsýnlegasta t. d. tóbaks ögn kaffi sykur mjöl, hveiti og eitthvað til þess að bæta það með. En hinir sem hugminni voru og hyggari fóru yfir í Dalinn á tómum bátunum, það gekk nú líka slysalaust, þó þeir yrðu dálitið votir.

Annað mal var með þá sem fóru út eftir. Þegar þeir fóru fyrir Oddan, vöknaði talsvert hja þeim þegar þeir komu út undir. Sandvikursskerin var helmingur blautur, en þegar alt var komið í land, var ekki eitt einasta tópaksblað, kaffibaun, sykurmoli, rúgmjölshas, hveitikorn eða duft af því, sem

atti að bæta það með, þurt alt var orðið blautt og menninnir með. Þetta gerðu bansettar ógjafirnar og ohræsis báru kvaklið við landið," þegar úteftir kom." Ef við hefðum nu haft eða stóran bát þá hefði alt verið þurt sögðu allir hver upp í nefið á oðrum. Þetta þór hrapalega, fyst er nú baginn að þurfa nú að fara að labba inn fjörur og bera alt á bakinu, þegar hægt verður þá að yfir fjörðinn, og eyða svo í það fleyri dögum, en þá skaðinn enn þá meiri að tapa þessu allu sannan. Ef við hefðum haft stóran bát, þá hefði efalaust farið betur," sú varð ~~alyktun~~ álygtun þeirra allra og ~~þór~~ svo hver heim til sin. Nú voru allir komnir heim, en út blásturinn og bárulegsið hélst í viku á eftir og jafnframt lifði vonin í brjósti Sandsbúa að hann hægði ofurlitið, en hún steindrapst einn morgun þegar þeir litu til sjáfar. Boðaföllin sáust brimdranurnar heirðust fram að Hálsi eða lengra og kafaldshríðin kastaði ónyúklega snjókomunni í andlitið á fjósa og fjórmönnunum, þegar þeir ráku höfuðið ~~úf~~ úr bæjar dynnum. Hann var n. l. kominn norðan og þá var ekki góðs að vænta. Nóvenber ætlaði sér nú að vera svona ~~af~~ og þvi varð ekki haggað hvað sem monnum lá á En svo búið mátti

ekki standa, eitthvað þurti að eta þá hann væri norðann og ekki loguðu ljósin hjá öllinn á eintóm norðanátt. Loksins kom sá langi praðni morgun að allir gótu farið af stað, en hér ~~þ~~ fór eins og máltækið segjir enginn dagur er til enda tryggur þeir komust inneftir alla leið, en með illum leik uteftir á fjórða degi. Það var þvi ekki furða þá menn vildu bæta eitthvað ur þessu samgöngu-vandræðum ef mögulegt væri. Nú höfðu þeir líka komið svo margir saman og orðið að vera samferða að margt hefir borið á góma á leiðinni, enda hefir það verið sagt af fróðum mönnum að þá hefði fundarhugmyndin myndast og fundurinn jafnvel boðaður, sem haldinn var á jólaföstunni og samþykt var aað kaupa sex mannafar. Á fundinum var kosin framkvæmdarnefnd sem skyldi sjá um kaup og utvegun. Einn góðan dag lagði framkvæmdar-nefndin af stað með fundarsamþyktina í vasanum, en sumt í höfðunn." Logn var um daginn, en kafaldsdyinbingur í laftinu og leit úr fyrir reglulegan snjóhríðarbyl, þess var heldur ekki langt að bíða veðrið skall á og alt fenti: framkvæmdar nefndin fundar samþyktin og

frankvændin. Guð má vita kvort nokkum kíma leysir upp af þeim meira.

Einar Guðmundsson

Ingjaldur.

(4. tölub.) Álfadal. 1918. (10. arg.)

Ferðasaga:
frá Reik. til austfjarða.

Eg var kominn til Reykjavíkur, og beið þar eftir skipaferð til austfjarða. Það var mánudagur Veðrið var indælt, hægur sunnanvindur og sólskin. Á Reykjavíkur höfn var fult af skipum af ýmsri gerð svo sem gufuskip, seglskip og mótorbátar smáir og stórir. Niður við höfnina var is og þis fólkið streimdi upp og ofan briggurnar. Flutningsbátar brunuðu framm og aftur milli lans og skipa, hlaðnir af fólki og farangri úr skipum sem voru að koma, út í önnur, sem voru að fara. Einu gufuskipi sem lá á höfninni reitti eg nákvæma eftir-tekt, það hét Hólar hann ætlaði til austfjarða þennan dag, og átti að leggja á stað úr Reykjavík kl. 8. síðd. Viðkomu staðir voru eftir áætlun. Keflavík, Garður, Grindavík, Þorlákshöfn, Eyrarbakki, Stokkseyri Vestmanneyar, Vík, Hornafirði, Djúpivogur, og Fáskrúðsfjörður. Á afgreiðslu Hólars var mér sagt að

hann irði ekki svo fljótt afgreiddur á þessum höfnum, að hann þurfti stittri tíma en 5–6. sólarhringa til Fáskrúðsfjarðar. (þangað sem eg ætlaði) þótti mér þettað ~~leitt~~ slæmt, en réð þó af, að fara með skipinu þennan dag. Eg bætti við nestið mitt svo eg hefði nó í víku, því sist vildi eg svelta á leiðinni, tók eg síðan saman farangur minn. Hvaddi vini og vandamenn mína. Þegar eg kom ofan á brygguna var síðasti báturinn nærri ferðbúinn, en til allra hamingu náði eg samt í hann 10. mínútum eftir að eg kom um borð í Hólar skreið hann með fullri ferð út sundið hjá Eingey og ~~stefn~~ stemdi út í Faxarflóa.

Ferðin var birjuð. Strags eftir að eg kom um borð fór eg að koma fyrir farangri mínum, og sjá mér út pláss, er eg gæti í sofið í yfir nóttina. Spurði eg stirimann, hvort í nokkurt rúm væri autt á öðru plássi hann hvað „Nei" við því, en vísað mér á lestina. Gekk eg strax þangað, og var þess brátt áskynja, að þar var að verða fullskipað.

Náði eg samt í pláss þar. Kom mér nú að góðu haldi að eg hefði ~~n~~ rúmfötin mín. Með mér gat eg því búið mér út besta rúm. Hefði eg ekki haft rúmfötin: með

mér, þá hefði eg ~~þurt~~ orðið að sofa á hörðu lestar gólfinu, án þess að hafa nokkuð undir mér. né ofan á.

Þetta vita líka flestir er fara til austfjarða á vorin og hefir því hver með sér rúmföt er getur það.

Í þettað sinn voru yfir 300 hundruð farþegar um borð Hólar er hann lagði af stað frá Rvík.

Var því þraungt mjög, voru margir plásslausir; eða sem hvergi höfðu rúm til að sofa í. Sogðust þeir til svefs á bekkjum, koffortum og farangur pokum sínum. Einnig heirði eg sagt að 2 menn hefðu lagt sig til svefs á borðum í reikingarsalnum, hefðu altið ofan af því er skipið fór að rugga.

Lentu þeir á nokkrum mönnum er svafu á gólfinu og meiddi þá. Lenti svo alt í riskingum og barsmíði þar inni, svo stirimaður var kallaður, til að stilla til friðar. Svona gekk það víðar til.

Í lestinni sem eg hélt til í gekk alt friðsamlega enda var þar meiri parturinn kvennfólk. Þangað fekk enginn maður að koma sem drukkinn var, og sindi af sér óspekt.

Vörðu þeim nokkrir vaskir menn lestina Gerðu þeir það fyrir stúlkurnar. Voru margar ornar sjóveikar einnig nokkrir karlmenn líka, því undir alda var mikil. Með fám orðum ætlo eg að lýsa hvernig

umharfs var í lestinni sem eg var í. Fólkið skipaði sér svo nyður. Þrjár raðir voru gerðar af koffortum yfir þvera lestina á milli raðanna voru rúmin þannig, að koffortin voru höfð til höfða og fóta, lá því hver við hliðina á öðrum

Má svo að orði kveða að ekki hefðu verið nemi fjögur rúm í lestinni. Mér sindist stúlkurnar vera ekkert feimnar, þá karlmennirnir svæfu nálægt þeim, enda var lítil ástæða til þess. Ágæt birta var þarna því tvö rafljós lýstu upp lestina.

En fremur var þungt loft því plássið var í minna lægi við mannfjöldan (það taldist svo til, að 90–100. mans væru í lestinni) en lestin lítið opin, aðeins einn kleri tekin af. Minna gat það ekki verið. Meðan Hólar fór til Keflavíkur, og Garðar var eg sofandi, því það var um nóttina. Vaknaði eg aðeins mokrum sinnum við gauragangin í keðjonum þegar verið var að ljetta. Flestir sváfu í kring um mig og sofnaði jeg því skjótt aftur. Alt í einu vaknaði jeg við það; að sjór hettist niður um lestar opið. Skipið slengdist á hliðina, svo alt fór út í aðra hliðina, eg varð undir koffortum sængum og kvennfólki. Kriuan varð marg föld ofan á mjer, eg atlaði alveg að kafna af loftleisi, og meyast í sundur undir þingstunum. Í kring um mig heirði jeg, fyrir-

bænir, stunur, köll og blótsirði blandast saman. Eg vissi ekki hvernig stóð á þessu, enda var lítill umhugsunartímin. Eftir nokkur augna-blik tók skipið slink á hina hliðina, svo nú varð jeg ofaná. Sá eg þá að skipið hallaðist afar mikið. Gólfið varð nærri lóðrjett. Leist mjer illa á þetta, því að jeg hjelt að skipið væri að taka áföll á grunni því að jeg heirði sjóin skella ákaflega á því. Var ágiskun mín ekki rjett sem betur fór, því skipið rjetti sig fljótt við, en sjógangur var svo mikill að vont var að standa. Opinu var lokað svo sjórin kæmist ekki ofan í lestina. Loftið atlaði að verða ópolandi; eftir 15 langar mínútur varð sjórin alt í einu mikið stjettari; þótti okkur það snögg breiting. Hlerar voru tveir teknir ofan af lestinni; svo slæma loftið fór út en nitt hressandi loft kom í staðin.

Einn háseti (Íslenskur) kom ofan í til okkar, og sagði: „að við hefðum verið að fara yfir Reykjanesröstina, og hafði hann (Hólar) fengið slæm áföll, því að röstin væri fremur úfin núna." Nokkrar tunnur skoluðust út en alt annað var kjurt. Þetta var um klukkan 6 um morgunin. Leingi var verið að koma öllu í samt lag aftur í lestinni. Vorum við nýbúin að því þegar komið var til Grindavíkur.

Frank.

Gunnar Guðnarsson

Ingjaldur.

5 tölb. Sæböli 27 des. 1918 10 árg.

Ættarnöfnin.

Það hefur verið mikið rætt og ritað um það, ekki einungis hjer á Íslandi; heldur og í mentuðustu löndum Norðurálfunnar, hve íslenskaþjóðin væri merkileg þjóð að mörgu leiti; en þó sjerstaklega fyrir það hve vel henni hefur tekist að varðveita málið.

Móðurmáli sínu hefur hún haldið að mestu leiti óbreitu í margar aldir og ýmsum fornum siðum og venjum, hefur hún haldið óbreittum alt fram á þennan dag, þrátt fyrir miklar og margvíslegar raunir.

Þegar útlendir embættismenn voru í flestum æðstu embættum landsins, sem sintu bæði andlegum og verklegum málum. Útlendir kaupmenn, bæði búsettir hjer og sem versluðu á skipum úti, og jafnvel íslendingar sjálfir, mentaðir menn sem höfðu embætti á hendi, mikils metnir menn, reyndu að innleiða hjer útlenda siðu; og einnig að breyta málinu í dönsku eða eitthvað hrognamál; þá gat

þjóðin samt haldið móðurmáli sínu hreinu og óbjöguðu.

Að vísu hefur íslensk tunga þá komist í mesta niðurlægingu, því margir bæði lærðir og ólærðir ötuðu hana meðútlendum sletum, sem dugandi mönnum, er elskuðu móðurmálið sitt, hefur að mestu tekist og tekst að þvo það í burtu. . . . .

Því miður virðist sem dökkleitir blettir sjeu farnir að koma á íslenskuna okkar og er það ilt að vita, að með aukinni mentun og menningu skuli slíkum draugum vera leifð landganga.

Að vísu hefur aldreg tekist að útrýma alveg hálf-útlendum og alútlendum orðskrípum, sjerstaklega hefur mörgum þótt svo undur vænt um útlendu nöfnin og þó þau hafi ekki nema aðeins útlendan hala, þá eru þau hreinasta fyrirtak. „Það er svo damalaust „pent" segir fólkið: En hvað á nú að segja um þessi nýmódins ættarnöfn? Er það framfarir að hnýta þessum Kolku og Kvaran ofl. ofl. aftan við nafnið sitt.?

Er þetta prýði á málinu, eða svo bráð nauðsinlegt til þess að vita hverrar ættar maðurin er.

Jeg er víst ekki fær um að svara þessu, það gjeta þeir betur sem hafa þetta skraut! aftan í sjer, því alt eru það mentaðir menn sem að sjálfsögðu vita hvað þeir eru að gjera. En jeg er (~~samt~~) satt að segja ekkert hrif-

inar af þessu, getur ni verið af því að þeg er svo reinskur einn af þessum sandsvarta almúga, sem kærir sig ekkert um að dingla skrautlegum ættar-nafna-hala framan í sjálfum. En sje ni svo, að þeir svokölluðu íslenzku ættarnöfn sjeu ni afkvæmi útlendu ættarnafna anna, eða þessara með dönsku röfunum, þá get eg ekki skilið það að nokkur samur íslendingur geti með góðri samvisku áunnið þessu við nafnið sitt.

„Íslenzkum nafni einu að heita
alla þeir vera sæmdar rán,
og eigin nafni af því breyta,
ættjörð, sjálfum og tungu að smán."

Þetta segir eitt skáldið okkar, fari betur að enginn geti þetta á samast, sem hefir vit og þekkingu til þess að breyta rjett gagnvart sjálfum sínum

Einar Guðmundsson

Hillingar

„Rejs aaps! nu skal Í spise Frokost." þessi orð hljómuðu um borðstofuna, eins og þau kæmu ur sverkmalsum meyjarbarka, þegar sjómenn á öðru fari-sinni vak höfuðið inn ur dynunum. Þessi orð voru orðin svo alkunn að þeir voru hjátir að ætta sig. Öll mannabikar byltust um á bekkjunum, borðunum og gólfinu.

Herðurnar hristu augnamen, svo langur geyspi, ha-ha-ha-a Öll höfuð komu í augsýn, upp á milli bordanna og undan þeim, meyjar, sveinar, konur og karlar; allt var þar í einum graut. Jeg veit upp í fjöll, aldrei þessu vant, fálmaði eftir húfunni og rauk á dyr, rak mig á einar tvo, þrjá; en út komst jeg klakklaust samt og upp á hilfar, þá mundi jeg fyrst eftir að geispa og reka stirurnar brott; en bíðum nu við, hvað var þetta, ? Öf til vill missýning eða augum ekki í góðu lagi, þá þetta voru áreiðanlega Bardúr og Sandurinn.

Jaa greyið hann hefur oft gert mjer óvart þegar síðar skyldi; vetna fjöllunum. Fjöllunum speglil sjettur, sólin gylti fjallabrúnirnar að vestan; blágrár reykjar mekkir liðuðust upp úr bæjunum, eins og fráleit marmarasúla, hátt upp í loftið dreifðu sjer þar og hvarf svo út í geiminn.

Innileg sælu tilfinning greip mig, þegar jeg leit þessa

tilkomu – miklu en friðsælu fegurð, alt var svo kyrt og hljótt. – Mjer fanst náttúran vera eins og ástrík móðir, sem brosandi breiðir út faðmin móti syni sínum, nýkomnum eftir langan burtveru. Jeg var ósjálfratt farin að syngja, (þó jeg reyndar hynni lagið ekki vel)

„Heima vil jeg vera, já heima er allra best."

Þegar við komum til Flateyrar var alt á fleyi og ~~farð~~ ferð, því nú var skipið komið. Jeg komst að landi með bát, sem fluttu Flateyraryfirvöldin út á skipið. Þar hitti jeg Kr. Tyjólfsson og fjekk að fara með honum yfir fjörðin. Jeg lagði þegar á fjörurnar, ljettur bæði á líkama og sál stikladi jeg á steinunum útefti. Þegar jeg kom út í Sandvík þótti mjer tími til komin að kasta mæðinni og litaðist um eftir steini, nei, betra að fara lengra svo að jeg sæji yfir Sandin á meðan. Jeg fór því fram á hryggin, settist niður og halladi mjer aftur á bak upp að hárri þúfu, þurkaði af mjer svitan og fór svo að litast um.

Já fallegur var Sandurinn það er satt, en fallegni gæti hann orðið. Gaman væri, hugsaði jeg mjer, að vita hvernig hann liti út, eftir við skulum segja, einn aldarfjörðung. Meðan jeg lá þarna upp í loft og velti þessu í huga mínum, var sem móða dræi yfir alt umhverfis mig og alt hvarf eins og í þoku.

Undarlegt máttleysi en þó þæilegt sótti að mjer, og sá nú jeg einhver fjöll og yðgrænar hlíðar, eins og í hillingum, í fjarska. Nú er jeg áreiðanlega að fá vitrum hugsaði jeg, jæa það er ekki svo aflett og það svona fyrirhafnarlaust.

Nú sá jeg greinilega fram undan mjer dal einn fagran. Þá var ~~eins~~ jeg svifi í loftinu, og sá jeg allan dalin og hvert býli greinilega. Túnin voru reinn sljett, stór og grasgefin, gyrt vonu þau öll annað tveggja með vír eða grjótgörðum. Fjenaðarhús og hlöður voru fá en stór; veggir úr steinsteipu, en þök úr járni, Bæjarhús voru gerð af sama efni, þau voru aðeins tvö; bær og skemma, Fjós – eða hestúshaugar sáust engir, þeir voru í mesta bröðerni í sama húsinu, sem aðeins var gert fyrir þá. – – –

Kálgarðar voru á hverjum bæ, frá tvö til þrjúhundruð fermetrar að stærð, voru þeir fagrir á að líta því kál var mjög tekið að vaxa. Þar voru einnig blóm – og trjágarðar á hverju heimili og voru þeir hreint og beint yndislega fagrir, og bæjarprýði hið mesta.

Nú fór jeg að litast um eftir fólkinu, hvað það hefðirt að, jú þarna var það úf á túni. Þar voru líka tveir hestar (~~hestar~~), sem dróu á eftir sjer eitthvað ferliki, sem mýndaði breiða mön í kaflóðna töðuna og var svo að sjá sem grasið lægi laust þar sem þetta kvíkindi fór yfir.

Eftir því kom önnur ófreskja sem hirti hvert einasta

strá, sem hin fyrni losaði og setti það í stora bagga en skiladi því þó aftur, sá jeg þá að þetta mundu vera veljar, enda var þar æði mikill aðgangur og æði stór spilda, sem þar var slegin og rökuð meðan jeg horfði á.

Nú fór jeg að litast betur um, og sá jeg þá steinhús mikið og fritt; hvitt að lit með stórum gluggum, mjög var þar laglega frá öllu gengið, sá jeg að það mundi vera skólahús.

Blómgarður var á aðra hlið hússins, varð jeg þegar hugfangin af fegurð hans. Þrí sett trjáröð var með hverjum vegg en blómbeð í miðju. Var það auðsjeð að þar hefur mörg meyjan, mjúkum höndum um farið, er alt dafnaði svo vel; ef til vill hefur líka einhver íturvaxinn sveinnin með tindrandi augun af æskufjöri, varþað sjer innfyrir garðvegginn og hjálpað fögru meyjarhondunum við moldar verkin. Jeg sá þegar að þetta mundi vera eign ungmennafjelags. - Sönn prídi og heyður fyrir bygðarlagið.

Nú kom jeg loksins niður á jörðina, var jeg þá staddur á breiðum akvegi, var hann beinn og harður, vel frá honum gengið á alla vegi. Mætti jeg nú fjölda manna með vagnhesta, er hlaðnir voru ýmsum varningi sem í bú þarf að bera. Hjelt jeg nú áfram eftir veginum og alt til sjáfar; þá sá jeg skip fljóta fyrir landi, eigi var það stórt, um 40 smálestir, en nægjilegt til flutninga eigi stærra bygðarlagi. Bátar fóru frá landi hlaðnir

fiski, ull o.fl. en til baka, matvöru ýmsu verkefni verkefnum til lands og sjáfar o fl. o.fl. Bátar stóðu margir í fjörunni nýmáladir og tjargaðir. Auðsjeð að herrar þeirra voru þrifamenn og reglusamir.

Fjölda mans sá jeg við verk bæði hjer við sjóin og annarstaðar, en aldrei gat jeg greint með vissu frá - hvaða bæ einn eða annar var, engin hugsaði meira um sinn hlut en annara; virtust hugsa um það eittað vinna sem mest og best hver sem verkið þáði, líkast því að þeir ættu allir einn og sama húsbónda. Og það áttu þeir líka, því það var bændafjelagið „Ingjaldur" sagði einhver úr hópnum.

Alt í einu tók dalurinn breitingu, alt huldist þoku sem áður, Jeg fann að eitthvað stakk mig í kinnina, spratt á fætur nuggaði augun, var mig að dreyma, eða var jeg með óráði, jæa hvað um það jeg kastaði poka snúglinum á bak mjer og labbaði svo heim í ljettu skapi og rak alla draumóra á brott.

Einar Guðmundsson

Ingjaldur.

1 tölub.° — Sæböli 9. jan. 1919. || 10 árg.

Hærra.

Þegar komið er upp á háan fjalstind eftir erviða göngu, kemur yfir menn ró, eins og oft verður vart við eftir að búið er að buga mikla erviðleika og ná því marki sem keft er að. Þessi ró er ávöxtur erfiðleikanna; hún er sigur fjallgöngumansins. Skapið verður ljett og stilt augun hvorfla yfir landið sem kring um er. Þegar stuðið er hátt þá er færra sem vex í augum, við rætur fjallsins sjest skamt í burtu. Landið í kring sínist störskorið og urðótt. Sjöndeildarhringurinn þraungur og dimur. En því hærra sem maður kemst upp í hliðarnar, því víðari verður faðmur himinsins, og augun sjá lengra. Landið fyrir neðan smá minkar; hólarnir lækka og lautirnar grinnast. Að síðustu sýnist það alt vera sljett, og lítur út eins og stórt landakort með litum. Vötnin blika eins og vakandi silfuraugu hingað og þangað um sljettlendið, og drága að sjer sólargeislana

„Grær gangandi fótur." segir gamalt máltæki. Það er kinlegt hversu litlir göngumenn við Íslendingar erum almennt, og þó er eins og náttúran hafi ætlast til að við skildum fara flestar leiðir gangandi. Það er eins og landið hafi verið skapað fyrir framgjarna og þróttmikla þjóð, það er eins og það hafi verið skapað fyrir þá sem brattgengnir eru og færir um að sækja föng sín í tröllahöndur. Hvert sem augað lítur eru fjöll há og tignaleg, sem bíða eftir því að þau sjeu lögð undir fót. En mönnum finst fátt um, og gjera sig ánægða með að horfa af túngörðunum heima hjá sjer. Eg skil ekki hvers vegna guð hefur skapað þessi fjöll, sem að eins auka mönnum erfviðleika. Þegar menn hafa með erfiðleikum komist upp á hátt fjall, þá vita þeir fyrst hversu erviðleikarnir eru mikils virði „Fegurðin bir í fjallatindum," stendur einhverstaðar. Þegar menn horfa yfir landið af háu fjalli þá sjá þeir first hversu fagurt landið er, og brjóstið bærist af fögnuði yfir því að þetta er landið sem hefur alið oss og vjer erum kendir við. Fjallgöngurnar hafa göfgandi ákrif á mannin. Þeir hefjast yfir smásálarskap og lítilmenskuhátt, þeir fá meira siðferðis þrek en aðrir menn og heilbrigðari hugsunarhátt þeir eiga hægra með að mæta erviðleikum og sigrast á þeim. Það er blær af því sem sál náttúrunnar andar frá sjer. Eins og döggin gerir

grasið grænt svo göfgar náttúran mannin, sem hefir lært að hugsa og veitir athigli því sem kringum hann er. Það er en langt í land að menn þekki sýna eigin heill, þeir þurfa að læra að skilja náttúruna, og ganga uppi unn fjöll; það liftir þeim hærra, andlega og líkamlega.
Menn hugsa til náttúrunnar þegar þeir þarfnast kvíldar frá daglegum störfum; þá koma þeir tímar er módir vór, jörð-verður blessuð af börnunum öllum.

Guðjón Guðmundsson

„Sýunar augum lítur hver á silfrið."

Oft munu þessi orð vera sönn, þegar um er að ræða skoðanir manna á ýmsum málefnum, þá lítur oft sínum augum hver á silfrið. Mörg málefni skýrast við það að þau sjeu athuguð frá báðum hliðum, en þá ríður á að þess sje vandlega gætt, að hvorug hliðin sé öfgakend. Margir og misjafnir dómar eru um ungmennafjelagsskapinn í landinu okkar.
Sumt gamla fólkið álítur að sá fjelagsskapur starfræki ekki annað en dans og skemtanir. Flestir af ungu kynslóðinni álítur að hann sje þarfur og góður fjelagsskapur, sem gjeti látið mart gott af sjer leiða. Nú langar mig

til að synda milli skers og báru. Langar til að athuga þennan skoðana mismun með nokrum orðum.
Tek jeg þá first skoðanir gamla fólksins. Samhvæmt minni reynslu í starfi ungmennafjelaganna, þá verð jeg að nokru leyti að vera sammála gamlafolkinu. Flest ungmennafjelög starfa eitthvað gott og nytsamt, og skal jeg síst draga úr því, en mörg munu þau fara of langt í einu atriði, og það er í dansinum, það má heita eina skemtunin á fundum þeirra. Margir ungmennafjelagar telja litla skemtun í ödru en dansi, vildu helst dansa fram á nætur miðjar.
Heyrt hefi ég ungmennafjelaga segja, að það væri engin fundur ef ekki væri dansað á eftir.
Þegar við ungmennafjelagar erum á fundum og komum ekki heim fyr en kl. 12 – 3 um nóttina; þá veit gamla folkið að málfundir okkar gjeta ekki verið svona langir, nei – það var dansin sem tafði okkur, og svo dregur það, þá áliktun að starfið sé lítið annað en dansa. Og jeg er með gamlafólkinu að við dönsum of lengi. Með oflöngum dansi völdum við óreglu, ekki einungis á því heimili sem við skemtum okkur á, heldur hinum líka.
Þarna þurfum við að synda milli skers og báru; finna meðalveginn. Nú vil ég athuga hina hlið mólsins.
Nefnilega álit ungu kynslóðarinnar á fjelagsskap ungmennafjelaganna. Eg verð að álíta það rjetta skoðun að

mörg ungmennafjeläg koma mörgu, og gjeta komið mörgu
gódu til leiðar ef að í þeim eru menn, sem sjá þörfina á
að færa eitt og annað í lag, fyrst og fremst í sinni eigin
X hendi, og svo að færa úf kvíjarnar ef kraftarnir leyfa.

En ef við ætlum okkur að laga hugsun eða verk á einhverj-
-um sviðum, þá verðum við að finna okkur menn til
þessað segja beiskan sannleikan. En ekki skulum við
treysta á það að hann verði með þökkum fenginn.

Eg hefi heyrt suma ungmennafjelaga halda því fram,
að eins og önnur mein þjóðfjelagsins kæmi þeim ekki við.
Eg verð að segja það, að þeir hinir sömu minna illa þá skuld-
bindingarskrá, sem nafn þeirra er undirritað, og þeir hafa við
drengskap sinn lofað. „Að reyna af fremsta megni, að stýðj-
-a, vernda, og efla alt sem þjóðlegt er og horfir lístensku
þjóðinni til gagns og sóma." Að minu áliti kemur
okkur öllum það við, sem miður má vera í þjóðfjelagi
ekkar, og til þess það góða beri sigur úr býtum, þarf að
uppræta meinin. Látum ekki aðfinstur gamla-
fólksins á stefnu og starfi okkar ungmennafjelaga eins
og vind um eyrun þjóta, heldur gegn rýnum þær
áður en þeim er á glæ kastað, (heldur) ef vera kynni
að í þeim væri einhvert sannleikskorn. En á hinn
bóginn skulum við með fullri einurð bera á borð fyrir það hug-
-sjónir okkar og vera ávalt reiðubúnir að verja þær, ef á þær er ráðist.

Guðm. Guðmundsson

„Vorblómið" tíu ára.

Þegar við erum stödd á einhverjum takmörkum eða
tímamótum, verður manni á að líta til baka, og horfa yfir
leiðina sem við höfum farið. Maður lifir þá aftur upp í
huganum þau atvik sem hafa gerst á undanfarinni leið.
Annað hvort með ángju yfir góðan árangur af störfum
okkar, eða þá gremju yfir því að hafa ekki notað tíman
sem skyldi. Verðum við þá að ásetja okkur að bæta úr því
eftir föngum eftirleiðis. Við vorum nýlega stödd á einni-
stíkri sjónarhæð eða öllu heldur ungmennafjelagið okkar þegar
það var tíu ára gamalt. Jeg þykist sjá að engin ætlar að minn-
-ast afmælis þess á neinn hátt, þess vegna ætla jeg að minnast
á það örfáum orðum, en jeg veit að það getur ekki orðið eins
og skyldi vegna ókunnugleika mins á störfum fjelagsins á
ýmsan hátt.

Eins og allir muna var á fundi síðastliðin vetur kosin sjö
mannanefnd til að sjá um og undirbúa tíu ára afmæliskálið
fjelagsins, sem ákveðið var að vera skyldi að álidnu síðastliðnu
sumri. Í nend þessari var að sjálfsögðu haft helsta úrvals-
lið fjelagsins þegar svona mikið stóð til, jú - jeg held það,
nógu stórar voru ráðagerðirnar með þetta. En svo fór áhug-
inn að minka hjá nemdinni, og að lokum dó þetta áform
alveg út, og hefir líklega orðið undir snjónum í haust og

þiðnar víst aldrei upp af því aftur: En nú er best að jeg snúi mjer að efnim.

Félagið er í heimin borið 22 dag marsmanuðar árið 1908 og er því bráðum ellefu ára gamalt. Fyrstu árin var haldið afmæli þess á hverju ári með mesta fagnaði, svo sem ræðu-höldum, söng, íþróttum o.fl., en nú er ekki hægt að halda afmæli þess á tíu ára fresti; vegna hvers? Um allnæörgár virðist fjelagið hafa starfað af mesta fjöri og þreki, fundir vonu haldnir margir á ári, og Ingjaldur kom út á hverjum fundi eftir að félagið fór að gefa hann út, og virðist engin vandkvæði hafa verið á útkomu blaðsins.

Einnig vann félagið að ýmsum framkvæmdum út á við. – Hjelt hlutaveltu til að auka kirkusjóðinn.

Það hefur líka fenið því framgengt að póstur kæmi hingað. Einnig hefur það stofnað tvö félög önnur, annað er lestrarfjelag, en hitt tóbaksbindindisfjelag. Líka hefur fjelagið stofnað sjóð til vegagerðar og byrjað á honum, og hefur oftastnær verið reynt að verpa við hann á hverju ári, þó lítið sje komið áleiðis enn þá, og hafa fjelagsmenn unnið mikinn meinpart af því sem komið er.

En nú virðist mart benda til þess að farið sje að dofna yfir ýmsum-störfum felagsins. Meðal annars sjást þessi ellimörk á því, að nú eru haldnir færri fundir árlega heldur en áður og blaðið kemur sjaldnar út, og efnið í því mikið ljettvægara

en áður, að mjer finst. Verklegum framkvæmdum félagsins miðar óvenjulega lítið áfram. t. d. tvö síðastliðin ár hefur vegavinnu-stjórnin ekkert látið til sín heyra. Líklega hefur hún fendið sjer dúr, en hann orðið óþægilega langur fyrir þá sem þurftu að ganga um vegspottan. Að félagið lifi og geti haldið áfram að starfa, er vitan lega mest undir því komið, að það hafi duglega og áhugasama stjórn. Hún verður að drífa það áfram eftir því sem hægt er, að öðrum kosti bregst hún því starfi sem henni hefur verið trúað fyrir. Eftir stjórninni breyta auðvitað aðrir meðlimir félagsins; sannast þar hið fornkvæðna: „Hvað höfðingarnir hafast að hinir ætla sjer leifist það."

Stjórnin á sinn hluta af því fjör- og framkvæmdaleisi sem nú í seinni tíð lefur ásótt félagið. Þegar að stjórnin er jafnvel verri en aðrir félagsmenn t. d. hefur einn af stjórnendum félagsins komið á aðeins einn fund síðastliðið ár, þá er ekki von að vel fari.

Í stefnuskrá félagsins er svo til orða tekið, að tilgangur þess sje að vinna að öllu því sem horfir þjóðini og einstaklingnum til heilla, og að hver reyni á allan hátt að vinna að framförum sjálfra sín og annara. Óskandi væri að enginn gleymdi þessu ákvæði félagsins. Ef að hver hefir þetta hugfast og reynir eftir mætti að framfylga því, þá hefur félagið náð tilgangi sínum. Jeg vil vona að þetta ræðist í framtiðini, og að öll þessi fögnu áform sem félag-

-ið hefur með höndum að koma í framkvæmd.

Þegar hugsjónir þær sem ungmennafélögin berjast fyrir hafa sigrað, þá mun ný gullöld renna upp yfir landi og lýðum.

Helgi Guðmundsson.

Áramótinn.

Nú er þetta blessaða ár þegar á enda, útrunnið í hyldjúpi tímans og kemur aldrei aftur. Ef við lítum til baka, - þá þá ættum við að gjöra við hver áramót, til þess að sjá hvað við höfum gert til gagns eða ógagns á líðna tímanum, sjálfum okkur, landi okkar og þjóð. Þá hugsa ég að við rekum augun í mart sem miður skyldi; sjáum þá best, hvað við hefðum átt að gjöra og getað gert gagnvart félaginu okkar. Ef svo er þá er það nóg ef menn athuga það, þar er hægt að bæta, ekkert annað en lofa, og enda-bót og betrun. Þarf varla öll stóð sín betur á nýjaárinu, ef heilsa og kraftar leifa. - - - - —

Já - mars er að minnast, bæði af beiska og blíða frá náttúrunnar hendi síðastliðið ár. Veturinn síðastliðni var svo harður og grimdarlegur að vor engin mann eftir slíkum, hvað frost og ísalög snerti. En þrátt fyrir það megum við öll vera þakklát náttúrunni, fyrir að við skyldum fá að lifa - önnur vetur, með því minir þúm okkur fram á að sjá vetrar geta

gefa komið fyrir. Góð-lærdómur fyrir okkur unga kynslóðina.

„Gjör kenni oss eldurinn þrotlíð oss herði." segir eit skáldið okkar. -

Já - þó kalt væri í fyrra vetur, þá hugsa ég að við eigum margar góðar og indælar endurminningar frá þeim tíma, okkur til gleði og ánægju, þrátt fyrir allan ís og kulda. Sko var blessað sumarið.

Allir voru svo vongóðir, hjálpu að það ætlaði að verða mesta árgæðaár sum-ar, vegna þess að snjór fór að líða miklð fyr en undan farin vor; jörð-varð alauð, en þegar fram á vorið leið voru kuldar svo miklir, að það sem lifnaði dó að mestu leiti út aftur. Af því leiddi hinn mikla grasbrest sem alstaðar var svo til finnanlegur. Þetta ár er að mörgu leiti einkennilegt, ég lét ósakt að nokkuð ár sé að öllu leiti eins og þetta í sögu landsins, þann tilbreitingarsamt. Það virði af langt mál að telja hér upp alla þá viðburði sem skéð hafa á þessu ári, enda eru þeir flestum alkunnir. — Ég minnist á gróðurbrestin aðan, þegar ég minnist á hann, þá detur mér í hug litla blómið okkar.

Hefur það komist lengst við allan harka og gróðurbrest á þessu síðastliðna ári. (Eða höfum við gert alt sem í okkar valdi stóð til að hlúa að því.) - Nei - als ekki það hefur legið við að það hafi ætlað að fara fyrir því eins og blessuðum smáblómunum í vor að fölna úr fyrir norðan náðingum sam-hyggjuleysis og af dreifðra starfs-kraftа. En sem betur fer, hefur það haldist lífandi, en með þeim fyrirheit deifðar blæ. Er þetta ilt að vita að fremur drei ir félags-skapnum, sem ætti að vera hið gagnstæða; ætti að blómgast dag frá degi. Nei, - svo má ekki vera bræður og systur, við verðum af að-

ebli að hlúa að rótum litla blómsins okkar, verja það fyrir öllum kulda og nædingum, ef vel á að fara. Því við getum það ef við aðeins viljum, vera samtaka öll, hver að beyta starfskröftum sínum svo miklin og litlir sem þeir eru; gera sem við getum meira er ekki heimtað.

Öll heitt og framför félagsins er indir því komin að við öll séum ein-huga, keppum öll að einu og sama takmarkinu — samkvæmt stefnuskra okkar, — altaf hærra, og hærra; þar til takmarkinu er náð. Þá getum við með gleði og ánæu litið til baka yfir starf okkar og séð hversu mikill ávinningur sá félagsskapur er, sem stofnaður er á vjettum og hreinum grundvelli. — — — —

Að endingu óska jeg ykkur öllum gleði legs-nýars, með þeirri hjartans ósk að okkur takist að hlúa að „Vorblómin" okkar á þessu nýa ári, halda því sem best lifandi með eláheylum áhuga og bróðurlegni samúð og samheldni.

Sælóli á Gamlárskvöld 1918. S. J. J. 9.

Ingjaldur.

2. tölub. || Hrauni 24. jan. 1919. || 10 árg.

Heimilisprýði.

Það er eitt, sem Íslensku heimilunum okkar er ábótavant í, það er heimilisprýði. Húsráðendur ættu því, að reyna að styðja að því, af fremsta megni, að prýða og bæta heimili sín. Auðvitað eiga hjúin, að gera slíkt hið sama í þessu efni, en húsbændur eiga að ganga á undan, svo hjúin geti gengið á eftir með góðu eftirdæmi.

Það er ábyggjilegt að alt fólkið á heimilinu getur stuðlað að því, að prýða það og bæta; því ég hygg að allir viti hvað heimilisprýði er. Já það er svo margt, sem að því lýt ur, að prýða og bæta ~~(heimil)~~ Íslensku heimilin okkar. Ætla ég því að nefna nokkur dæmi, sem ég álýt, að geti heitið sönn heimilisprýði.

Það er sönn heimilisprýði í sínum fylst a mæli, að hreinsa öll óhreinindi í burtu

frá heimilunum, jafn óðum og það safnast, svo að sé altaf þrifalegt og snoturt í kringum bæjinn. Einnig að stuðla að því, að óhreinindum og mörgu óþrifalegu sé ekki helt kring um heimilin. Heldur á það að látast á einn tiltekinn stað, þar sem litill umgangur er. Það er það ljótasta, sem ég sé, að sjá víða óhreinindi kringum hibýli manna. Ættum við því unga fólkið, að hugsa um það, að vanda okkur í þessu efni; því það getum við, ef viljinn er nógu sterkur.

Nú á síðustu árum, hafa margir ungmennafélagar, búið sér til dálitinn garð, nálægt heimilum sínum.

Síðan hafa þeir útvegað sér plóntur, og sáð þeim síðan í garðana. Svo hafa þær blómgvast og dafnað.

Það væri ekki svo litil heimilisprýði í að því, ef hvert heimili ætti fallegan blómgarð nálægt bænum sínum. Fyrir utan ánægju og gleði, sem heimilisfólkið hefði af því, að sjá

blóm þroskast og dafna svo nálægt sér.

Fleira er það, sem prýðir og bætir heimilin. Það er til dæmis sönn prýði í því; þar sem fátt fólk er á heimili, en mikið til að gera, að það gangi í lið hvort með öðru, að framkvæma nauðsynja störf heimilisins. Þá er það eftir, sem ég álýt að mest prýðir og bætir heimilin

Það er framkoma heimilisfólksins. Þar sem stiltir og ráðsettir húsbændur eru í allri sinni framkomu, bæði við skylda, sem vandalausa, er sönn heimilisprýði. Ef hjúin hegðuðu sér þannig, þá myndi mikil prýði vera að því heimili, af svoleiðis framkoma.

Aftur á móti geta þeir húsbændur fundist, sem hafa öðru vísi framkomu. Nota ljótt orðbragð við hjú sín, og koma flakalega fram í daglegri umgengni. Margt mætti telja upp, sem að heimilisprýði lýtur, en ég hefi ekki tíma til að telja það alt upp. Svo yrði það oflangt mál, ef ætti að rita um það til hlýtar. Við skulum aðeins reyna að muna það bræður og systur, að gera svo mikið, sem við getum í því efni, að prýða og bæta heimilin okkar. Ef við gerum það á unga aldri þá mun-

um við hafa gott af því í framtíðinni.

Guðm. Hagalín Guðmundss.

Áttu nokkuð í blaðið?

„Jói! – er hann ekki Jói hérna"? „Nei hann er kominn út fyrir nokkrum mínúndum" „Hvert skyldi hann hafa farið?" „Hann fór víst upp í búð til hennar Margrétar" sagði Gústa litla mjög góðlátlega við Gunnar. – Gunnar gékk pangað og barði að dyrum. Kom inn! hver er það? Hurðin opnaðist. „Gott kvöld" sagði Gunnar rólega, um leið og hann gékk inn. „Gott kvöld" sögðu pjónar og piggjendur Margrétar mjög hæveskir. Gunnar litaðist um, agnar-stund, og mælti síðan til jóhannesar. „Eg parf að finna pig dálítið." Já, verður það ~~en~~ lengi? „N-e-i. Nei" „Heyrðu, það verður víst fundur á Sunnudaginn og pá verður blaðið okkar að koma út, ekki megum við vera eftirbátar annara, eða heldur; að pú hafir nokkuð?" „Nei í

blaðið hef ég ekkert og mun aldrei hafa." „Svo ég má pá ekki vænta eftir neinu?" „Nei ég held mér veiti ekki af að hvíla mig pessar fáu stundir sem ekki er verið að pressa mann við pennann andskotans lærdóm," og skeldi aftur hurðinni á eftir sér. – „Jæja ég er pá ekkert að túlka pessa mansa, peir mega ganga sína götu fyrir mér; en pó er það hart að geta en vilja ekki. – Mér legst eitthvað til. – – – Þarna kemur hún Ligga, hún var víst í nefndinni líka; – en hvað sem það kostar mig pá skal blaðið koma út. Heyrðu Ligga, nú er víst komið undir pann tíma sem blaðið okkar á að byrsast. Heldur pú, hafir nokkuð?" „Nei, en mig langar; pó vandi sé." „Það er ekki, nema ef það er í fyrstu, ~~skift~~ ~~ið~~ en það smá hverfur og ánægja kemur í staðinn." Gunnar sagði petta áreiðanlega af reynslu. „Gunnar minn, á ég pá að segja pér hvernig fer fyrir mér pegar ég ætla að búa til erindi. Þá byrja ég fyrst. og kemnst nokkrar línur. — Nei það er ómögulegt að senda petta, petta getur enginn heyrt. Byrja pá aftur og áset mér að vanda mig hvað ég gét. Eftir stund, lýt ég yfir fæddar línur, ~~mínar~~

þá er ég farinn að rugla eitthvað sem preng-
ir heilanum í klíputöng hugleysisins. Þetta
blaðið fer því til vinstri hliðar. Eitt sinn
gat ég aflokið dálitlu erindi án þess að
vera klípinn ég ætlaði að senda hana, en
þá fann ég enn hvað hún var ómerkileg, hvað
það var mikil hneysa að senda erindi sem
enginn gæti skilið eða lagt einu sinni hæðn-
iseyra til."

„Alt þetta get ég skilið og kannast við,
en heyrðu; reyndu nú einu sinni að semj-
a erindi ég skal styrkja þig hvað ég get.
Hafðu það bara stutt, svo þú ~~getir~~ eigir hægra."
„Á ég þá að reyna ef þú aðstoðar mig?" „Já reynd-
u bara og vertu dugleg." Daginn eftir notaði
Gunnar alla tíma að skrifa blaðið, en glað-
ur varð hann þegar hann fékk bréf frá Siggu.
Þegar á fundin kom kannaðist hún þá við
hugsanir sínar, og fann þá ýmsa galla í þeim,
en hvað um það, nú var hún ánægð, því nú
náði klípitöngin ekki lengur nema inn að
heilanum.

Þegar síðasta blaðið kom út í skólan-
um, áttu sem flestir að semja ritgjörð, og

kennarinn að dæma hver yrði best. Sendu
þá allir einhverja ritgjörð, nema Jói, hann
sendi enga, því allar hans ritgjörðir voru skráð-
ar uppi búð hjá Margrétu, og hljóðuðu vana-
lega þannig.

„Aðra flösku og nokkra vindlinga. Trúðu
mér ég skal borga ~~alt í einu~~ upp við skóla-
lokin. Það er miklu betra að borga alt í
einu, en að smáborga."

En engin var ánægðari en Sigga við
~~við~~ skólalokin, því hennar ritgjörð varð
næst Gunnars.

G. [illegible]

Frelsi.

Við köllum það ófrelsi þegar við erum
svo háðir annara vilja, að við getum ekki
framfylgt okkar eigin hvötum, hverjar sem þær
eru, en verðum að lúta þeim lögum sem aðr-
ir setja okkur hvort sem okkur líkar það bet-
ur eða ~~vel~~ ver. Ef við viljum því vera frjáls-

verðum við að brjóta okkur undan þessu yfirvaldi, og stjörna okkur sjálf.

Til þess að geta verið sem frjálsir menn verðum við að standa á móti öllu því, sem hefur þau áhrif á okkur að viðgetum ekki stjörnað okkur sjálf, við megum ekki láta neitt það fá vald yfir okkur, sem getur leitt okkur út á lastannabraut; eða gert það af verkum, að við gleimum okkur, látum berast með straumnum og stjörnumst af þessari eða hinni tilhneigingum og girndinni í það og það skiftið.

Fýsnirnar eru margar, og margar þeirra vondar, þess vegna verðum við að gæta okkar vel fyrir áhrifum þeirra, að þær nái ekki valdi yfir okkur og gjöri okkur þannig að prælum.

Það er sannreyndur hlutur að þeir sem byrjaðir eru á að neyta Tóbaks eða víns; að þeir geta ömögulega hætt því, eða eiga mjög bágt með það, þá er sú nautnin algjörlega búin að fá vald yfir þeim, og gera þá að prælum sínum; ég álít að þeir séu ekki lengur frjálsir menn, þegar þeir geta ekki

ráðið við það, hvort þeir neita þess eða ekki.

Sama er að segja um skemtanirnar; auðvitað þurfum við altaf dálítið að lifta okkur upp, að-eins, að það sé gætt hófs með það. Skemtanirnar geta líka haft bætandi áhrif á mann, því eitt skáldið okkar segir:

„Saklaus skemtan sé þér kær,
samt með göðum mönnum
anda mannsins oft það fær
auðgað heillum sönnum."

Þær geta líka haft vond áhrif, og verið óhollar, auðvitað alt eftir því hver skemtunin er, mér finst að þær megi ekki valda þreytu, eða hafa lamandi áhrif; heldur verða þær að vera upplífgandi.

Við verðum líka að gæta þess, að láta ekki skemtanirnar ná svo valdi yfir okkur, að við getum ekki um annað hugsað; og ekki ~~um annað hu~~ neitað okkur um einaa einustu ~~sem~~ skemtan. Þær mega ekki gjöra okkur ófrjálsa með ofmikilli nautn þeirra.

Eg man það nú, þegar ég minnist á skemtanir; að ég var eins og fleiri ung-

lingar ákaflega sólgin í að ólmast úti, og pótti það hart pá, pegar skólasystkini mín vóru að koma til mín, til að ~~bidja~~ fá mig með; að fá pá ekki að fara. Já petta er auma ófrelsið, mán ég ~~eftir~~ að við sögðum hvort við annað.

En pettað sem ég kallaði ófrelsi pá, sé ég nú, að hefur alls ekki verið rétt nefnt ófrelsi; en aðeins spor í áttina til að gjöra mig frjálsa; síðar meir hefi ég átt betra með að standast freistingarnar; pegar ég var búin að smá venja mig á það frá æsku.

Eins er með okkur öll að ef við reynum af fremsta megni að láta engan hlut fá vald yfir okkur; pá getum við orðið frjáls; við verðum að yfirvinna, en megum ekki verða yfirunninn.

Guðmunda Jóna Einarsd.

Söngurinn.

Um flest er ritað og rætt, nema blessaðan söngin; hann sem ætti að vera á hvers mans vörum sú langmesta unun sem við getum

veitt okkur. Það lýtur heldur út fyrir að við munum varla eftir honum, og er það, það mein sem við ættum að bæta úr sem fyrst.

Pegar við erum stödd í ödrum sveitum t. d. á skemtunum og heyrum allflesta vera langt fyrir ofan okkur í pví efni. —

— Er það ekki særandi? -- Mér dettur í hug pegar ég hugsa um petta; að það skuli standa í lögum félags okkar; að félagsmenn byrji og endi fundi sína með pví að syngja ættjarðar og framsóknarkvæði.

Petta höfum við nú skrifað undir, og getum varla sungið svo mikið sem frumrödd laganna rétt.

Hvernig eigum við að fara að bæta úr pessum vandræðum pegar enginn af okkur félagsmönnum erum svo miklir að geta tekið ödrum fram? --- Pessari spurningu vil ég svara pannig; að við tökum höndum saman og keppum öll af fremsta megni að leggja fram allan okkar áhuga; með petta fyrir augum; við skulum fram með söngin okkar, pangað til takmarkinn er náð. Tökum til dæmis mann sem er á ferð; hugur hans

er ekki annar en sá; að komast áfram pangað sem ferð hans er heitið; það er ekki hagt með nokkru móti að snúa honum til baka þó einhver vilji eða langi til þess. —

— Með þessu móti mundi söngurinn batna svo vel hjá okkur, að við gætum haldið ~~hald-~~ ~~ið~~ almenna skemtan; glaðir yfir því, að geta skemt með söng. Eg geng úr skugga um það, að enginn af félagsmönnum ímyndar sér hvað söngurinn gæti lyft hugsunum þeirra hátt, fyr en reyndin flytti það í ljósið. —

— Það er mikið að hugsa til þess, hvað söngurinn er lélegur hérna hjá okkur; já hjá okkur sem höfum nóga söngkraftana og getum framfylt því sem við höfum skrifað undir. Til þessa geta ekki sumir félagsmanna fundið; þeir segja heldur, að hann söngurinn sé nógu góður. Það lýtur út fyrir, að þeir sem þetta segja; hugsa lítið um hvað söngurinn gæti tekið margar angursstundir eða leiðindaköstin bæði af sjálfum sér og öðrum. Nú getur máske einhver hugsað sem svo, að söngurinn matti nú taka einhverjum bótum, þegar búið er

að stofna söngfélag. --- Já haim skal taka bótum; --- bara við höfum nógan áhugan. --- Enda ég svo með þeirri ósk, að við þurfum nú ekki lengur að standa langt frá, særðir yfir því að geta ekki tekið undir með öðrum, þegar þeir taka undir með skáldinn.

Hljóma, sönglist, hljóma þú,
heimins yfir bygðir allar,
hátt með von og helgri trú,
hrífa þínar raddir snjallar;
Töfrasproti tóna þinna,
tendrar líf úr hörðum stein,
stillir tárin mýkir mein
lyftir sál til ljóss heimkynna.
S.T.

Guðjón R. Bernhardss.

Ingjaldur.

3. tölub. | Hrauni 22. febr. 1919 | 10 árg

Af hverju streymir unga fólkið svo mjög til kaupstaðanna?

Þessi hugsun mun vera í margra huga, því það er ástæða til að hugsa um þetta atriði að mér virðist; ekki síst nú á tímum. Þegar fólkið streimir frá sveitinni til kaupstaðanna eins og fénaður sem rekinn er til slátrunar á haustdegi. Þessi samlíkjing er máske ekki sem best valin, en mér finst það vera eitthvað þessu líkt. En úr því að svona er, þá er spurningin þessi. Hvað er fólkið að sækja sér til kaupstaðanna? Það verður oftast nær ofan á þegar um þessa spurnigu er að ræða, þá er svarið þetta: „Fólkið er að leyta sér mentunar." Stúlkurnar að læra fata og og kjóla saum tímgumál og fleira og fleira; — og að „brótera" seigja gömlu konurnar. En piltarnir, hvað gera þeir? Sumir að ~~let~~

leyta sér atvinnu, aðrir til að læra, og sumir þá til að sína sig og sjá aðra; leyta að eins að glaumi og gleðskap kaupstaðar ~~físs~~ lífsins. Þannig finst mér ~~það~~ nú þetta frá minu sjónarmiði. En ef við skygnumnst betur eftir, og athugum alt vel; þá er ástæðan ekki alltaf þessi; að fólkið sé að leyta sér mentunar, heldur mun fleyri parturinn vera að leyta sér atvinnu; fólkið er nauðbygt til að flýgja sveitinni eins og nú er ástatt; kaupgjald í kaupstöðunum er að miklum mun hærra en í sveitinni; nú síðan striðið byrjaði. Og svo líka, að sumum finst kaupstaðarlífið skemtilegra að sumu leyti, ekki síst á veturnar, svo það er ekki beint af sönn ástæðu; heldur hjalpast margt að til að hæna fólkið úr sveitinni í kaupstaðar sæluna.

Að minu áliti hygg ég að kaupgjaldið eigi mestan þátt í fólkseklunni í sveitinni nú í seinni tíð, aðallega síðan síldarveiðin komst í algleyming, við þá vinnu hefur fólkið haft svo afarmikið kaup og allir auðvitað streymt þangað sem eðlilegt er. Þarna

hafa bændur orðið hrapalega undir sam-
keppninni; og er það mest því að kenna, að
landsafurðir hafa ekki hækkað að til tölu jafn
mikið og kaupgjaldið, svo bændur hafa ekki
haft ástæður á að bjóða jafn hátt kaup og
biðst í sjóþorpunum. Þar af leiðandi
hefur vinnu fólks eklan verið sumstaðar
svo tilfinnanlegt, og bú manna beðið mik-
inn skaða af. Þegar svona er, þá er ~~ekke~~ von
að fari eins og fer. En þetta þarf að breyt-
ast ef vel á að fara. Sildarvinnan má ekki
drepa niður landbúnaðinn. Með því einu get-
ur þetta lagast að bændur bjóði fólkinu jafn
mikið kaup og því biðst í sjóþorpunum, því
að, með aukinni fólksafla vex um leið fram-
leiðsla bænda og allt ber sig betur, því velferð-
búanna er öll undir sem mestri framleiðslu.
Þó að fólkið sé dýrt; aðeins ef framleiðsl-
an er nógu mikil, og öllu haganlega fyrir
komið, unnið að því einu sem mestan gróð-
a gefur af sér; þá hljóta búinn að bera
sig betur. En geti ekki þessi breyting heft
fyrir straumínn til kaupstaðanna, þá liggj-
ur eitthvað á bak við sem ég skil ekki.

Við skyldum sjá til; eftir nokkur ár ef
allt gæti lagast; ég meina, að bændur gæti boð-
ið jafn hátt kaup og fólki biðst í sjóþorpun-
um; hvort ekki yrði komin breiting til batn-
aðar á búskaparhætti manna hér á landi; ég
hugsa að engum þyrfti ~~að~~ þá að kvarta undan
vinnufólksleysi framar; og þá kæmist íslensk-
ur iðnaður í samt lag og hann var til forna.
Enginn þarf að segja mér að sveitalífið hafi ekki
jafn mikla gleði og ánægjustundir að bjóða,
meiri fegurð og tilbreytingu, og um leið á hrifa
meira á mannsandan en kaupstaðarlífið, svo
ekki þyrfti það að fæla fólkið úr sveitinni.

Að siðustu enda ég þessi ómerkjilegu orð
mín með þeirri von að þetta geti lagast í
komandi framtíð. Það er vonandi að allt taki
nú svo skjótum framförum að stríðinn loknu,
allir taki höndum saman til að priða og bæta fyr-
ir það sem liðið hefur halla stríðsins vegna, nú
í seinni tíð. Eg hefði viljað skrifa svo mik-
ið um þetta mál; en andleg fátækt mín er
svo mikil að ég gat ekki komið hugsunum mínum
í ljós eins og ég hefði viljað, líklega ekki í réttan
búning. Biðykkur þess vegna, hafa viljan fyrir verkið.

Jón Sveinn Jónsson.

Stundaglasið.

Margir hafa líklega heyrt getið um áhald sem nefnt var stundaglas. Það var dálitið glerhylki með sandi í og haft til þess að mæla tímann, og af því var nafnið dregið.

Efinni má vel líkja við stundaglas.

Lífið samstendur af smákornum einum sem eru hin margvislegu störf daglega lífsins, orð vor og gjörðir, þau minda heildina — lífið.

Dygðirnar og góðverkin eru gullkorn; en syndir vorar og yfirsjónir, — syndsamleg orð og verk, eru svört sandkorn.

Kærleiksrík orð og atlot, umburðarlyndi blíðlyndi við alla í daglegri umgengni.

Þetta eru eigi neinir stórviðburðir, ekki nein afreksverk sem mikið ber á, en þetta marga smáa megnar þó að gera líf sjálfrar vorra og bræðra vorra indælt, og þessa jörð að sælustað. Þetta eru smá gljáandi gullkorn í stundaglasi voru. Þau eru dýrmætur gjaldeyrir; dýrmætari en sjálft gullið.

Kappkostum því, kæru félagsbræður og systur í hvaða stöðu sem ver erum, hátt eða látt settir að láta sem allra flest gullkorn renna eftir stundaglasinu — stundaglasi lífs vors.

Gætum þess jafnan, að ver fáum aldrei aftu tækifærin sem liðin eru. Tíminn líður hjá, og flytur með sér störf vor, orð og gjörðir; mörg eða fá gullkorn, allt eftir því sem breitni vor hefir verið. Lítum vér að kvöldi yfir störf dagsins og athugum hvernig honum var varið, og finnum, að það var miður en skildi, og vér mundum vilja óska að gullkornin, sem hinn liðni dagur flutti með sér; væri fleyri en þau eru; — Kappkostum þá að verja hinum komandi degi betur, og svo hverjum af öðrum, þá munu gullkorn dygða og góðverka, sem hinir liðandi dagar færa með sér, verða æ fleyri og fleyri.

Biðjum guð þess, að hann hjálpi oss til að verja tímanum vel; hinum ókomnu æfidögum, sjálfum oss og með bræðrum vorum til sannarlegra heilla, og honum til dýrða.

B. E.

Gísli Jörundsson.

Framfaramenn.

Þegar við lesum æfisögu einhverra ágætis-manna, þá verður það fyrst að athuga hvað það er sem helst einkennir þá, og hvernig þeir hafa komist áfram og náð því takmarki sem þeir hafa sett sér. Það sem helst einkennir þá er áhugi, dugnaður og framsækni, því að allir brautryðjendur mjrra hugsjóna, þurfa að hafa alla þessa eiginleika í fullsta máli, til þess að geta yfirstigið og sigrað gamla hleypidóma sem ölium nýjungum eru samfara. Af þann hátt hafa þeir komið því áfram sem þeir hafa barist fyrir og ætlað sér að framkvæma.

Þessir menn eru margbúnir að sýna það, að hver sá maður er nýr við og lætur hugfallast þegar erfiðleikar og hindranir verða á vegi hans, getur aldrei orðið nýtur maður.

Það er nógu fróðlegt að athuga hvað það er sem gerir ábreyttu alþýðumenn að helstu mönnum þjóðar sinnar. Hvað það er sem þeir hafa framkvæmt og afrekað, og hvernig þeir hafa farið að því að koma áhugamálum sínum og hugsjónum í framkvæmd. Í hverju sem á hefir þeirra

á hefir verið fólgið, þá hafa þeir unnið að því með áhuga og dugnaði og hafi það eitt fyrir markmið, að koma fyrirtæki sínu áfram hvað sem það hefir mi verið.

Íslendingar hafa fengið orð fyrir að vera liðlir framfaravinir eða hugsjónamenn, að minsta kosti sumir. Sérstaklega hafa bændurnir orðið fyrir þessu. Þeir hafa þótt nasla fornesk jarðlegir og framtakslausir, og sum þá hefir óspart notað orðtækið, að þeir hefðu askhokið fyrir heimim en griskartjarna fyrir sól. Þessa á ekki eingöngu við hér á landi heldur og víða annarstaðar, t. d. í Danmörku fyrir það hið mesta smánaryrði að vera kallaður „bondsk" sem þýðir bóndalegur.

En þessa er arfur frá þeim tímum sem bændurnir voru ánauðugir þrælar í klóm auðvaldsins og gátu ekki vörn sér veitt. Margir þeirra hafa ekki haft efni á að framkvæma það sem þeir vildu og þyrfti. En langoftast mun það vera af einhverju hugsunarleysi og fastheldni við gamla búskaparlagið. En þeim til heiðurs má þó geta þess að bændastéttin hefir átt marga ágæta menn sem hafa unnið landi og þjóð ósmánarlegt gagn, ekki aðeins með dugnaði sínum.

og framkvæmdum, heldur og með því að hvetja aðra til að hefjast handa og vinna. Eg ætla að nefna hér eitt lítið dæmi er sýnir að allir bændur hafa ekki hugann undir asklaufum sínum.

Maður einn segir svo frá heimsókn til Runninga síns sem var alþekktur dugnaðarmaður: „Það var á fögrum sumardegi sem ég kom heim á bæinn sem þessi Runningi minn bjó. Húsbóndinn var úti á hlaði þegar ég kom. Eg fór að tala um árgæskuna og veðráttuna í þessari indælu tíð. „En til hvers eru allar þessar guðsgjafir?" ansaði hann „þær gera ekki annað en ala letina í mönnum upp í fólkinu. Bölvaðir þurfalingar, nú standa allir á höfðinu við að þæla þar niður, en geta ekki náð í fiskinn hérna rétt við landið. Þeim hefði verið nær að byrja þar á því. Tuttugasti maðurinn sá arna var einhönt kargaþýfi áður en ég lét sléttu hann, þorir hvínnmenn mínir að slá hann í tvo daga en nú geta tveir leikið sér að því að slá hann á sama tíma. Er þetta nokkur munur? En nú gef ég lausa hina tvo róa til fiskjar"

Þessi maður var einn af auðugustu mönnum hér á landi í sinni tíð, og hafði aflað þess

með atorku og ýðjusemi. Hann hataði letina og slóðaskapinn, en var fyrirmynd sveitunga sinna með hverskonar framfarir og kvatti þá til framkvæmda. Hann lifði og starfaði í sama anda og skáldið segir með þessum orðum:

Fyrir mig einn ég ekki byggi
afspring heldur og sveitunginn;
eftir mig vil ég verkin liggi
við dæmin örfáu seinni menn
ég hýsa, girða, gróðr rækt
grænmunum til þess veitti lið.

Allir samnir framfaramenn hugsa ekki eingöngu um sjálfa sig, og hvað kemi sérstaklega á stundina fyrir þá sjálfa. Heldur vinna þeir það sem að mestu gagni kemur fyrir eftirkomendurna, og hafa ánægju af að sjá verk sín standa sem lengst og verða sem flestum að notum um ókomnu árin.

„Þá ég að ég deyji þreyttur hinn
þá fæ ég nóg að hvíla mig".

segir eitt skáldið okkar.

Aftur á móti eru til menn sem eru svo að segja hræddir við allar nýjungar og framfarir og telja þær hina mestu heimsku og jafnvel hatt-

ulegar, þó góðar séu að morgni leysi. „Sjaldan er breyting til batnaðar“, segir gamall málsháttur. Það er varla hægt að hugsa sér annað jafngjalegra í hugsanaháttu en þarna Roma í Gjós, né minna í trú á nauðsynlegum umbótum. Það stendur fyrir augum margra eins og einhver vofa að allar breytingar og endurbætur séu eins og hverjum öðrum hégóma sem allir góðir menn eigi að varpa frá sér eins og hverjum óþrifum hlífi. En til þess að alt geti farið vel, verða allir að vinna að sínu starfi með áhuga og gæta þess að fari sem best úr hendi. Hver veit þarf að eiga þá menn sem eru fyrirmynd í öllu því sem til bóta horfir, og velja nýtja nýjum hugsjónum braut og leiða þær fram til sigurs.

Helgi Guðmundss.

Móti betri vitund.

Þegar maðurinn á ungra aldri er hann bæði andlega og líkamlega algjörlega á þroskaður. Á þessum aldri Roma fyrir hann ýmsar ráðgátur, sem honum er lítt mögulegt að ráða; en þá geta þær vakið upp ýmsar hugsanir sem halda þessum óráðnu ráð-

gátum, ógleymdum, langa lengi.

Framan af bernskuárunum mátti mér þannig högum ráðgáta; fann ég, að ég gat ekki skilið hana, en lýja mér vökunóttu hugsanir sem ég gat ekki gleymt.

Þessar hugsanir Roma mér því til að hugsa talsvert um þetta, sem var. „Móti betri vitund“ og fast á með mér að hafa það ekki lengur þannig blandað einkennilegum barna hugsunum, sem ég ætla ekki að tala hér um, heldur um þær hugsanir sem mér út af þessum orðum hafa til hugar runnið.

Móti betri vitund er að framkvæma eitthvað sem við vitum vel að við gerum rángt með, en ekki gott. Þegar við finnum til einhvers ónotalvrolls; á eftir, að við höfum verið staddir á meðal vandaðra manna eða í einhverjum vanda, og vitum vel að við hegðuðum okkur illa, og vitum þá jafnframt af þeim illu hegðum, en ráðum þó ekki þannig fram sem við höfum þekkingju til. Eins og áður er sagt, finnum við til þannig ónota er það af þessum þreyðkleika okkar að viljum til hins góða er ekki nógu sterkur. Viljum þyrfti að vera svo sterkur, að geta vakið við hinum margbrotnu girndum heimsins, og skynseminn gædd svo mikillar dómgreindar, að geta sagt honum áhveðið og án allrar það sendar nei og

já á hverri sekúndu lífsins. Gætum við þetta gert um við aldrei ásökuð um að vera veikbrjóstuð á viðkvæmustu augnablikum. Er þetta mögulegt? Já, mögulegheit er til fleiri áhrifaríkara, að eins allra snöggustu atvikanna sé gætt, og athugað hvaða endir verður af einu og hverju sem liggur hringlaga á veginum alltaf til hliðs. Ef við athugum lífið daglega, og gerum við af alvöru frá hinum allra minstu gjörðum sem skilningarvitin verða vör við. Ef smáu gjörðunum fækkar aðrar stærri. Munum það, að þetta er að eins breiskleiki, sem yfir vinst þannig, að nota hverja smágjörð til eflingar viljanum og að, auka skynsemingi þekkingu. Ef einhver er nú fastráðinn í þessu ásetningi, já er spurningin. Verðum hann vinsæll af almenningi ef hann brýtur aldrei á móti betri vilja sínum?

Já, hann getur orðið vinsæll, að minni álíti, ef hann aðeins skilur það, að vera samvaxinn um vilja sinn, ef hann er á móti vilja vánunga hans, og skýrir frá innstu rótum allar ástæðunnar, annars kreftst hans engum. Og getur hann við þeirri kilfinningu um hjá náunga sínum eða að hann geti ällu fremur verið elskaður en óvinsæll, fyrir að mæla við á hverðuvegum

um, en jafnframt að spilla ekki með þessum afvirðingi gleði annara, nema hún sé einskis og hljómbar frá villugötum.

Bráðum fer að skíma í víðsýnisgrunninn minn, og áður en rennur úr honum fíla misan langar mig til að nefja upp fyrir mér nokkur atriði eða dæmi um, sem ég veit að hefði ég og aðrir, breyta á móti betri vitund sinni. Mér finst að eitt af mestu kaunum manna sé hið illa umtal, óvildar, dómar, háð, kortsýni og óvirðingu við náungan sem sumir eru mjög gefnir fyrir og þeir þykjast manna mestir sem mest geta hrúnað saman af þessum ómenskuþredi.

Ég veit að þetta er skörgalli á sumum mönnum og mjög leiðir; en þeir fyrir þessarar ókost oft líka aðhæanandi; getur líka orsakað að þessi maður geti ekki hamist jafnlangt upp í sig an sem annars þorgjörn elladi honum, vegn orðsins. Einnig getur hungan verið óhaðlegur. veisti, gert allbrennandlegt milli manna, er áður var blíðt og einlagt og horfði til ánægju og friðsemdar. Illa talið og dómar geta orsakað dauða og þann dauða sem ógiftegastur er allra.

Við skulum því reyna öll að athuga hvað við

erum að fremja, og athuga að gera aldrei það sem við finnum í hugskoti vorn að geta orsakað leiðindi. En að minni áliti finst mér að ef einhver er að tala um leiðindi, að hann finni þá á sundinni hvað hann er að gjöra, og geti þá um leið fundið hvort nokkur þræður milligans er á móti; að hann geti skoðað þá við og bæði leðið fyrirgefningar, og látið þessa orð ros berast í hjarta sinn. „Þekki sjálfan þig.“ Það „Gjörðu allaf rétt.“

Sigfús Jónsson.

Viðburðir og tímamót.

Árið sem er nýliðið hjá, var stórt viðburðar ár, og þess vegna lengi minnst í heimssögunni.

Eg ætla ekki þessa grein til þess að fræða menn, eða félaga mína, um viðburði á árinu 1918.

Nei, margir eru fróðari um það þá viðburði, og mér liggur við að segja, allar þær hörmungar sem það hefur haft í skauti sínum.

Viðburðirnir eru, þá fyrst á yfirborðinu, og þeir viðburðir sem skópu þau og urðu þeim samferða. Þá getum við kallað það viðburði, sinna eðlilegu veiki, sem hefir svo að segja geisað um land allt. Hún hefir drepið marga af búnum þessa lands og á hverju ári, marga þeirra, af hinum nýfæddu mönnum fjölgar. Hinir marga þá menn sem voru fjölhæfir og stóð, og hemni til hinnar mestu uppbyggingar. Hinni veiki hefir hefir veiki hamað marga, þótt ekki hafi drepið, en það er ekki á færi mikil hömum, þá meiga þeir hugga sig við það, að það er hægt að lækna þá með ýmsum meðulum, og ég hugsa að bestu meðulin séu það sem hinum og náttúran lækna. Heilnæmt loft og þrifnaður, hefur fjarska mikið að segja fyrir alla, en ekki síst fyrir heilsuhilað fólk. Þetta er líka mikið hafnandi nú á sídar tímum.

Þar í heimanum sem vér öllum komum til velsiðaðra manna, verðum vér vör við að þeir fylgja samreglum, fórlum, hreinlætisvenjum. Og þessar venjur eru orðnar þeim svo innrættar að þeir fylgja þeim mestum þeir ósjálfrátt.

Lífs og við sýkum öll eru fjölda margar heimilisreglur, og get ég til dæmis nefnt þær helstu hér.

I. Að þvo sér um hendur og andlit úr sápu vatni um hendur og þegar þörf er á en ekki oftar en á morgnana.

II. Að lauga allan líkamann við og við. III. Að reyta

munninn og hreinsa tennurnar. IV. að kemba og greiða hárið. V. að skafa neglurnar og hreinsa óhreinindi undan þeim. VI. að gæta þess, að hálsinn nærfatnaður sé hreinn. VII. að hafa hreinan vasaklút á sér til að þurrka sér um munn og nef. VIII. að ganga yfirleitt þokkalega og þrifalega til fara. Þetta hygg ég vera þarfir hreinlætisreglum. Og hvar sem vér komum á gáð heimili, lítkast en fremur þessar heimilisvenjur.

Öllum herbergjum er haldið hreinum, daglega þeim fram gólfþvotti og þess er vandlega gætt að ryk nái hvergi að safnast eða eða þyrlast upp. Þess vegna eru gólfin þvegin, eða bleist áður en að sópað er, eða skrokið af öllu með votum klút. Þurrlaklega skal gangar þrifalega sópaðir um hús og eldhús, þar sem matreiðsla fer fram, og maður er geindur.

Á gólfin skulu allir varast að hrækja. Þessar og þvílíkar venjur útbreiðast óðugt meir og meir með allra fjöða. Og sá sem ekki temur sér þar heldur þeirra fyrir varsamur í umgengni. Margur spyr hvernig vinnur þessu við. En reynslan hefur kent oss að þessar venjur miða allar til heilsubóta og þæginda. Og þar að auki eru þær í fyllsta samræmi við kristilegu siðfræðarlífsmingarinnar. Þrifnaðar var áður meinlaus í gamla daga; því þá var siðfræðarlífsmingin

nýja; og þá hafði enginn séð bakteríur, og enginn vissi af hverjum nemar sóttir stöfuðu. Ter sjáum ekki bakteríur með berum augum; og það verður ekki af neinum heimtað að hann gæti óðfúgt verið að eltast við þær með ensíðum sóttkreinunarmeðulum. En af hverjum menntuðum manni verður að heimta þá einföldu manna siði að hann hirðist við að iðrýma þeim óhreinindum sem hersýnilegir eru. Þó vér vitum að sóttkveikjurnar eru margar og samar, og víða á sveimi, en engum ert að hitta innanum alskonar óþverra, svo sem saur, þvag, svita og hörundsóhreinindi hráka og rik. Eg get huggað mér að því leyfið mig komum ekki fyrir eptir, af því ég ætlaði að tala um viðburði á árinu sem leið. Eg hef minst fáum orðum á ofríkið og veikina. En fremur langaði mig til að minnast á, að árið hefur orðið dýrt viðburða ár, vegna þess að lausn hefir fengist á deilumálum, um réttindi landsins til fullkomins sjálfsforræðis. Þetta eru nú þá helstu viðburðir ársins. En ég hugsa mér, að árið sem nú er að byrja geti orðið enn merkilegra og minnisstæðara ókomnum öldum, vegna þess að á því verða dregnar fyrstu gildandi ályktanirnar, af öllu því sem á undan hefir er gengið, og ólefnulíkur mar Kaðar mjúkum, brautum, sem ég hygg að liggja langar leiðir inní framtíðina. Við sem nú lifum, erum líkamnóða menn.

það getur ekki hjá því farið, að þeir viðburðir sem hafa verið að gerast, og eru að gerast í heiminum, og kringum okkur geri línaskil á veraldarsögunni, einhver hin dýrðlegustu línaskil, sem þar hafa nokkru sinni orðið. Hingaðtil okkar nokkur árabil aftur í tímann, og við þá opnum kennslubók í veraldarsögunni. Hjá oss höfuðsöfnuðurinn heima hjá okkur með stjórnarbyltingunni í Frakklandi. Þar lýkur aftan verður Rannin nýrri og betri kynrisögn. Hjá oss höfuðsöfnuðurinn byrjar á frásögn þeirra viðburða sem hafa verið að gerast og eru að gerast í kringum okkur. Afleiðingar þeirra eru í sjón en við okkur vera að þar verða miklar og margvíslegar. Það má líkja sér árakinnabilið sem nú er að líða, veldandi fram í líkingu, við dýrðlegt ofan af öræfum landsins; komið fram á feldsnumbrotum þar upp í og rydjandi sér nýjan farveg.

Það er sagt um eitt af fjöllum okkar, jökulsá á Fjöllum, að komið hafi það fyrir, að maður hafi farið vestur um Fjallabaksveg, án þess að verða áþinnar var, en er honum þótti undarlegt að hitta ekki ána fyrir, leyst hann um öxl sér, og sá þá fljótið eitt mikið að baki sér. Eitthvað í líkingu við þetta, finst mér að kenni geti okkur sem lifum yfir landamæri aldanna — brotalínu. Aldur en okkur vaxir en vegir þeir sem við

höfum gengið yfir þurrum fótum, umhverfis sé hins fengna fullveldis verður ekki vandlega gætt. Síðan landið okkar kom inn á sjónarsvið mannkynssögunnar, hafa notkrar slíkar elfur áður alltaf fram. Þessi byltu er víkingahreyfingin sem hefur áhrif um mikinn hluta Evrópu álfu. Í þeirri hreyfingu fæddist maðurinn á Íslandi. Norðmenn síðar nær hingað annað heimsbyltingu með löggjöfinni. Kristindómsins. Löngu síðar kemur önnur mikil, það er siðaskiftishreyfingin og margar fleiri. Þannig eru þeir straumar sem vér höfum verið yfir lönd hugsana okkar á undanförnum mannöldrum. Vér gleðjumst yfir hinn fengna fullveldi. En þá er það ekki í fjölni sér takmark, heldur meðal leið til takmarks. En takmarkið er að kenna landinu sem mest upp eftir öllum og andlega, fjölbreytni sem lengst menningarátt inn á, auka velliðan heimar og menntum, og jafnframt styrk heimar til þess að verða veita þau dýrindi sem við höfum að erfðum fengið nefnilega mál okkar, sögu, og minningar.

Kristján Guðmundsson.

H. blað	Hraun 24 ...ars 1919	10 árg.

Tíminn.

Lítið af því sem við hugsum allaf líkið um er notkun tímans og dýrmæti hans; og er það þó næst á undarlegt, þar sem við vitum þó að við getum ekki kallað til baka eina einustu stund minninkin sem liðin er, þó að við leggjum fram aleigu okkar og alt það er við getum ikki látið til þess að endur-kalla þessa stund, þess vegna sjáum við á eftir að við höfum ekki varið henni eins vel og skyldi og vildum þess vegna geta endurkallað hana til þess að verja henni betur. En svo er það ekki hægt.

Það er ekki nýtt að við leggjum þegar við erum að tala um einhvern hlut sem við ætlum að koma í framkvæmd. – Ég geri þetta á morgun, – eða hinn daginn, eða bara einhvern tíma, þrátt fyrir það, þó maður sjái að hægt væri að framkvæma verkið jafn og maður hugsað í það. Nei – nógur er tíminn leggjum við, en gjáum ekki að því, að við eigum ekki ráð á neinni óknytni öðru, til þess að framkvæma

þessi okkar allnar verk. Þetta er af því, að við kunnum ekki að meta tímann að verðleikum, og að gætum ekki hvað hann er mikils virði í raun og veru. – – –

Það er ekki nýtt að maður heyri talað um það, af einhver verður fyrir fjárhagslegum óráða, tapar peningum eða einhverjum hlut, sem óráði er að. En þótt þessháttar óráði sé líkjumanlegur öllum, þá er þó undir flestum kringumstæðum hægt að fá þann óráða bættan að meiru eða öllu leyti; svo ekki er að jafna því við þann óráða sem maður sýkur sér sjálfum, með því að láta tímann fram hjá líða ónotaðan, sem maður hefði getað notað til margra góðra og nytsamra verka.

Sér dettur í hug dæmi af sjálfum mér og okkur skólakrökkunum síðan við vorum í skóla. Eg man sérstaklega eftir því, að á hverju vori þegar búið var að próa, og við vorum búnir að heyra einkunnirnar okkar; að við öllum mikið um það, að við hefðum nú getað lært mikið meira og betur, en við hefðum gert; hefðum við aðeins notað tímann vel; notað þær stundir til að lesa, sem við notuðum ekki til neins gagns. En þetta gátum við ekki séð fyrr en eftir á, en það var of seint, því veturinn var liðinn og enga stund hægt að endurkalla.

Hér má vera einna ráðið úr því að svona vorr Ramið, að herða sig næsta vetur; en eftir því sem mig minnir þá sátti allaf í sama horfið og ekkert varðir því, að við bæk-um ir þessum breyti okkar, þá að við sæjum dæmið svo-a glögt. Þannig hugsað i ég, og mig minnir að við fleyri hugsudum eitthvað þessu líkt.

Eg hygg að þetta dæmi megi til sanns vegar færast, því að ég veit að við sjáum það daglega hvað við notum tíman illa á margan háttr. Eg vil hugsa mér mann á gamalsaldri sem sæji ellimörkin gleggri og gleggri daglega, og yrði þess var að hann væri búinn að lifa sitt fegursta, og sínir dagar væru þegar á enda kaldir; þá dysti honum í hug að lifa til baka á æfinni sinni, og sjá hverju hann hefði til leið-ar komið með þessu margra ára starfi sínu; og um leið verðir hann þess áskynja, hversu miklu meira hann hefði getað gert, hefði hann ekki eitt svo mörg-um stundum æfi sinnar til alls ekki neins. Þá fær hann best hversu mikið dýrmæti tíminn er fyrir þann mann sem vill kosta einhverju til hátta, sem að gagni mætti vera fyrir eftirkomendurnar. Þetta var líka of seint aðhugað, því líf hans var á enda. Hvað er hryllilegra fyrir gamlan mann, en að vita sig hafa varið tímanum illa, varið þeim

tíma illa æfi sinnar illa, sem guð hefur gefið hon-um til að vinna sér og öðrum til gags og ánægju. —

— Elsku vinir mínir, bræður og systur, öll skul-um við hafa hugfast að verja þessum tíma æfi okkar vel; meina ekkert með því að hugsa og framkvæma það sem til góðs má vera, láta ekki tímann fram hjá líða ónotaðan. Víst er það ef hann ekki endurkallaður á neinn hátt. Því þar er okkar velferð öll undir komin í lífinu.

Að endingu vil ég bæta hér inn í þessum gull-fögru orðum skáldsins ~~okkar~~ er hann segir:

„Sé nokkur tími sorgarsár
sé nokkuð hyggjuna líki,
þá eru það hörðu ellinnar ár,
ónýt í tímans hyl."

Þetta skáld hefir séð hve hið dýrmæta ellinnar eru, og hve mikil nauðsyn er að verja þeim vel. Enda eiga þau að vera hjartahlý og skarpskyggn sálarkyngi blessuninni í mannlífinu.

Jón S. Jónsson.

Nautnir.

Það er mikill vandi að tala og skrifa um þetta, og verður í því efni að sigla á milli skers og báru þegar á það er minst. Það er mikið tilfinningarnál og kemur óþægilega við kaunin hversu varlega sem farið er, þess vegna er það oftast lagt í lágina að minnast ~~að~~ á það. En eins og kunnugt er, þá er aðfinslum og þess konar ekki vel tekið. Í fáum orðum sagt, er það mjög óvinsælt að kona við kaunin hjá náunganum eða benda honum á það sem miður fer, og jafnvel þó í bestu meiningu sé gert.

En þrátt fyrir þessi vandkvæði sem á þessu eru, þá ætla ég að ráðast í að fara nokkrum orðum um þetta efni, og vona ég að það verði ekki tekið illa upp.

Þegar talaðer um nautnir, mun oftast vera átt við það sem er haft um hönd sér til dægrastyttingar, einkum ef það er ónauðsynlegt eða skaðlegt að neita þess, svo sem vín, tóbak og fleira af þess háttar tagi.

Eg get nú búist við að það þyki óþarfa mælgi að fara minnast á vín hér; í landi sem hefir sjö ára langa bannlaga-leið að baki sér, og það innan vébanda ungmenna-félags. Hér, þar sem búið er að tilaða upp ótal vörnum og virkjum gegn veldi Bakkusar, svo sem ungmennafélöginn, stúkurnar og síðast en ekki síst hin góðfrægu

aðflutningsbannslög. En þrátt fyrir allar þessar varnir er þó langt frá því að hann sé útlægur úr landinu.

Þegar lögin komust á þótti sem veldi Bakkusar mundi lokið, en það er þó ekki, og er ekki annað hægt að sjá en það geti staðið langann tíma en þá, þó að hann eigi langa leið að baki sér, eins og eitt skáldið ~~ekk~~ og fylgismaður hans hefir einhverntíma komist að orði:

„Hann Bakkus, hann ríkti hér ár eftir ár
frá Egils og Skallagrímsdögum,
hann stjörnaði landinu höfðingi hár
með heiðri, vísdóm og lögum."

Svona hafa skáld og ágætismenn þjóðarvinnar sungið hanum lofdýrð og hrós, já tignað hann sem stjörnara landsins eins og þessi vísuhöfundur ~~segir~~ gerir. Já það má með sanni segja að hann hafi stjörnað landinu, og fæstir hafa tekið eftir eftir því hvaða afleiðingar það hefir haft. Fyrsta árið eftir að bannlögin gengu í gildi leit svo út sem öllu víni mundi bygt út úr landinu; en viti menn, þrem árum síðar hafði innflutningur á því hér um bil fimmfaldast, miðað við það sem var fyrsta árið. Það er ekki hægt að segja að þetta sé góður árangur af lögunum. Og meira að segja hafa nú á síðustu árum verið stofnuð félög viðvegar á landinu með mörg hundruð meðlimum samtals, í þeim tilgangi

að ~~xx~~ vinna á móti öllu því sem stríðir á móti
lögunum og lá þau afnumin. Þessi félög þora líkgaing
sinn og flagga með því framanni fyrir mönnum að þau
ætli sér að vinna á móti öllu því sem stríðir á móti
ánægju og persónufrelsi manna. Slíkt fergöngumenn
félaga þessara eru margir ákvæðamestu menn þjóðar-
innar, þetta og þvílíkt eru þessir vinir fylgismenn
Bakkusar að hrópa hátt um það að það sé ófrelsi og ánægj-
uspillir að vera án hans.

En þessir menn athuga það ekki að þeir eru sjálfir
ófrjálsir þrælar vínsins þegar þeir geta ekki án þess
verið. Þeir athuga það víst ekki að mikill meiri hluti
allrar þeirrar eindar og ófagnaðar, sem er á heim-
inum er vínnautninni að kenna. Eins og Rummungs er,
þá er við því lagðar hurðregstur úr ungmennafé-
lögunum að hjálpa á móti ókuldbindingaorðaþeir-
a. Á með-al annars er það hamað að neita áfengis,
og þetta heit hafa allir ungmennafélagar lofað og
lagt við drengskap sinn að halda vel og trúlega.
En þó Gísli sé til frásagnar þá er þetta eitt af því
sem langt ofsagt er brotið, og væri þessu ákvæði lagann
a stranglega fylgt þá hygg ég að ómotaðar væri
pumurkipað fyrir. Það þykir fremur gjálft að svikja
drengorðaþeir heit sitt, en flestum er Rummungs hvern-

ig þetta heit er haldið. Ég minnist á löbaksnautn-
ina og ætla ég að tala um hana nokkrum fleiri orð-
um. Það er langt síðan hún kom til sögunnar og
virðist svo sem hún sé altaf að verða almennari og víð-
breiddari, þó af henni saji margt illt en ekkert gott.
Eins og allir munu kannast við þá hefir löbakið á haf-
lega ámikla fjáreyðslu í för með sér, og svo hefir það bein-
línis og óbeinlínis valdið lífstjóni fjölda margra.
Eins og Rummungs er, þá er löbaksnautnin upphaflega
komin frá villumönnum, og var álitsin hin mesta and-
styggð og skræfingaháttur að hafa það um hönd. Ég í
frásögnum sem til eru frá þeim tímum er þessu lýst
með undrun og viðbjóði. „En, limamir bregðast og
menjirnir með“ Nú þykir engum gesta talist með
mönnum sem ekki brúkar löbak. Þetta er ofsast haft-
í Reyri á drengi og unglinga og dugir venjulega best,
eins og von er til, þá vilja þeir vera eins og hinir menn-
irnir. Oft heyrir ég talað um það sé bæði leiðin-
legt og óþjálagolegt þegar er verið í hóp góðra Runninga
að neita þá öllum þeirra góðu og vingjarnlegu boðum.
Þetta er oft fyrsta sjóriðtil löbaksnautnarinnar. Það
er nærri því kleyfileg sjón að sjá unga menn vera að
venja sig á þetta, þeir lýta út eins og fárveikir
menn, grárir í gegn og náfölir; ég hefi oft heyrt oft-

ir þessu og séð þetta; það kostar ekki litla áreynslu. Oft má heyra tóbaksmennina segja það hafi holl og hressandi áhrif. Heyrt hafi ég það haft eftir einum skottulæknirum; það væri óbrygðult meðal að hafa upp í sér tóbak þegar væri farið inn í hús sem næmur sjúkdómur væri. En dettur nokkrum í hug að trúa þessu? Ég held naumast. Það mun engum geta þagt tóbaksmennina úr því að þeir sén heilsubetri en aðrir, nei það er öðru nær, en þeir hafa mörg einkenni önnur; hefir engum séð hið smánarlega brennimark, gulu gómana? En til að vinna á móti þessu hafa verið stofnuð tóbaksbindindisfélög, nú síðustu árin og hafa þau mi þegar sjálfsagt gert dálítið gagn. Það er ekki hægt að búast við miklum árangri af starfsemi þeirra, á þeim stutta tíma sem liðinn er frá því að byrjað var aðhreyfa við þessu máli.

Stundum hafa komið fram uppástungur úr þessari átt að fljótasta og besta útrýming tóbaksins væri sú, að fá innflutning á því bannaða með lögum. En reynslan er nú búin að sýna það, að þess háttar lög geta ekki náð tilgangi sínum að öllu leyti, en nokkurt gagn mundu þau gera samt. Hér þarf að leyta annara ráða, og það besta mun verða starfsemi og þessara félaga, að fá sem allra flest

börn og unglinga til að ganga í þennan félagsskap. Með því er síður hætta á að þau leiðist út á þá braut að verða tóbaksmenn. En því miður er ekki tóbakið með öllu lokað fyrir þessu, lög þessara félaga eru margbrotin af meðlimum þeirra. En jafnframt er það skylda allra að kæra slík brot; en hvort það kemur ~~sér~~ að tilætluðum notum er ekki gott að segja. Flestir vilja koma sér hjá þessu, því leiðinlegt er að vera altaf með klaganir og kærur á hendur félagssystkynum sínum, þó það sé vitanlega hið eina rétta. En fyrst þetta er hið eina mál sem þessi félög berjast fyrir, þá verður að gæta þess stranglega að löngum þess sé hlýtt, að öðrum kosti er tilgangur þeirra að engu orðinn, og heiður þeirra í veði. En það er nauðsinlegt að aðrir geti skilið að þau hafi eitthvað ákveðið markmið til þess að keppa að. Eitt er ó talið enn þá sem ég vildi minnast á, þó það ef til vill komi ekki beinlínis þessu máli við; en það eru peningaspilin.

Frá æfagamalli tíð, og alt til þessa dags hefir það þótt hin besta skemtan að spila. En von bráðar var fundið upp á því að spila upp á peninga, og með því hófst hin versta siðleisi og óaldar bragur. Af þessu urðu spilin ákaflega óvinsæl og illa þokkuð, og því til sönnunar má geta þess að prestarnir töluðu

mjög kröftuglega á móti þeim í ræðum sínum. Og í einu gömlu riti sem til er frá þessum tíma, eru þau kölluð er banzók djöfulsins og þegni þessháttar nöfnum. Má af þessu marka hvað mönnum hefir verið illa við þau, og áliðið spilafíknina hættega.

Þá eru peningaspilin stranglega bönnuð í flestum siðuðum löndum. Á seinni árum er allmikið farið að bera á þessu hér á landi, og það svo að einstakir menn eru farnir að hafa það fyrir atvinnu.

En í hér hafa engar skorður verið reistar við þessu, og væri þó full þörf á því, vegna þess að spilafíknin er orðin töluvert almenn og útbreidd, en hefir afstaðar margt ills í för með sér. Menn spila sínum síðasta eyri pening, og jafnvel selja utan af sér föðin, svo mögnuð er þessi ástríða, og verður ekki miklð lengra farið.

Þessum óðæma þarf að hamla eins og allar siðaðar þjóðir hafa gert.

Ungmennafélögin ættu að verða fyrst til að ríða á vaðið í þessu efni, með því að hamla stranglega meðlimum sínum að spila peningaspil. Þeim ætti síst að gleymast annað eins og þetta, fyrst að þau hafa heitið því að vinna að heill einstaklinganna og þjóðarinnar.

Ungmennafélagar!

Hér er verk til að vinna, að afná þessa þjóðarskömm. Þið sem hafið heitið því að vinna að öllu því sem efli heill og heiður landsins og þjóðarinnar.

Helgi Guðmundsson.

Fjármálið.

Þá er enn einn sinni að því komið, að bifreiðaferðirnar leggi út á djúpið, - og bræður okkar sem sjónum stunda; hverfja árlvinni sína á landi, til þess að búa fyrir heimilum sínum lengri tíma á sínu svokalla hafi.

Það er alvarleg stund, að sjá þennan hóp vaskra drengja leggja frá landi, því sterk er eðlilegra en að okkur detti í hug sú spurning. Hvað mundi líða þeirra löði á sjónum? Hvort munum við fá að sjá þá alla aftur? Það er alvarleg stund, sérstaklega fyrir alla þá sem eiga náskylda ástvini meðal þeirra, sem leggja nú á haflð. Það er alvarleg stund, fyrir sjómennina sjálfa, því að, þótt sjómaðurinn sé til vill lítið nokkuð óðruvísi á sjómannalífið, en við sem á landi dveljum, og þótt margt af því sem í augum okkar, hinna er svo ægilegt, sé

í augum hans ekki nema í alla staði. Þá getur ~~hann~~ ekki hjá þvi farið, að ennig sjómannshjartað komist við, og tár ef til vill læðist fram í augnakrókana, er hann að skilnaði kveður ástvina sem eftir verða. Því að svo mikið þekkir hann til hins svikula hafs, að altaf má gjöra ráð fyrir að það verði í síðasta sinni sem hann fær að líta þessa vini sína sem hann elskar svo heitt. Og það er alvarleg stund, fyrir sjómennina að leggja út á djúpið, þvi að þótt ekki þyrfti að gera ráð fyrir þvi sem ég nemdi. Þá veit hann altaf með óyggandi vissu að hann á margvislegt erviði fyrir höndum er út á sjóinn kemur, þvi að líf sjómannsins ér engum leikur og hann verður að fara á mis við ýmis þæjindi sem við þurfum ekki að fara á mis við, sem á landi dveljum, og þótt ekki væri annað, þá veit hann, að sjómanns lífið hefir það í för með sér, að hann verður að eiga ýmis mök við, ef til vill misjafna menn, sem lítt er ákjósanlegt að eiga félagsskap við, suma hverja.

En sjómaðurinn má ekki láta neitt slikt á sig fá: hann verður í alvaldsnafni að leggja á stað þegar skyldan býður, og hann má ekki leggja á stað með huga veilum, þvi að hann þarf á öllu sinn hugrekki að halda þegar út á sjóinn kemur.

Sjómaðurinn reynir að gera sér lífið á sjónum

svo bærilegt sem auðið er. En hvernig getur líf sjómannsins orðið bærilegt? Eins og menn geta látið heimilislífið verða unaðsælt og skemtilegt, með þvi ~~með~~ að láta anda hins alsvalda helga það; á sama hátt getur ~~sjómaðurinn~~ sjómannslífið með öllum þess erviðleikum, striti og óþæjindum orðið unaðsælt og skemtilegt. Þar sem ríkir friður og eindrægni, hóvæð, meðaumkvun og hjalp~~semi~~ fýsi.

María Guðmundsd.

Fjallkonan

5. blað | Hauni 19 apríl 1913 | 9. árg.

Viljinn.

„Viljinn dregur hálfa hlass," segir málshátturinn, og víst er um það, að eitthvað er hæft í því, ef við höfum hæfileika og höfum einlægan vilja á að koma því í framkvæmd, þá gjetum við það, bara ef við höfum viljann nógu sterkan, og látið ekkert aftra okkur frá því sem við höfum ásett okkur. Öll höfum við eflaust eitthvað hæfileika sem við hefðum að, auðvitað mismunandi eftir því hvaða andlegum hæfileikum hver hefir til að dreifa. En öll ættum við, þó að hefðum að því takmarki að reyna vera nýtir og góðir menneskjur.

Ef við ætlum okkur það frá æsku, að koma okkar fram til góðs, að vera samvinnuþýð og heimilisleg og þremur góðs en ills hvetjandi, þá gjetum við það ef við lærum okkur það frá æsku, því „það sem ungur nemur gamall temur" segir máltækið á hvern veginn sem það er. Ef við höfum

viljann nógu sterkan til þess góða, og látum ekki gimandi löstunum heimsins glepja okkur heyrn og sýn, því „heimurinn mark á hvíð hver sé lendur einhverssaðar, og er ekki víst að það sje alt holt. Nei, það er það eflaust ekki, - og ættum við því, að reyna að sneyða okkur sem mest hjá því, sem við sjáum að gjört er, því „enginn er kendur, þar, sem hann ekki kemur;" og ætlum við að gjeta fundið hvað rangt er og gjört; t. d. ef við heyrum einhvern óhróður um annan, sem máske alveg saklausan af því sem um hann er talað; þá ættum við að leita á okkar eiginn barm, áður en við gefum þar orð í, vita hvort við höfum viljað að okkur hefði gert það sama. Nei „jeg hygg við að okkur kæmi það ekkert vel sem ekki væri heldur von," og því ættum við að hafa það hugfast að breyta eins við aðra, eins og við viljum að aðrir breyti við okkur;" og það gjetum við, bara ef viljinn til þess góða er nógu sterkur hjá okkur, og við reiðum hjá því sem ilt er, en keppum um að okkar sjeð talað saklausan.

Þegar jeg hugsa um þetta, koma mjer í hug nokkur orð sem kennari minn sagði einu sinni við okkur skólabörnin. Það var verið að tala um hugsunina; hann spurði okkur, „til hvers

við nokkurn kunnum?" Við sögðumst nota hana til að tala með hvort, „já," svaraði hann, „en við gjetum notað hana á marga aðra fyrirþeir, við gjetum kennt mörgu til leiðar með hennar notum, bæði illu og góðu. Við gjetum orðið aðra með orðunum sem við tölum, þeir orðið gjeta skilið á við hvað eina, og veit þau eru sem við höfum ekki hugmynd um, hve lengi við a og blóð." Væri það ekki þörf legt að vera þannig varkár að hóli annara? hara vegna gáleysis og staðfestuleysis, vegna þess, að vilja ekki vera öðrum á að hafa kaunhald á tungunni frá fyrst til aska.

„Kæru börn!" sagði hann, „munið að hafa það hugfast að nota tunguna, sjálfum yður og öðrum til góðs og gleði, og gráða heldur annara sár, en sara." — Jeg man hann sagði eitthvað á þessa leið, þó það sje máske ekki alveg orðrjett, en þetta var þráðurinn í því. Og hafa menn oft dottið í hug þessi orð þegar jeg hef heyrt dóma heimsins um þjóðlegt. Við ættum því altaf að hafa það hugfast að koma alstaðar fram til góðs og láta ekki sem mest gott af öðrum leiða, því það gjetum ef við höfum nógu einbeittan vilja.

Guðmunda Einarsdóttir

Bókalestur.

Bækurnar og blöðin eru sú fróðleiksuppsprettan sem skáldin og mentamennirnir hafa ausið úr, til þess að fá víðtækari þekkingju og dýpri skilning á viðfangsefnum sínum. Á þann hátt hefir þeim tekist að búa til þau listaverk, sem hafa ánnið sjer aðdáun og hylli annara, borið óðstýr þeirra um öll lönd, og veitt þeim ódauðlega minningu meðal komandi kynslóða. Bækurnar geima óð þeirra og hugsanir, flétta þannig milli einstaklinganna og þjóðanna, og hafa meiri og minni áhrif á þær.

En þau eru nokkuð ólík og fara misjafnlega eftir þeim kenningjum sem frambornar eru í ritum þessum, hvort sem þar eru góðar eða illar. Því hver rithöfundur hefir oftast sínar sjerstöku skoðanir á hinum ýmsu málum, sem hann að sjálfsögðu fram í ritum þeirra. Það er marg viður kenndur sannleikur, að vel ritfær eða málsnjall maður gjetur haft meira vald yfir hugum manna en nokkurt boð eða bann.

Ef að einstök stjett manna eða fjelög vilja fram kvæma eitthvað, eða koma ár sinni vel fyrir borð á einhvern hátt þá er oftast leitað það ráð sem best dugir. En það er að gefa út blað til þess að tala máli sínu. Þá er margt misjafnt notað, og oftast ekkert til sparað að það nái fram að ganga sem vænst er. Þetta er alt í sjálf-

verk og hættulegt, en oft ekki gott að varast það.

Við höfum heyrt blöðin segja þar fágætu fréttir, að einstakir sjónmála menn flokkar erlendis, hafi borist um fjölbreyttasöfnur dagblaðanna af eins mikilli kappi og það væri ranningerðir kastalar sem hefðu mikil á fjöðringa. En af hverju skyldi þetta nú vera? Það er mjög flóttsjeð. Það gáðu þeir best breitt inn í Kenningar sínar á meðal fjöldans og hafa sem mest áhrif.

Blöðin eru stundum hálfur eitt af stórveldum heimsins og má það til samsvegar færast. Þau eru áreiðanlega mikilu voldugri en öll hin til samans með allann sinn herbúnað á sjó og landi. Margir halda því fram að blöðin geri meira ills en gott, segja þess, að þau flytji efni er einskis virði eða verra en það. En þetta er raunar að öllu leyti rétt athugað. Þau greiða fyrir mörgum góðum málum og þarflegum fyrirtækjum, sem annars munuðu máske seint eð aldrei komast í framkvæmd. En með þessu fylgist margt misjafns eins og kunnugt er, en við því verður að reisa skorður eftir öllum mætti.

Eins og að öllum er kunnugt, er það mjög misjafnt hvaða bækur mönnum falla best í geð, t.d. vill einn fjöðabækur, annar fræðibækur og þriðji skáldsögur. Af þessu leiðir að dómar manna um þær verða mjög andstæðir hver öðrum. Ef að spurt er, hvernig einhverjum líki þessi og þessi saga, verður svarið oftast á þessa leið: „Mér líkaði hún ágætlega," hún fer gjörandi vel. Eða já á hinn veginn. „Það er ekkert varið í hana, hún fer reglulega illa." Mér finst ekki rétt að dæma sögurnar eftir þessu. Þær geta verið ágætar, þó að þær sem skálað er, fari illa, eða öfugt sorglegs efnis. Eg álít að það réttasta sé að dæma bækurnar eftir þeirri lúgsjón sem lýsir sér í þeim.

Það er víst áhætt að fullyrða, að allur fjöldi manna vilji heldur lesa skáldsögur en aðrar bækur. Það er líka almenn umtvætt um bókaala, að ekki sjer til neins að fá hafa bækur fróðlegs efnis á boðstólnum, þær vilji varla nokkur maður sjá. Og svo víða sem það gengur það víða annarstaðar. Fyrir hefi eg getið um eina bók eftir heimspekinginn Spenser, hún var ekki upphaflega fyr en eftir fólf ár, og var þá ekki nema 750 eintök, og var þá talsvert af þessu gefið. Og þetta var nú hjá hinni fjölmennu enskri þjóð. Þegar svona gengur, er við því að búast að menn sjeu tregir til að gefa út bækur sem þeir eiga á hættu að dreifa á. Að sönnu mundu sjálfsagt fæstir hafa komist svo fátt við útlán bóka í lestrarfjelögunum. Bestu

bækurnar ligga oftast ólesnar heima, nema af einstöku mönnum, en hinir ómerkjilegu reifarasögur og eldhúsrómar eru altaf á ferð og flugi á milli manna. Það þykir ekki vera neitt varið í bækurnar ef þar eru ekki dálitið spennandi, enda kemur út heilt syndaflöð af þesshátar sögum árlega.

Það er ekki ætlun mín að fordæma skaldsögurnar að öllu leyti, það er gott að lesa þær með ödru. Jeg held naumast að til sje svo ómerkjileg saga að eitthvað megi ekki af henni sjá. Málshátturinn segir: að ekki sje svo ilt dæmi að ekkert meigi af þui læra. Ef jeg man rjett þá var einu sinni rætt um það á fjörðungspingi ungmænnafjelaga vestfirðinga fjörðungs, að reyna koma í veg fyrir að lestrarfjelög og ádrir keyptu ómerkilegt, enda skaðlegt skáldsagna rusl. Og á þann hátt reyna að koma í veg fyrir útbreiðslu þess. Þetta gæti eitthvað hjálpað ef hyggilega væri farið að.

En mjög hætt er við að þessu miðadi lítið áfram, nema að bóksalar og bókaútgefendur tæku þetta mál að sjér. En að sjálfsögðu má búast við þui, að þeir horfi í að spilla fyrir sjer annari eins fjeþúfu, þui útgáfa þesshátar bókla borgar sig venjulega best. En vanandi opnast augu

manna fyrir þessu máli. Þvi allir vita hvað afar mikkla þýðingu bækurnar hafa fyrir hið andlega líf manna.

Sjerstaklega hafa þær mikil áhrif á börn og unglinga, þui er áriðandi að efni þeirra sjer holt og heilnæmt. Sjerstaklega ættu prestar og kennarar og ádrir þeir sem fást við andlega uppfræðslu þjóðarinnar að láta þetta mál til sín taka. Það er engu minna áriðandi en hver ännur kyrkju og kenslumál sem þeir eiga að sjá um. Þeir eru sjálfkjörnir til þess að taka þetta að sjer og gerast forgängumenn þessa máls, og koma þui í það horf sem það þarf og á að vera.

Helgi Guðmundsson.
Brekku.
Ingjaldssandi.

Ingjaldur

6. tölubl. | Hrauni 21. des. 1919. | 10 árg.

Heimilisgöngaður.

Síðan ég kom í þetta félag, man ég ekki eftir að þetta mál hafi verið athugað hjá okkur; hvorki í ræðu eða riti. Vil ég því biðja Ingjald að flytja hjer fáeinar línur; sem vakningu á þessu máli, til frekari íhugunar um fyrirkomulag þess og gildi.

Samkvæmt stefnuskrá U.M.F. Félaganna höfum við lofað, að styðja og efla alt það sem fyrir góðu er og gagnlegt; og hvergi íslenskum fyrirmönnum til gagns og sóma. Þetta er að vísu gott og göfugt takmark, — en um leið erfitt mikið verk að vinna. Leitað af því sem U.M.F. Félögin hafa unnið á arma sína, til að bæta, er heimilisgöngaður vorum. Þeim virðist hann þess verður, að nákvæmar gaumur sje gefið að, hvort hann sje hugnandi, eða ekki oneðal fyrirmanna.

Þegar það er athugað hvernig heimilisgöngaðurinn var hjer á landi fyrir fáum árum og hvernig hann er nú. Er það fyllilega gott að honum hefur farið mikið aftur á ýmsum sviðum. Sem dæmi þess, hve íslenskur göngaður er kominn í mikla nýðingu, vil eg nefna vaðmálagerðina sem lítið er orðið eftir af á hverju heimili, fólki til hlýnaðar. Þá þekkist varla önnur föt. En nú sjest enginn maður í þess hlýrri fötum; er þetta framför eða afturför? Jeg held að flestum yrði á að telja það afturför. Mætti fleyra mætti telja þessi föt sem hendir á að göngaðurinn innlendi er að útrýmast og gleymast með öllu.

Jeg hygg að margur hefði verið fegnum minna síðan dýrtíðin hófst að eiga góða og vel unna vaðmálsflík til að hylja skrokk sinn með, hefði þess verið kostur. En það er ekki. Þá lítið vildi nú breyta til, taka upp gamla siðinn. Það er það ekki hægt, bæði vanta heimilum fólk til þess, og svo líka, kunna ekki margir sjer þessa vinnu, helst eldra fólk.

Ekki væri ekki eins gott fyrir einhverja unga

skilkuna sem leitar til kaupstaðanna sé meiðinni, að setjast að á góðu veita heimili, læra har ullarvinnu og fleyra sem kostur veri á. Það yrði áreyðanlega mikla dygn.

Að vísu hefur margt nýtt komið í staðinn fyrir það sem glatast hefur sem hæfir er. Svo sem markskonar vjelar og fleyra og fleyra. sem flust hefur til landsins frá öðrum löndum. En það er ekki full nógjandi fyr mikilli bót eje að. Nei gamli Íslenski iðnaðurinn má ekki gleymast, heldur auknast.

Mjög óvíðar sem skaðamir manna í þeirri sveit, af hvaða ástæðum innlendi heimilisiðnaður inn hefur svo mjög íreldst á síðari árum. Sumir halda því fram, að það sje fólks fækkunni að kenna, sem orðinn er mjög mikil í sveitunum þar sem iðnaður hefir áður staðið sem sitt. Þetta er að öllum líkindum mjög sanni legt hjá sumu og mi er komið. En það þarf ekki því um að kenna fyrir austanum árum.

Jeg held að öðru eje um að kenna, þvi að ekki hefur neitt verið gjört í þá átt að kenna yngri kynslóðinni það sem áu eldri kunni.

Varla að foreldrarnir hafa kent börnunum sínum það sem þau kunnu. Þetta álít jeg að sje meinið. Það fyrsta sem jeg man eftir að jeg hafi heyrt að gjört hafi verið af félögum U. M. F. Reykjavíkur heimilisiðnaðar félag, með það fyrir augum, að útbreyða og auka Íslenskan iðnað meðal fjöldarinnar eftir því sem hægt væri. Tók félag þetta starfsemi sína sama ár. Fjelk sex vikna námskeið. Kennari var, Íslenskur vefnaður, útsaumur og fleyra sem jeg kann ekki að nefna.

Að allra áliti var fyrirtæki þetta talið hið farsæla, og líkur til að kæmi að mjög miklum notum. Hefur félag þetta starfað síðan, og unnið hið mesta gagn. Síðar nú á síðari árum hafa mjög margra annara félög orðið hafið heimilisiðnaðar námskeið, þar sem kennur hefir verið fyrirskurður, og fleyra sem nýtum (líkur) viðvíkur. Þetta er áreiðanlega bæði gott og nytsamt fyrirtæki hjá félögunum, bæði af því, að fyrirskurður lítur að því mörkum hjer áður, og líkur eru til að kunið geti að gjöt-

um nautum, eje rjett med farid.

Tilgangur forgöngu manna þessa máls held, jeg að eje sá. Að innleida frjeskurd[illegible] arlist. ina, af því að hún var mikið almennari hjer áð. ur, og líka með henni koma í veg fyrir sundrtn. ing mart ýmsra smámuna sem fluttr er til landsins. Þl. d. eins og ýmsrar ramsma fagnd. ir og fleyra sem er keypt fyrir allmikið verð, en er þó miklu óhentugra og verra en það sem menn gætu sjálfir veitt sjer ef þeir kynnu það. Þetta er tilgangur þessara námskeiða, kenna mönnum að taka innlenda hluti fram yfir þá útlendu. Það er að vonum námskeið þessi gætu komið að notum miklum notum fyrir almennings ef vel væri notað, það lítið sem kennt er. Að minni ætlun er þetta hið þarfnlegasta því þarna kemur til greina að nokkru leyti ný. ir iðnaðir sem kenni mönnum að nota það sem þeir sjálfir geta veitt sjer. Miklu hentugra væri að sjá hjá hverjum manna skreiða með innlend. um munum, smíðuð eftir hugeiganda sjálfan, en að prjál væri með útlendum, mun. um, bæði gjöfari og ver við eigandi.

Þetta er sem heimilisiðnaðar námskeiðin

eiga að kenna, nái þau tilgangi sínum. Þetta væri spor í framfara áttina til að bæta heimaiðn. aðinn. Eitt er eftir enn sem jeg vildi minnast á. Það er þetta svo kallaða handavinna sem sum fjelög hafa haft hjá sjer, og var eitthvað að nafninu til hjá öllum líka. Fyrir komulag á þessu vildi jeg að væri að vera svipað því sem áður hefir tíðkast hjá fjelögunum. Að hver fjelagi sinni hlut, sem hann ræður hver er og hann líkar best, t. d. þrjóna sokk, tálga spítu eða eitthvað á hald o. s. fr. Síðan ætti að hafa sinningu á heim munum sem unnir væru, annað hvert í hverju fjelagi. sitt af hvor sig, eða þá sína samlíkinlega sinningu fyrir nágranna fjelöginn. Hvert af þessu yrði happ legra veit jeg ekki, líkindum yrði skiptar skoðanir á því. Reinslunni yrði skilst að reiða fyrir þá hluti sem best væru gerð ir, það yrði meyri áhuga kepni til muna ar. Þetta fyrir komulag gæti verið til bóta fyrir heimaiðjuna. Þá væri eigi til einskis unnið þó eitthvað væri gert til að koma þess á laggirnar. Við skulum ekki hafa heimil. isiðnaðinn sem aukabúri, heldur gera það

sem hægt er til að bæta hann eftir föngum. Það sem fyrir hann verður unnið borgar sig best með tíð og tíma. Það sönnum við. Þvi engum efi er á að þetta er mikið velferðarmál fyrir þjóðina. – Þetta er skoðun mín í þessu máli, sem jeg hef bent hjer á í stórum dráttum.

Að vísu er þetta að ýmsu leyti illa ritað og vanhugsað, en það verið þið að veita hjer til vorkunnar.

En fátt er með svo öllu ilt að eigi boði nokkuð gott.

Jóginos.

Ingjaldur.

1. tölul. Brekku 1. jan. 1920. 11. árg.

Áframm! Ingjaldur.

Margar góðar og velhugsandi greinar, hafbyrt sig í Ingjaldi þetta ár; lengra ætla ég ekki að fara. Efni þeirra, hefir að mörgu leyti gott verið, og margar góðar hugsanir upptaldar sem oflítill gaumur hefir að verið gefinn.

Greinarhöf. hafa fyllilega látið í ljós, margt gott, með málum þeim, sem þeir hafa til umtals tekið. Hefir það verið fremur gott eftir von; og margt mátt til sýn taka, betur en gert hefir verið.

Samt hafa skoðanir þeirra eigi verið við neina ákveðna, ákvörðun fastar, sem ráðlegging til bóta. – Allir hafa gert eitthvað að umtalsefni sem horfir okkur til semdar, og sagt, að það þyrfti að taka bótum til batnaðar. – Þetta er gott, að einhverjir sjá. En það er samt ekki nóg, að sjá það, án þess að gera tilraun til bóta. Það dugar því ekki, að sýna það einungis

hvað við viljum, á pappírnum, heldur er sjálf-
sagt að verkið sjálft reynd, að láta fylgja.

Það dugar ekki að segja, að við getum það
sem við viljum gera, - einungis, ef viljinn
til þess góða sje nógu sterkur, - og verkið
geti haft sinn framgang ef við viljum,
en þess að gera okkur nokkra grein fyrir
hvernig best fari, og hvað um er að ræða.

Nýr finnst þeim eitt hafa vantað í
allflestar greinar Þjóðólfs, og er það, - að
flestum hefir gleymst að leggja fram ráð-
in til bóta ýmsu, sem greinar þeirra
hafa talað um, - annað en, - sagt að það
mætti ekki lengur vera eins og er, heldur
gera bót til bataðar, — og ráðleggingi-
arnar sem þeir hafa fylgt, er, - bara ef
viljinn væri nógur, þá getum við það.
Þetta finst nýr lýsa svo mikilli ósjálfstæði
í hugsunum okkar; - og virðist, þá það þetta
a vera sem hús á sandi bygt. Engum
áhrifin ofsjóna er ekkinn í neinu, heldur
er þessa áhrifin hugsun sem tapast ger-
ir grein fyrir, hvað um er að ræða. —
- Tyrirsögn greinar minnar er; eins og það

leyfðið, „Framm Þjóðaldur!". Með því meina
ég eins og það skyldið, áfram með Þjóðald,
ekki samt, með áhrifunum (orðum, hugsun-
um, heldur með áhrifunum (spurningum og
leiðbeiningum, í þeim skyni sem hann flyt-
ur okkur, — svo hann flytji ekki lengur meina
óáhrifna áhrifum, og skaðmarkið mál.
— Jeg vildi því, að greinar þær, sem í blað-
ið kann, væru einhverrar áhrifinnar, - skað-
mar sem einhverar, fastrar niður stöðu
væri hægt að ná, og fylgja. Gætu greinarhöf-
undar ekki náð neinni áhrifinni í takmarki
í greinum sínum, þá benda á spurningum
til félagsmanna eftir áhrifna skaðsm-
um, og væri þeim þá skylt, að gera eftir
mætti áhrifna skaðsm í málum þeim,
sem greinin hefir innt að halda, - en
láta ekki nýjar detta, og sem vind um
eyrum þjóta. - Skaðmarlitlar, eða
jafnvel skaðmarlausar hugsanir eru
gjaldar í metum.

Eigi viðum við nú, nema einhverjir
menn okkar ætlu eftir að ýja
Þjóðald okkar, og finna að, áhrifnum hugs-

anna okkar. Okkur yrði eflaust til reiðu svar, eitthvað á þessa leið, að enginn von væri til, að eins mikils metandi mál eða hugsanir gætu frá okkur farið og jafnvel mentuðum mönnum. Satt er það, og enginn von til. En það litla sem við hugsum, eða gerum eftir getu okkar, getum við látið vera ákveðinnar skoðunar, – en ekki eins og hjá manni sem hyggur sig, skrifa á hvítan pappírinn, en þegar betur er að gætt, er það gler sem ekkert sjest á. Verður því hugsanir þeirra manna sem ekkert kveða að, sem aldrei hafi verið til.

Guðjón R. Bernhardss.

Ingjaldur.

|| 2. tölub. || Alfadal 25. jan. 1920 || 11. árg. ||

Að skrifa í Ingjald.

Margir, eða flestir fjelagsmenn hafa sagt, þegar þeir hafa verið beðnir að skrifa eitthvað í Ingjald, að þeir gætu það ekki, og oftast hefir það verið ádalástæðan, að þeir hefðu ekkert til þess að skrifa um. Ekkert efni sem þeir gætu neitt sagt um; það vari sjer ofvagsið.

Jeg er þú fyllilega sampykkur að margt efni sem skrifað hefir verið um í Ingjaldi, hefir mörg um af fjelagsmönnum verið ofvagsið að ræða um til hlýtar.

Ádvitað sýnir það góðan vilja að ráðast í að skrifa um það efni, sem er manni ríkast í huga, þó það sje stundum ofvagsið, og, að mjer finnst, sjálfsagt að láta í ljósi skoðanir sínar um það sem manni finst ábótavant og þau bestu ráð sem hver og einn getur fundið þú viðvíkjandi. Aftur á móti verður að varast að fara út í öfgar, sem oft á sjer stað þegar.

skrifað eða mælt er um það efni sem manni er ofvaxið. Eða með öðrum orðum, skrifa ekki meira um hvert málefni en það sem hægt er að færa nægjileg rök fyrir. Skrifa ekki um annað en það sem maður skilur nokkurn veginn vel. En þessa aðferð ekki að fara neinn frá því að skrifa í blaðið, því ef skrifað er að eins um það sem maður skilur, er oftast hægt að færa rök fyrir sínu máli.

Hér mjer finst að (flestir), fæstir sjeu ánægðir með að skrifa um það sem virðist vera nýjög auðvelt. Þykir það ekki nógu gott eða já af líkindum líklegt. Þetta er hreinasti misskilningur. Það hefir margoft verið sýnt fram að blaðið sje gefið út í þeim tilgangi að efla fjelagsmenn í því að klæða hugsanir sínar í sem best búning. Hafna skipulagi á hugsanir sínar skerpa dómgreindina og auka viðsýnið, auk þess sem það á að (vera), vera til skemtunar á fundum. En til þessa eru ekki allaf best valin (efni), lærðskilin efni, miklu frekar eru þau til þess að hafa manni útí þar ágöngur sem, þekkingu og skilning lítt menntaðra manna, og sem hafa löngun til að glíma við

þess háttar, er ofvaxið að komast fram úr. Oftar á máli þarf þetta ekki að koma fyrir ef valin eru auðskilin efni. Þá ef Eiðvell. einhverjum finnist að hann ekki geta klætt hugsanir sínar í nógu fallegan búning, þá ódendur það til bóta ef hann vandar sig og finnur að því er ábótavant, en það er, einmitt sönnun fyrir því að hann er vandvirkur.

Ókunnur hefir flestum verið hætt við því að hafa efni greinanna of einhliða. Flestar hafa þær verið fullar af vandlætingarsemi, sem ofaukið er galdið og gagnlegt, en það má líka gera ofmikið að því góða. Mjer finst þessi alvörupungaða vandlætingar semi, sem hvert blað er fullt af, vera svo nauða líkt. sinnuleysandi, gleðivana, kerlingar-reglu, sem ekkert hlóð má heyra nema úrið í rúmunum, lúslúð í prjónunum. o. s. fr. Alt svo silbreystingarlíkt, laust við pumbalda skapur, laust við alla gladvæð og fjör. Blástu á þann preystandi. Jeg held að það sakaði ekki þó að við hyrstum öfur lúðið vandlætingar grautinn með ofurlitið meiri silbreysti, gladvæð og fjöri.

En það er ekki svo að skilja að jeg vilji ekki

hafa neinar aðfinningar, það væri herfileg vitleysa. Fyrst og fremst verður hver og einn að vera vandlátur við sjálfan sig, og svo við aðra, bara að það sje bygt á einhverri skynsemi, og í hófi.

Mjer finst í einu atriði, að við sjeum of sjör á, aðfinningum, og það er á fundum þegar Ingjaldur er lesinn upp. Meðan (Ingjaldur bladið) er lesiðan upp sitja náttúrlega allir eins og brúður, og langann tíma á eftir, eins og í gamla daga eftir húslestur, enginn þorir að (standa) rjúfa þögnina, nema þegar fundarstjóri kvakar frá sæti sínu hvort enginn vilji „ræða Ingjald." Loksins stendur einn upp og þakkar höfundi fyrir greinina, og segjir að hún hafi verið „ágæt, góð, dágóð" en að hverju leyti það má guð vita, og hvaðan lofið kemur er engu auðskildara meðan enginn veit í hverju hið góða liggur, færi betur ef lofið breytti ekki nafni þegar kemur inn fyrir varirnar. Þetta er ranghugsað að finna ekki að greinunum ef eitthvað er athuga vert við þær. Það verður að eins til þess að ala óvandvirkni og kæruleysi hjá þeim sem skrifa greinarnar.

Það er oft sem höf. gr. kemst aldrei að þú, þó eitthvað hafi verið athugavert hjá honum við gr. bara af þú að enginn hefir bent honum á gallana, svo að hann álýtur þær ef til vill betri en þær eru í raun og veru, en þetta er rangt bæði gagnvart manni sjálfum og félagsskapnum, í heild sinni, og með þú nær blaðið aldrei tilgangi sínum.

Einar Guðmundss.

Áður og nú.

Það er tilgangur minn með þessum línum, að minnast nokkrum orðum á starfsemi fjelagsskapar okkar, á einu sviði, sem hann hafði með höndum á fyrstu árum tilveru sinnar. Þetta sem eg á við hjer er, tóbaksbindindismálið.

Það er auðsjeð að töluverður áhugi hefir verið fyrir þessu máli. Sjest það meðal annars á tagaákvæðum og ýmsu öðru sem til er frá þessum árum. T. d. hefir tóbaksbindindi haft sem inntökuskyl-

inði í félagið fyrstu árin. En þetta áhvæði náði þó ekki til þeirra sem lengi voru búnir að neyta lóbaks, og sáu sjer ekki fært að hætta því, en vonu að öðru leiti góðir menn fyrir félagsskapinn. Og það verður ekki annað sjeð, en að þetta áhvæði hafi haft góð áhrif. Mjer finnst þetta hafa verið sú besta aðferð sem félagið gat haft í þessu máli. Samning var þetta ábreytt í hjernumbil tvö ár. En þá kom einhver með þá tillögu, að breyta lögum þessum á þá leið, að þau yrðu ekki sem inntökuskilyrði í félagið lengur, og að eins þeir félagsmenn sem vildu, skrifuðu undir þau. Þessi uppástunga var við stöðulaust samþykt. Hvaða ástæða til þessarar breytingar er mjer ekki kunnugt um, ef til vill hefir það þótt koma í bága við félagið, þó óhuglegt virðist nú. Eða að þetta fyrirkomulag hefir þótt óþjálslegt, og er næst að ætla, að svo hafi verið. En jeg verð að segja það, að það er hálfóviðkunnanlegt að heyra menn halda því fram, þrunandi vöðvum um þrek og annað því um líkt á þessum grundvelli. Eins á sama lög er öðlast líkið á sem nokkurskonar óþelsishaft. Því til sönnunar nægir að benda á það, að í stefnuskrá andbanninga félagsins er komist svo að orði: að félagsmenn þess sje að vinna á móti öllu því er stríðir á móti persónufrelsi manna. Svona orð ættu mjer láta hálfilla í eyrum. En síðan að þessari lagabreytingar var gerð, þá hefur að minnsta kosti ekki borið á því, að þeir sem að hafði bannlög fyrirmynduðu. Og að lokum fór svo, að þessi stafsemi félagsins, varð ekki til neins annars en á pappírnum, og dó alveg út. Og var þá helmingi lengra frá Lakmarkinu en í byrjun, að eins fyrir óhyggni og samtakaleysi félagsmanna. En svo var, en þó löngu seinna stofnað sjerstakt félag, sem tók við, þar sem áður var hætt við, og þar með var þetta mál komið úr höndum ungmennafélagsins. Um framtíð þessa félags ætla jeg ekki neinn að spá, en þó virðist mjer hún alls ekki góð. Mjer finnst ungmennafélögin vera sjálfkjörin til þess að sjá fyrir þessu máli. En jeg held að óhætt sje að segja að þau geri tilbúna lögin lega líkið til þess. Að minsta kosti virðist það vera svo hjer í kring. Þó sjerstaklega þótt jeg sjá gjörla merki þess ekki alls fyrir löngu

Það stóð svoleiðis á því, að ég var staddur á full-
trúa-þingi, fundi sambandsfjelaga okkar. Þeg-
ar fundurinn var nýbyrjaður, tók einn full-
trúanna upp allvæna þontu og gerði henni góð
skil, og svo gekk hún mann frá manni í
kringum borðið. Eftir það fékk hún að set-
ur hjá blöðunum og bókum fundarins. Þarna
voru að mínu áliti helstu menn fjelagana
~~[illegible]~~, og mjer datt í hug að eins mundu fleyri
vera, heima í fjelögunum. Það virðist svo
sem þetta mál sje ungmennafjelögunum al-
veg óviðkomandi, eftir framkomu þeirra að
dæma. Þau hafa nú heitið að vinna að öllu
því sem gott er og þjóðlegt, og jeg vil telja þetta
mál eitt af því. Þetta sem hjer ræðir um
er svo alment að ervitt verður sjálfsagt að
koma því í kring. Það eru ~~sem~~ margir sem
þykjast meyri menn fyrir að neyta tóbaks, og
aftur á móti þykir það vera hálfgerð mink-
un að vera í bindindi, það er stundum kall-
að að vera í „vitlausrafjelagi" og annað því-
likt. En það verður mörgum á að vera helst
til hörundssár fyrir þessum háðglósum.
Jeg spurði einn sinni kunningja minn sem.

var farin að byrja á að reykja, hversvegna hann
gerði það? Hann sagðist, „gera það að gamni sín-
u svona rétt einstökusinnum". En þetta gam-
an verður oftast nokkuð dýrt, því oft vill verða
meira úr því en ætlað er kanke í fyrstu. Jeg
held að enginn sem brúkar tóbak, viti hvað hann
eyðir miklu til þess árlega, en það eitt er víst,
að það er töluvert mikið. Og því er eitt ver, en
til einskis. Jeg ~~held~~ get ekki verið að fara út í
þá sálma, hvað þetta kostar hvern einstakling,
það er svo misjaft, enda hefir slíkt ekki mikla
þýðingu. Það hefir oftast litinn árangur að ræð-
a ~~um~~ og rita um þetta mál, því hjer er svo
við rammann reip að draga, þar sem þessi tó-
baksdýrkun er. Þá að nokkuð langt sje síðan
byrjað var að vinna á móti henni, þá fara litlar
sögur af árangrinum af því en þá.
Það var fyrir skömmu gert að umtals í fjelags-
blaðinu okkar að það væri ekki nóg að benda á brest-
ina og finna að þeim, heldur ætti ráðin til að bæta
úr þeim, að fylgja með. Það vill svo vel til að
eg get bent á ráð sem ætti að duga hjer öðru bet-
ur. Og það er að fjelagið taki aftur upp þá laga
grein, sem jeg hefi áður minnst á. Með því

væri hægt að bæta fyrir - en þá ekki nema
að nokkru leiti - van rægslu þessa máls á und-
anfarandi árum.

Helgi Guðmundss.

Ingjaldur.

3 tölb. || Alfadal 22. febr. 1920 || 11 árg.

Nokkur orð um handavinnu.

Það er alkunnugt, að útsaumur og skrautvefnaður hefir frá elstu tímum verið kvenlegar listir. Hvert land á sínar gömlu þjóðlegu hannirðir, sem geymast nú á söfnum sem mestu dýrgripir, og angljósasti vottur um gamla menningju hinna ýmsu tíma. Íslensku konurnar hafa heldur ekki verið afskiflalausar af þessum listum, þrátt fyrir fjarlægð frá umheiminum og samgöngulegsi. Það sína hinar ýmsu hannirðir og vefnaður, sem eftir þær liggja á þjóðmenjasafninu. Nú þegar áhugum fyrir heimilisiðnaði og ýmsum gömlum vefnaði og hannirðum er víða um lönd vakinn til lífs aftur, og menn eru farnir að taka þessna gamla iðnað til fyrir myndar við endurreisu hins nýja heimilisindaðar, ~~sem~~ víða er að rísa upp, þá hygg ég að við ungmennafjelagar ættum ekki að vera eftirbátar þar af. að stuðla til heimilisiðnaðar. Því er ekki öll vinna iðnaður? Því fanst mjer of djúft tekið í árina tjá

einum unigrenna fjel. í náfulausri grein, sem lesin var upp á síðasta fundi. Hann kemst einhvern veginn svo að orði: „að greinarnar í þingtíðindi hafi ekki verið betur hugsaðar en svo, að hann líkir þeim saman við einhverja kerlingarrugla sem ekki hugsi um annað en suðið í rokknum sínum og niðið í þjónunum. Vera má að svo sje, það hef ég ekki vist á að dæma, og síst þegar maður heyrir ekki nema einusinni lestur greinarnar; þá er ekki gott að dæma hvernig hugsunarmáti er hjá öllum sem vinna rispa eitthvað. Það er náttúrlega ekki gott, nema fyrir þá sem lesa greinarnar til hlítar. Enda bar greinin það með sjer, að þar hefði verið hafður til fyrirmyndar. Svo jeg biðst við að hvergi verði upp á þessum nótu, því ekki er svo fagurlega hugsaður. En þú er mín meðvitund, að ég hygg að þetta sje rétt gerði í þingtíðindi, mista kostir hjá sumum sem ekki þyrftu að geta hugsað sem skyldi. Þó er ég nú svo djörf að senda þeman nóta, það er gamalt málsháttur: að illt er að kenna gömlum hundi að sitja.

Jeg er nú svo langt komin frá efninu, en samt verð ég að víkja að því aftur. Það er með gömlu konunnar sem minst er á í fyrr nefndri grein. Hvað gjörum við dæma um hvað gömlu konunnar hugsa við rokkinn og þjónana. Það gæta verið fagurri hugsanir

hjá þeim, en hjá öðrum (ungmennafjel.) unga fólkinu. Við skulum gæta að því, að við erum ung en ekki gömul. Og jeg er viss um að þær hugsa um verkið að kona því sem mest og best af, og í því eru þær meiri öðrum. Það er nú með mig, eins og gömlu konunnar, þá vinnulega þyrfti nýjar vendi um rokkinn minn. Hvernig ætti handavinna að haldast við, ef engum legði hönd á verk. Ullarstaumurinn hefir myndast af löngum vana til að gera tilbreytilega, með því að prýða þá með allskonar litsaum. Ullarsaumurinn hefir á sínum bestu verið samanvara skrautnefnaði. Ullarsaumurinn sem frá alda öðli hefir verið unninn með einu verkfæri, saumnálinni hefir myndast eftir efninu sem hann er saumaður í. Og eins er með kóvinnuna, hún myndast eftir því sem unnið er úr henni, og byrjað með því að spinna á rokkinn. Nýr siður að byrjti að kona greinar á fundi um iðnað, að halda handavinnu við. Það hefir oft og mörgum sinnum verið verkið mælt á að vinna einhverja iðnaði hjema í fjelaginu, en líklega orðið af, og iðnaður hefir það mátt kallast, hefði það komist á. En því er nú miður, sitt er en svo. Það sýnir hve mikill áhugi er með verkinu og vilji. Því miður má ef gott vill. Segir sá er góðu vilja. Jeg get vel ímyndað mjer, að margur hver hefði haft gott af að hún til eitt og annað, sníða, sauma og

japanel þá að vera argað á rottkinn. Því að búa einar og aðra klúðri til á sýningju, það eyðir kæfni milli fjelagsmanna, hver að vanda sig sem best. Jeg vildi nú malast til þess, ef því þá ennþá búin að hugsa um yfir að koma á að hafa dálítla sýningju á klútum sem hún ir yndu til, hvað sem gerð yrði við þá. Hvort sem þeir væru seldir, eða hver átti sinn klút sem hann byggji til. En mjer finst að það þyrfti að koma lengra en í munninum. Það er oftast mest á þetta á mjer um vetri, en það hefir ekki orðið meira. En vonandi eflir guðinn framförum á þessum vetri.

Margrjet Gudmundsd.

Á ferð.

Þeir sem fara víða, og þeir sem leitandi sjá margt og segja en sem hinir hafa ekki hugmyndum sem liðið ferðast. Þessir ferðalangar hafa oft frá mörgu að segja á heimleiðu. Og stundum er mjer hætt við að frásagnir þeirra þyki þeim á stundum. Meira að segja svo óeðlilegar að sumar frásögur gætu ekki átt sjer stað. Af því vísu kemur það fyrir að þessháttar frásagnir er álitnar ýkjur, og leiðir það til þess að þær eru forðast þótt sannsögulegar sjeu. En mjer finst að best sje að dæma varlega um þessa, því það er það sem fordæla má.

Jeg þykist nú (vita) geta dálítið dæmt um þetta af eigin reynslu, því jeg er búinn að fara nokkuð víða, og já margt sem mjer hefði einhvern tíma þótt ótrúlegt. Það er margt sem ég gæti sagt frá, sem fyrir mig hefir borið á ölluu minni ferðalagi. En jeg vil það ekki því jeg þykist viss um að sumt af því væri álitið ósatt og ósannindi. En jeg get ekki stillt mig um að segja frá einni ferð, því jeg tel hana þess verða, að frá henni sje sagt. Mjer kemi það ekki á óvart þó einhver segði, að þetta væri ekkert annað en uppspuni. Jeg verð að kannast við að þessi sögusögn er frumu á ferðalag, en jeg ætla mjer samt að segja það á hæstu hvað um hana verður sagt, og láta hana koma fyrir augu og eyru almenningsálitsins.

Það var upphaf þessa máls, að jeg lá uppi í rúmi mínu og las í bók. Þegar jeg þóttist hafa nóg lesið þá lagði jeg hana frá mjer og fór að hugsa um eftir heima, en eg er nú búinn að gleyma því. En svo fanst mjer hugsanir mínar samansaman farast lengra á burtu, og að lokum burtu þar mjer algjörlega gjörnum. Allt í einu opnaðist veggurinn á móti mjer, og einhver maður kom inn mjög ligulega á svip. Hann gekk til mín lók í hönd mína og bað mig koma með sjer. Eg spurði hann hver hann væri, og sagðist hann heita Draumadís. Jeg sprattt á fætur (upp), á fætur. Mjer fannst einhvað merkilegt

að vera á ferð. Það brást heldur ekki. Hún leiddi mig af stað, og mjer fannst sem að jeg væri ekki við jörðina. Ekki veit jeg hvað við fórum langt, en við staðnæmdustum á dálitlum hól. Þó fór jeg að líta í kring um og vita hvað eg sæji. Það var óglögt í útsýni, því kalt gagnsæ lúta lá yfir jörðinni, svipað því er á sólskinsmorgni, þegar svo lítið er farið að skyggja. Fyrir neðan hólinn lá breiður vegur, sýndist mjer hann vera mjög troðinn. Eftir honum var mikil umferð af fólki, var mikill flýtir og asi á öllum að komast áfram. En það gekk ekki betur fyrir það, vegna þess hvað margir voru, og hver varð fyrir öðrum, og sparaði enginn að gefa öðrum olbogaskot. Leggra í burtu sá jeg hvar stóð ein afgömul kerling, varð mjer óðar sterklega starsýnt á hana. Hún var í einhverju sem líktist kápu sem sýndist einu sinni hafa verið svört, en var nú orðin svo snjáð og slitin að hún var grá-flekkótt. Á efri höfðinu hafði hún dökkleita slæðu. Hárið var orðið narri hvítt, augun voru mjög ul á litin og augna hvarmarnir rauðir. Sú andlitið var á lappalega hrukkótt og ellilegt, en jafnframt fremur hörkulegt. – Hvað hún á að þetta að þýða "sagði jeg hissa.. "þessi kerling heitir Elli, og þetta er líkbrauð manmanna" var mjer svarað. Jeg varð fegin los hinn af öllu þessu. En hvernig sem á því stóð þó slóst jeg í förina með þessu fólki. Þegar eg kom þangað sem kerlingin var, þá tók hún í mig svo fast

að jeg hafði ekki hvílst við slíku af heimi, og hinði mjer ílt af veginum, en þar var nokkuð hátt ofan fyrir. Jeg hallaði á hjálp en enginn ansaði. Það leið nokkur stund, þangað til að jeg áttaði mig og fór að líta í kringum hvar eg var. Þá sá jeg mjer til mikillar undrunar að jeg lá fyrir fram an rúmstokkinn minn. "Hún Elli hefir mörgum á Ruje Rondi" hugsaði jeg og stanlaðist á fótum. Þá undarlegt er ýmsi í draumalandinu.

Ferðalangur.

Á safnaðarfundi.

Björn óðalsbóndi Lalandi Einsog ýmsum er kunnugt hefir Hólskirkja fylgt jörðinni Hóli sem mjer arðinn minn eign. En þar eð flestar kirkjur, sem nú hafa verið eign einstakra jarða, eru nú orðnar eign safnaðanna. Þá leyfi jeg mjer að fara þess á leit við heiðvirða sóknarbörn Hólskirkju, hvort þau vilji ekki taka við henni sem sinni eign. Jeg fyrir mitt leiti sje því ekkert til fyrirstöðu, miklu frekar, álít það skyldu safnaðarins að hafa allan vanda af henni, þar sem hún er byggð fyrir allan safnaðinn, og stólar hafn-anir eru vanalega almenningseign, eins og t. d. skóla eru eign sveitafjelaga o. s. frv. – En að hún sje eign ein-

sóknarmanns, sínsé nýjar minar viðeigandi, t.d. af söfnuðinum væri óánægðir með kirkjuna að ein hverju leiti, og vildi hugsa sínum hætti eða lagfæra, þá er það alt undir þessum eina eigandi komið komið, hvort nokkuð gjöra verður því, og gjöra þá ídega valdið óánægju í söfnuðinum. Jeg bið yður því að athuga þetta vel og rækt",

Lóng þögn. Fundarstjóri: „Vill enginn ræða þetta örðið lengur?" Einn úr sætinu: „Eigum við þá að byggja kirkjuna fyrir ofan þenninga þegar þar að byggja kann?"

Björn: „Kirkjan á Selnesi er þenninga, og svo hefir hún dálitlar skjur, svo nýr sínst að hún ætti sjálf að geta borgað þann kostnað sem af byggingunni leiði, undir sjórn viturra manna."

Árni biður um orðið: „Jeg er hræddur um að við tökum á okkur of þungan hegga með því að taka við kirkjunni. Nýr er kunnugt um það, að hún er þenningarlaus og skjurnar lítlar, vegna þess að söfnuðurinn er fámennur, en bændur hjer yfir leitt fátækir, og mega ekki við auknum útgjöldum."

Björn: Nýr sínst þessi hætta ofsjón ástæðulaus vera á líðandi stundu byggð. Fyrst og fremst hefir hann ekki getað þess að kirkjan væri svo dýrum standi að hjer væri að byggja hana bráðlega, sem er heldur ekki, því þá kæmi hana svo vel. Og svo hefi jeg tekið það fram áður að hún ætti gjöra byggt sig upp sjálf, jeg meina að kostnaður sje nægji til byggingar of það er

líkið bíða nokkur ár, svo hægt verði að bæta við sjóðinn. Jeg skal líka geta þess, að þetta er eindregin vilji prestsins okkar og jeg ímynda mjer að það hafið ekki það á móti að hann eti yðkur næsta ilt með því."

Margir í einu úr sætinu: „Nei, nei hann gerir það ekki í neinum illum tilgangi." „N.-n vill prestinum það endilega; hann ætti þá að hafa nú á því." „Já jeg segji það með. Jeg held það sje rjettast að taka nú kirkjunni." „Hann Björn er nú heldur enginn heimskingi. Hann veit hvað hann syngur."

Fundarstjóri: „Ekkert samsal. Vill ekki einhver ræða þetta betur?" Spurningar og svör fara aftur á kreik um kostnaðinn. „Er hún ekki gamal þinn?" „Það er víst ekki, hún var máluð í hitti fyrra." „Já þar sem málningin var dottin af henni." „Ætli hún eigi nokkuð fé?" „Það veit jeg ekki. Björn er fjehirðirinn og það veita víst fáir um reykningana nema hann." „En hinir sóknarnefndarmennirnir—?"

Fundarstjóri: „Þegið hljóð."

Björn: Reykninga kirkjunnar getur hver sem vill fengið að heyra sem vill þegar söfnuðurinn hefir kostað við kirkjunni. En fyrst enginn vill ræða þetta meira, þá leyfi jeg mjer að bera þetta undir atkvæði safnaðarins. m. l. hvort hann vill taka við kirkjunni eða ekki. Jeg veit að hver sem vill fyrirbyggja óánægju í söfnuðinum, og jafn framt gera vilja prestsins okkar, greiði atkvæði með þessu. Jeg bið þá sem eru

þessu samb. að rjetta upp hendurnar."

Hægt og hikandi var rjett upp hver hendin á eftir annari.

Fundarstjóri: „1, 2, 3, 4, 5 o. s. frv. Það er samþ. með miklum meiri hluta."

Björn Salar: „Eins og jeg gat um áðan, getur hver sem vill fengið að sjá reykningana seinna, - jeg hef þá ekki með mjer; en það að þeir standi heldur vel, þá sýni maður sig- legt að hækka ofurlítið kirkjugjaldið. Það nýtist að gjald- endur eru fáir og gjaldið lágt, svo kirkjusjóðurinn stækkar lítið árlega, en þar sem söfnuðurinn er hinn að leika að sjer kirkjuna verður hann að sjá sóma sinn í því, að hlúa hana líka vel hið, og drega ekki of lengi að byggja hana þegar þörf gerist. Prestinum hefur látið það í ljósi við mig að nauðsynlegt þyrfti að kaupa nýtt orgel í staðinn fyrir garganið sem mínað er, og smávegis þyrfti að gera við þakið á kirkjunni og líkbeinahúsið við gluggann, o. fl. En hjer um bil skilst mjer ekki skerða, og eins eða tveggja ára tekjur eru ofmikið lítið fyrir þessar þarfir, umbótir ef þær eru ekki annað en kaup á einhverju hátt."

Einn sagði sinn. „Ætli það komi nú ekki upp sú hug- sun að það þurfi að fara að byggja kirkjuna það allra fyrst bráðast. Kaupa að nýtt orgel, gjöra lagfæra gólfið, hólfið og nýja altarisklæðið?" - Allir í kring. Ætli það ekki, ætli það ekki. Og nýja girðingu umhverfis kirkjuna, og kirkjugarðinn?

- Ætli maður þurfi þá ekki að kaupa veðurnar líka?" - Eða borga inngang í nýju kirkjuna?" - Maður þarf líklega að kaup- a prestinn líka."

Fundarstj.: „Ekkert samtal. Ef einhver vill ræða þetta þá er orðið laust."

Arni bóndi um orðið: „Jeg sagði það áðan að jeg væri hræddur um að við kirkjum væri á ofmikið of þungan bagga of við kirkjum við kirkjunni. Það er nú líka komið á daginn þráttt fyrir öll lúngbreytingar og fagurði Björns bónda, að við megum kal- a dúgan skilding inn ofmikið vasa, ef kirkjan á að vera brúk- leg, hvað þá ofmikið til sóma. Og enn þá er jeg hræddur um að þessi fósthræðraskil eða fríðarskil sem Björn gjetti að ofmikið, með því að afhenda ofmikið kirkjuna, verði líklega til þess að koma á veg fyrir ársnægju. Jeg ætla nú ekki að tala meira um kirkj- una. En eitt vil jeg þessu máli hraðað helst til mikið. Lítið lúgsað, en menn látið leiðast um of, og minna reiðan skyldi ætla í kring: - Já þetta lúgsaði jeg altjend". Einn ísaði sinn: - Jeg vissi þetta að kirkjan var orðin hálvað skrifli; - það þyrfti nýjan að fara blóta guðshúsinu, - og prestsins var erðinn ársnægður bæði með kirkjuna og orgelið. En þetta getur kannske heimtað, eða kannske hættir að messa. Þá erum við skildugir að - Annar tekur fram í: Því tal- aðirðu ekki um þetta maður áðan en atkv. voru greidd?" - Já því getur nú sagt svo. En hvernig í fjandanum á mað-

Bergmálið.

Nonni litli hefði aldrei heyrt talað um bergmál. Einu sinni hljóp hann upp að háa klettinum fyrir ofan bæinn og fór að hoppa þar og stökkva með miklum ærslum og kallaði hvað eftir annað: „He, he! Hver er þú?" Hann heyrði þá hvernig kallað frá klettinum: „He, he! Hver er þú?" Hann kallaði alveg hissa: „Hver er þú?" „Hver er þú," kallaði Nonni aftur. „Ert þú" heyrðist frá klettinum.

Nú reiddist Nonni að marki og kallaði mörgum gósum, og gósan urðum til þessarar ósvinnulegu hermi kráku. En ætlið þið nú ekki að Nonni hafi látið sér segjast? Hann hljóp nú í burtu frá klettinum til þess að ná í þann stóra, sem hann hélt að væri þar, til þess að hefna sín á honum, en þar var, jafnt enginn stórkur.

Nonni litli hljóp nú heim til mömmu sinnar og sagði henni að það hefði stórkur talið sig upp við klettinn og verið að skamma sig. Móðir hans svaraði: „Í þetta sinn hefirðu borið sök á sjálfan þig, því það er sið-

ur að standa upp og halda hörku ræðu móti þeim sem ræðu mönnum þegar maður hefir aldrei talað eitt einasta orð á fundi?" Og svo hjelt jeg að Árni mundi ekki tala meira, jeg vænti mig ekkert á þessu."

Björn: „Það þýðir mjer ekkert að vera að þrátta um þetta lengur, þetta er mjer einum sinni kunnugt að samþykkja og verður ekki tekið aftur." Það var nógur tími til þess að tala um þetta, áður en þetta væri samþ. en mjer er það í óminna. En jeg vildi mjer ráðleggja yður, að nota þegar þið þurfið að ráða fram úr máli sem einhverju öðru skiftir, að láta það ekki þeinni eða hyggjum leggja á fram þarni vana yðar máls, svo að það verði samþykt sem þið gjáið eftir að hafa enn mótmælt.

Sökum þess, að fleyga liggur ekki þyrir fundinum, og hefðum á þriðjungjöldunum verður ekki á breðin mína, þá leyfi jeg mjer að segja fundi slitið."

Einar Guðmundss.

að vita, að þú hefir ekki heyrt annað en þín eigin orð. Þú einn og þú margoft hefir sjálfur heyrt andlit, í vatninu, einn hefir þú í þetta sinn heyrt þín eigin orð frá klettinum." Og svo sagði hún honum hvernig það atvikaðist.

Hefði nú Narni líkt hallað vinstra eyra að klettinum, þá hefði hann lengi vinstra eyra að heyra. En tvennu lengur það nú oftast, að sinn eyra heyrnu gagnvart öðrum, er svipuð hegðunáli. Endurkast eða endurhljómur af vörn eigin heyrnu gagnvart náungann. Ef við gerum einhverjum gott í orði eða verki, þá munum það oftast vera goldið í sömu mynt, eða á einhvern hátt sýnd velvild eða þakklæti á móti, sem oft er eins hér heimum, og þegin öðrum meiri gleði en peningar eða annað verðmæti, sem hitinn greiða.

Öfugt á móti ef við gerum öðrum rangt til á einhvern hátt, þá þurfum við varla að lengi að bíða eftir því að öðrum sje borgað á sama hátt.

Við getum ekki heyrt viðað heyrnu af náungann við öðrum, heldur en við heyrnum við hann.

Lausleg þýðing dönsku
Ingjaldur Nielsson.

Skjaldarmerkið.

Það virðist sjálfsagt, að konast hjá sundurlyndi og flokkadrætti, í hvaða stöðu sem menn lifa í mannfjelagsins.

Flokkadrættir eða meiningamunur er að vísu ekki alltaf til skaða. Sum mikils varðandi mál verða aldrei skýrð til fulls, nema þau sjeu rædd. Skiftar skoðanir eru oftast af því, að málið verður að athuga frá fleyri en einni hlið, og með því einu verður hvert mál skýrt til hlýtar, að allir einblíni ekki á sömu hlið málsins, kosti sína eða gallana. Öfugt á móti er ósamkomulag, deilur og skeggjudómar milli ýmsra skjalla í onnum fjelagsins sem orsakast af misskilningi og ákunningleika, mein sem þurfa að upprætast úr hjóðfjelagsins.

Það er ekki ósjaldgengt að ein skjöldin leggur það á aðra, og jafnvel vinnur á móti henni af alefli, án þess þó að gera sjer grein fyrir, af hvaða ástæðu.

Jeg ætla fyrst að taka til dæmis hvar skjöldir sem ekkert eru einna kunnastar, og þótt undarlegt megi virðast, hafa legið staðið á öndverðum meið. Það er skjaldarmerkið.

Þessar tvær skjaldar hafa hátið, og líta mánum augum hvor á aðra. Hver um sig þykist vera annari meiri, og horfir upp

á aðra konuna, en mega þó hvorugar án annara vera.

Það er almennt viðkvæði hjá sjómannunum þegar um skemdarnar fisk er að ræða, sem oftast er innanlands, að það sje fullgott í sveitamanninn (eða varginn), og hjá bændunum þegar þeir velja skemdar eða gelega afurðir af búinu, t. d. smjör, kæfu og kjöt, að það sje fullgott á kaupstaðarbúana eða sjómennina. — En hver er svo afleiðingin af þessari hugsun? Svik! svik! og ekkert annað. Svik í byggingu á skipum, hvar um sig vill gjalda líkum líkt, ekki lása, ekki lása beitivörur af hendi en á móti er heimtað heldur ofurlítið lakari. Svikunum af beggja hálfu, sem eðlilega leiða af sjer óánægju og illan þokka hvers um sig. Og svo er mannorðið þeirra beggja í daglegu tali, og ímyndunum.

Sjómaðurinn álítur sveitafólk yfir höfuð ómentað og durgslegt, gestrisnina alla hégómaskap og hugsunarleysi, sem hafinn er yfir daglegt líf. Þeir hugsa sjer sveitamanninn ópinlega með svitalykt, krossamóðuga, kuyppinga og kámuga um hendur og andlit.

Sveitafólkið hugsar sjer aftur á móti sjómanninn yfir höfuð ómentaðan skríl, sem geri ekkert annað en reykja „cigarettur“ og drekka „brennivín“ og „kognak-spritt“, ganga fínt klæddir, og „dufla“ við kvenfólkið.

Þeir sem enn aðeins kunnugir þessum báðum stjettum

geta best borið um hvort þetta er ekki satt.

Þeim ber nú þó þessar báðar stjettir saman um, og það er enn betur stjettin, sje einungis litið þess, eða sjeð að gert ekki annað en sjúga blóðið úr alþýðunni, lifa á kostnað sinnum sveitabúa og jarðeiganda. Þetta er að vísu satt, að embættismenn sem kaupmaðurinn er af landsfje, lifa á sinni alþýðunnar, að mikilli leiti. Þetta er það sem þeir einnig (embættismennirnir) sjá, sem halda því fram, að embættismenn sjen aðeins blóðsugur.

Aftur á móti álítur embættismannastjettin, að þetta svokallaða heldra fólk, að alþýðan sje aðeins skapað til að vinna. Fyrst og fremst fyrir sinni eigin persónu, og svo fyrir heldrafólkinu. Líti eitt hann á en húsdýr, en líka vissa bil ja jafn jafnaldra.

Framhald næst.

Einar Guðmundsson

Ingjaldur.

1. tbl.	Álfadal 3. jan 1921.	12. árg

Samvinna.

Jeg kalla þessa grein samvinnu. Ekki svo að skilja, að jeg ætli að ræða um samvinnumál yfir höfuð, heldur aðeins lítilsháttar að minnast á samvinnu eða samhug meðal þeirra stjetta, sem jeg hefi minst á í firri grein minni.

Jeg hefi leitast við í greinini „Stjettarig", að skýra frá örfáum atriðum, sem þessum stjettum hefir greint á um. En í þessum línum langar mig til þess að reyna sína í fáum orðum hve þetta er mikill misskilningur og illa grundaðir dómar. Þegar við athugum vel aðstöðu stjettana hverrar til annarar, þá komumst við að þeirri niðurstöðu að það má enga þeirra vanta. Þær eru allar jafn nauðsinlegar.

Væri enginn landbúnaður, þá væri ekkert framleitt af þeim gæðum, sem náttúran hefir að bjóða, en án þess væri ekkert líf til. Því flestar af þeim fæðutegundum sem nottaðar, eru,

eru framleiddar af jörðinni, en til þess að framleiða þarf afl, og til þess að mynda þetta afl, þarf mannshöndin og hugvitið að vera starfandi. En til þess að þetta afl fáist og komi að notum, þarf einbeittan vilja, óskiftan hug og starfsemi. Og þetta afl hefir bændastjettin myndað og þeir, sem í sveit búa og vinna. Þegar þess er því gætt, hversu mikilsverðan þátt þessi stjett á í því að mannkynið geti lifað og verið til, getur enginn með sanni sagt að hún standi skör lægra í mannfjelaginu en hinar. Og enfremur þegar á það er litið, að mentun og framfarir eru þar á engu lægra stigi en hjá hinum eftir ástæðum.

Guð hefir skapað jörðina á þann hátt, að hún er ekki öll þurlendi, þótt hún sje nefnd jörð. Heldur er meiri hlutinn sjór og vatn, en þurlendinu eða löndunum dreift um hana á alla vegu eins og margar og mismunandi stórar blekklessur á bolta. Ef aldrei hefði verið smíðað skip og engin hefði þorað að leggja út á hafið, að ógleymdum þeim mörgu miljónakróna virði sem árlega berast á land í fiski og fleiru, sem úr sjónum er unnið, og sem líka er verk sjómannanna. Hvernig getur nú nokkur með sanngirni sagt að sjó-

mannaskiptin sje ekki nauðsinleg? Hvað sem um sjómennina er að segja þegar í land kemur, þá er þó eitt víst að samgöngur á sjónum og fiskveiðar hefði ekki gengið jafn vel alt til þessa dags hefði sjómannaskiptin samanstaðið af eintómum skríl.

Þá kem eg að þeim skiptinni sem sér margir hafa hvn í sídu, og báðar hinar fyrtöldu skiptir láta sér líkt að vera sammála um að kalla „blóðsugur". Um hana ætla eg að vera stuttorður, þvi það þarf meiri mann enn, til þess að lýsa starfi hennar sem skyldi. Það er til gamalt spaka-mæli sem hljóðar sv: „Annur er höfuðlausher". Vil eg hjóðum öll að sjá að þetta er satt.

Eða hvernig myndi fara ef heimilin væru húsbóndalaus eða skipin skipstjóralaus, og enginn segði fyrir verki, en allir gerðu eins og þeim sýndist. Já, hvað væri þá, það-ná heim-spæki framkvæmdarinnar vitá. En sem betur fer sv að guð hefði skapað menn á hverju meginlandi og eylandi. Þá er þó eitt víst að þjóðirnar hefðu verið einangraðar hver í sínu landi og eyju, hverjar væru þá framfarirnar? Allir vita hvílíkur heilla-gardur Kínverski múrinn var, og landgöngu-bann Japana. Það er besta skýringin á fram-

-förunum. Löndin eru misjafnlega auðug af þeim efnum sem menn þurfa að nota, til fæðis og fram-leiðslu. Eitt landið er svo að segja gersnauðt af þeim efnum sem annað hefir gnægð af t.s. frv. Af þessu sjáum við að samgöngur og viðskifti meðal þjóðana eru lífsskilyrði (mannkynið í heild). En til þess að þetta geti átt sér stað þarf mann-kraft og hugvit. Og til þess að þessi kraftur fáist, þarf einstaklingurinn með hraustleyju, djörfung og einbeittum vilja að takast á hendur þessa mikil-vægu störf og undirkasta sig öllum þeim hættum og erfiði sem því eru samfara. Þetta afl sem sem þarf til þess að komast úr einu landinu í annað hefir sjómannaskiptin myndað. Þá hefði eg sje ráðið að segja að ekkert heimili eða skip væri til. En hvernig væri það þá með heil sveitafélög, þjóða og þjóðfélög. Framfarir á öllum sviðum útheimtir reglu semi eða jafnvel þó að alt standi í stað, þarf maðurinn að lifa eftir vissum reglum. Það er ekki nóg þó að einstaklingurinn sé sjer reglur til að lifa eftir. Hann verður líka að hlíta þeim als-herjar lögum sem þjóð og þjóðir eru háðar (hafa sett) til þess að vera einn nýtur hlekkur í mannfélagskeðjunni, því að eins og að einn hlekkur úr keðju er ónýtur ef hann

er ekki í sambandi við hina. Eins er maðurinn líka sjálfum sjer og öðrum ónýtur ef hann hlýðir ekki sönnu lögum og það fjelag sem hann lifir í. En til þess að mynda þessar reglur, halda þeim saman og beita þeim, þarf andlegt starfandi afl, en þetta afl er embættismannastjettin. En hún er svo að segja bein af alþýðunnar beinum og hold af hennar holdi. Þeir eru valdir úr hennar kóp til þess að halda reglu. Þeir eru vinnumenn alþýðunnar og þar af leiðandi gjeldur hún þeim sitt kaup sem þeir eiga með rjettu, en eru ekki snýkjudýr, eða blóðsugur á þjóðarlíkamanum eins og oft er haldið fram, og eru þjóðirnar sjálfráðar og alþýðan sjálfráð ef hún vill, hve mikið hún borgar fyrir sitt starf.

Við sjáum nú að þessar umtöluðu stjettir eru allar jafn nauðsinlegar, og þegar á alt er litið þá standa þær allar jafn hátt eða lätt, þrátt fyrir þau mismunandi kjör sem þessar stjettir eiga við að búa. Meðan allar standa vel í stöðu sinni, eru þær jafnar, en ef einhver vanrækir skyldur sínar verður hún að falla skör lægra, en fyr ekki.

Gimsteinn er altaf gimsteinn hvort heldur hann ljómar í fjárhyrslu konunganna eða sorp haug

kotunganna. Og manngildi mannanna er sama hvort heldur hann angar af ylmvatnsþef, mykjuþef eða slorþef.

Þar eð allar stjettir hafa svo mikilsverðu að gegna, og starfa allar á sama grundvelli, að sama markinu n. l. að við halda lífin í framþróuninni á jörðuni, þá liggur það í augum uppi að hver þarf að styðja annan og hjálpa eftir megni, með það fyrir augum að það sje í hanns verkahring. Samhugur og samvinna er það nauðsinlegasta hverju þjóðfjelagi. Allir eitt! ---

Einar Guðmundsson.

Ingjaldur.

2. bl | Sæbóli 13. mars 1921. | 12. árg.

Áminning.

Margt þarf að athuga. Mjer finns það íhugunarvert hvað kvenfólkið er þögult á fundum. Það lítur svo út að það sofni gleymskunarsvefni, þegar það kemur á fundarstaðinn. En við meigum ekki gleyma hvað U.M.F. eru mikilsvarðandi fjelög. Og við verðum að riðja okkur braut, svo það þurfi ekki að hljóma í eyrum okkar að við sjeum liðleysingar, heldur skulum við reyna að vera starfandi, og hvetjandi allra sannra framfara. Hirðum ekki um, þótt ekki þyki mikið varið í það sem við berum á borð fyrir áheyrendur okkar. Heldur skulum við kosta kapps um að koma því málefni áfram sem við berjumst fyrir, því þolinmæði þrautir vinnur allar. Hefjum merki vort hátt, og hopum ei þótt við finnum að eigi að gera okkur lágt undir höfði á einhvern hátt. Rennum huga vorum til Krists, og munum hvað hann var þolinmöður

í þrautunum, og reynum að feta í hans fótspor.

Gjerum alt það sem í okkar valdi stendur, að gera gott og leiðbeina á rjettan veg, því það tilheyrir okkar fjelagsskap, og að gleðja þá sem bágt eiga. Verum samhuga, hressum okkur upp og tökum undir með skáldinu:

„Hátt ber að stefna, von við þraust að tvinna,
takmark og heit, og efndir saman þrinna." HH.

Margrét Árnadottir.

3. bl.	Álfadal 10. apríl 1921.	12. árg.

Á ferð og flugi.

Jeg sendi blaðinu fáar línur í hugsunar og getuleysi. Etthvað verður það að heita, því ekki sje jeg gufuskipin fyrir landi, nje steinhús eða blómgarða. Þess háttar loftkastalar rúmast ekki í mínum haus, en hinu vildi jeg halda með, samhug og samvinnu. Við þurfum að vinna með hug og sál í eindrægni og elsku, við erum fá og þurfum því á öllum kröftum að halda.

Við sjáum það öll, að þörfin er fyrir samvinnu alstaðar í þjóðfjelaginu, bæði fyrir orð og gjörðir, útávið og innávið. Því meira verðum við að leggja á okkur til að ná því marki sem stefnt er að. Það er fjelagsskapur að vinna af alhug í orði og verki í hvaða fjelagi sem maður er, en ekki sýst furfa U. M. F. þess, því þau eiga að vinna að öllum góðum framförum, smáum og stórum. Þá er að minnast á okkar fjelag, það vantar allan hug og dug til framkvæmda, en látum það ekki sannast á okkur.

Framhald.

Guðm. Jónsson

1. bl.	Hrauni 2. jan 1922.	13. árg.

Æska og elli.

Allir kannast eflaust við kvæðið: „Haustkvöld", eftir Steingrím Thorsteinsson; þar sem skáldið kemur fram með svo undur fagra samlíkingu milli hinnar ytri náttúru annarsvegar og mannlífsins hinsvegar. – Það er líka síst að undra þótt skáldið dvelji við slíkan samanburð. Því einmitt þessar hliðar hinnar ytri náttúru: haustið og vorið eru svo líkar elli og æsku mannlífsins, að sambandið á milli þeirra má rekja í hið óendanlega, ef sömu eðlisskilyrði og fullnæing þeirra eru fyrir höndum, á báðar hliðar. – Æska og vor, elli og haust fallast í faðmlög, og þetta má segja bæði frá líkamlegu og andlegu sjónarmiði.

Ef við aftur á móti berum vorið saman við haustið, og ellina saman við æskúna, þá mætast þar tvær andstæður, sem ekki er hægt að rima saman nema frá andlegu sjónarmiði. Þegar skáldið segir: „Morgun ei af aftni ber, og ei af hausti vorið",

þá er það engum efa bundið að slíkt er sagt frá andlegu sjónarmiði. Eða þar sem skáldið áminnir æskuna og segir:

„Oflof valið æsku þrátt
ellin sæmd ei skerði;
andinn getur hafist hátt
þótt höfuð lotið verði".

Það er einmitt um þennan andlega skyldleika æskunar og ellinar, sem jeg vildi skrifa nokkur orð.

Við þekkjum það eflaust öll úr okkar hversdags-lífi, hversu æskunni og ellinni veitist samfylgdin erfið, á alsherjarvegi lífsins. En sú samfylgd er þó eflaust einhver þýðingarmesti þátturinn í lífsþróuni þjóðana; því um þann þátt snýst kynslóðar-baráttan, hin sífeldu Hjaðningavíg mannlífsins.

Það er eðli heilbrigðrar æsku, með hrausta sál í hraustum líkama, að vilja fram í lífsbaráttuna með allar sínar þrár og vonir; að minsta kosti eni lítil lífsmerki með þeirri æsku, sem ekki reynir að seilast eftir framtíðinni og komast hærra upp í fjallið en feðrakynslóðin.

Eðli ellinnar er aftur á móti vanalega hæg-fara, og því síður hægt að heimta miklar fjallgöngur af henni. En hvað er þá að athuga við þetta ferða-

-lag æsku og elli? Þetta: Að þær komast mjög sjaldan í samræmi. En af því leiðir oftast andúð á milli beggja málsaðila; – hvor þykist hafa rjett fyrir sjer.

Ellin þykist vera rjettborin ráðunautur æskunnar og vill ala hana upp eftir sínu lögmáli. En æskan sem er venjulega hneygð fyrir ýmsa nýbreytni, kann illa við öll bönd, og heimtar frelsi. Hún lítur á lífið með stórum forvitnisaugum, og langar upp í klettana, því altaf hefir hún hugboð um nýtt útsýni yfir framtíðarsviðið. Er þá komið að þeim vegamótum þar sem æska og elli mætast fyrir alvöru. Ef hinir eldri sinna þá ekki þeim kröfum, sem æskan gerir til þeirra, eða ef til vill henda í hana „aflóga flíkum" þá verða afleiðingarnar þær, að vegir skiljast, og hver fer sinna ferða. Æskan verður þá stundum of heimtufek og kröfur hennar ekki lámabærar. Eldri kynslóðin verður aftur á móti óánægð með æskuna og hennar hugsjónir, og sjer hlutina, því miður oft, aðeins í „gegnum annara gler", en sjálfstæðar athuganir fá sjaldan að komast að.

Af þessu leiðir, að allar eðlilegar framfarir bíða ómetanlegt tjón á þessu öfgaskeri æsku og elli. En hvaða ráð er þá heppilegast og heilladrýgst til umbóta í þessu efni? Jeg efast ekki um að eina

óbrygðula meðalið, svo í þessum sem öðrum efnum er: samúðarandinn. Fái hann að leysa ísfjötra mannlegrar skammsýni og skilningsleysis; – þá er vorgróðinn vís. ~

Framhald.

Bjarni Ívarsson.

Á ferð og flugi.

niðurl.

Þegar jeg gekk í fjelagið, þá var líf og fjör í því. Blaðið „Ingjaldur" lesið upp á hverjum fundi, en nú koma ekki nema 3–4 á ári. Þarna sjáum við starfshuginn og duginn hjá okkur, það lýtur út fyrir að við sjeum orðin köld fyrir okkar eigin og fjelagsins velferð, en það meigum við ekki vera, við verðum að hressa okkur upp og blása lífi og fjöri í það. Þó að við sjeum fá og smá, þá verður fjelagið að lifa. Við verðum öll að rjetta fram hendurnar til starfa og þá getum við meira en við ímyndum okkur.

Það dugar ekki að hugsa sem svo að hin fjelögin sjeu ekki betri en okkar, nei það dugar ekki, heldur verðum við að hafa lifandi hug og fjör í öllum

okkar verkahring. Það eru sumir að segja að það sje af peningaleysi að fjelagsskapurinn sje svo daufur, en jeg segi nei, það vantar allan samhug og samtök.

Þá er að minnast á Skinfaxa. Hann sjest ekki og er það slæmt fyrir okkur fáfróða fjelaga, því meðan jeg sá hann þá fræddist jeg í mörgu sem fjelagsskapnum kom við, en nú er jeg orðinn hálf freðinn fyrir fjelagspörfum og störfum og þarf því að fá hlýju utanað. Jeg hefi áður minst á líf og fjör í fjelagin þegar jeg kom í það, þá var ljós en nú er rökkur eða deyfð og drungi, en af hverju stafar þetta? Hver vill svara? Það er ekki gott að svara, en verð þó að geta á eitthvað.

Þegar jeg kom í fjelagið þá voru fáir giftir af þeim ungu sem nú eru giftir, en við giftinguna dofnaði áhuginn á störfum fjelagsins. Þetta virðist mjer vera, en þetta dugar ekki, við verðum að vinna með lifandi áhuga af öllum okkar kröftum, og reyna að hlúa að blóminu okkar, svo það deyi ekki í vetrarkuldanum sem á okkur herjar núna. Eitt er sem við megum ekki gleyma það er söngurinn, við skulum halda honum við eftir megni. Að endingu óska jeg öllum gleðilegs árs, og óska að blómið okkar blómgist og dafni á næstkomandi ári. ~ ~ Guðm. Jónsson.

Ingjaldur.

2. bl. –	Hrauni 2. jan 1922.	13. árg

Æska og elli.

niðurl.

„Af skilningsleysi og kærleiksskorti er lífið kalt".
Við meigum ekki skoða hina eldri eingöngu í ljósi okkar samtíðar og dæma þá svo eftir því. Nei, til þess að fá rjettan skilning á störfum þeirra og hugsjónum verður að skygnast inní liðinn tíma, bera þá saman við samtíð þeirra og skoða þá í því ljósi, er hún hafði lýst þeim með. Ef æskumenn gættu þess að taka mikið tiblit til skoðana hinna eldri og bera virðingu fyrir þeim, þá trúi jeg því fastlega að hinir eldri fengust smámsaman til að leita að því, sem sameiginlegt er í skoðunum beggja og bera virðingu fyrir heilbrygðum hugsjónum æskunar. Jeg er alls ekki að halda því fram að æskan og ellin þurfi endilega að fallast í faðma; – fyrst er tæplega hægt að vænta þess, og mjög vafasamt hvort það væri heppilegt fyrir lífsproskan í heild sinni. Og hefir skáldið þar eflaust rjett fyrir sjer er það segir:

„En fylgi hún þjer einhuga hin aldraða sveit,

– þá ertu á vegi til grafar".

Ef altaf væri fetað í fótspor feðranna og præddir allir hlykkirnir á götnlu vegunum þeirra, – ef altaf væru hugsaðar sömu hugsanirnar í heiminum, þá væri ekki að ræðu um neinar framfarir ~~í heiminum~~ eða proska. Alt okkar framkvæmdalíf myndi þá líkjast lygnum stöðupolli. Mennirnir myndu þá smámsamann hætta að seilast eftir framtíðini og missa sjónar á aðalsmarki lífsins: – fullkomnunartakmarkinu.

Nýjar hugsjónir verða að komast inn í framkvæmdalífið, ef alt á ekki að staðna og „daga uppi" eins og nátttröllin í fyrri daga. Og vegurinn að fullkomnunartakmarkinu er einmitt fólginn í því, að rýðja lífsproskanum brautir inn á starfsviðin, og þá getur ellin unnið jafnt sem æskan, því „andinn getur hafist hátt, þótt höfuð lotið verði".

Það er samarlega hressandi að mæta gráhærðum mönnum með alvöru lífsins að baki; en framundan þeim gnæg af æskufjöri og samúðaryl í sál sinni. Það eru hinir ötulu „vormenn" lífsproskans. Aftur á móti hefir það deyfandi áhrif að mæta ungum mönnum sem með rjettu geta heitið „andlegir grákollar"

„Oft dó áttræður og aldrei hafði
trítugsmanns fyrir tær stigið".

Ef æskumennirnir ganga með gráhærðan anda, hvers er þá að vænta af ellini? Æskumenn! „Vormenn Íslands"! Stingið hendini í eigin barm, áður en þið dæmið ellina. Gætið þess fyrst að æskulagið hljómi ekki „falskar nótur". – Fáið svo ellina til að syngja vorsöngvana ykkar. – Þá mun „andlegu gráhollunum" fækka!

„Sjá: lúinn og roskinn er útdáið orð.
En æskan og þroskinn er heimsmál um storð".

Bjarni Ívarsson.

Að velja rjett.

Jeg ætlaði að gera úr mjer afbragðsmann;
og ætlaði langt burt en veg ei fann.
Um Alheimsins undur mig dreymdi
og öllu í kringum mig gleymdi.

Þ. Gs.

Flestir og sjálfsagt allir æskumenn munu leggja út í lífið með svipuðum ásetningi og skáldið talar þarna um, að verða mikilmenni eða afbragðsmaður á einhverju sviði. Að starfa eitthvað nitsamt fyrir land og þjóð, eitthvað sem tönn tímans vinnur ekki

á, og fellur ekki í gleymskunar djúp, en stendur óhaggan-legt komandi kynslóðum til aðdáunar og eftirbreytni. En sitt er hvað frumvarp og framkvæmd. Það er alt annað – og ólíkt hægara – að tala um og hugsa sjer ýmsar framkvæmdir og fyrirtæki, en að sýna það í verkinu. „Og ætlaði langt burt en veg ei fann". Það eru svo margir sem ekki finna veginn, vita ekki hvað þeir eiga helst að gera, þá gnægð verkefna sjeu fyrir hendi. En þá er að velja rjett, að velja það starf sem hverjum einstakling er hentugast, og best í samræmi við hæfileika hans og þroska, eða með öðrum orðum að hver hafi það hugfast um fram alt að lenda á rjettri hyllu í lífinu. En því miður eru þess mörg – fjöldamörg dæmi, hversu margir hafa lent út á skakka braut, að eins vegna þess að þeir hafa hvorki þekt sjálfasig nje vitað hvað þeir vildu helst taka sjer fyrir hendur, en ekki snúið við meðan tími var til. Hafa svo látið reka með straumnum vilja og áhugalausir og trúlausir á sjálfasig og framtíðina. Svipaða sögu og þessa hygg jeg að margir hafi að segja.

En hvernig stendur á að þetta er svona? dettur mörgum í hug. Jeg held að fyrsta og helsta ástæðan sje, eins og eitt skáldið segir:

Um alheimsins undur mig dreymdi,
og öllu í kring um mig gleymdi.

Láta sig dreyma um glæsilega framtíð, en gleyma erfiðleikunum, að þeir sjeu nokkrir til, eru ef til vill heldur mikið upp í skýjunum með hugsanir sínar og áform. En svo kemur það upp úr kafinu að það hefir verið eitthvað sem ekki var nógu vel athugað, sem í byrjun þurfti að reikna með, og koma í veg fyrir að yrði að ógagni. En þegar svo ber til hættir mörgum við að leggja árar í bát og gefast upp, – halda að þetta sje ekki hægt að framkvæma sem þeir hafa tekið fyrir, og að þýðingar laust sje að eiga við þetta meira. En ekkert er verra en þetta. Þegar einhver hefir mist trúna á sjálfann sig og framtíðina, hefir hann um leið glatað starfshæfileikum sínum og mist sjónar á því takmarki sem hann setti sjer í byrjun. Sá er vill verða nýtur maður og ætlar að koma einhverju þrekvirki í framkvænd, hann verður eins og sagt er um suma forfeður okkar, að trúa á mátt sinn og meginn, – trúa því að þetta sje framkvæmanlegt, ef unnið er með dugnaði og hagsýni. Þá verður það að vera í hófi eins og allir góðir hlutir, því líka ber að varast að líta aðeins á björtu

hliðarnar og gera altaf ráð fyrir því besta, en þó án þess að vera alt of svartsýnn.

Allir kannast við hann Hrafna Flóka og Þórólf smjör, eða söguna af þeim, hún sínir ágætlega þessar tvær ólíku lífsskoðanir, og þeir fjelagar lifa en þá á meðal okkar sem ímynd þeirra, og þeir eru líklegir til að geta orðið nokkuð langlífir. „Þegtu sjálfann þig", segir gamalt spakmæli, sem altaf er þó nýtt og æfinlega verður í gildi sem fyrsta og helsta boðorð allrar sannrar velgengni og farsældar. Þetta virðist nú í fljótu bragði næsta einfalt og vandalítið, en það hefir þó á öllum tímum verið talin eitt af allra þyngsta og erfiðasta lærdómi lífsins. Enda sínir aldagönul reynsla að svo er. Við nána athugun kemur það oft í ljós, að eymd og ógæfa margra stafar af því þeir hafa vanrægt þetta. Það sannast oft þessi orð skáldsins:

„Hann skyldi ekki lánsins og lukkunar spil,
og lífsseglið kunni ekki að vinda".

En þessu verður ekki ráðin bót á með alþherjar lögum eða reglum sem alstaðar geta gilt, því mennirnir eru svo ólíkir að það sama á ekki alstaðar við. Besta ráðið er víst, að hver reyni að uppala sjálfan sig eftir því sem hann getur, og hefir best vit á. – –

Helgi Guðmundsson.

Ingjaldur.

3. bl. | Álfadal 25. febr 1922. | 13. árg.

Tíminn og hagnýting hanns.

Tíminn er ætlaður okkur mönnunum til undirbúnings undir annað líf, sem er bæði æðra og fullkomnam nefnilega eilífðina. Þar eigum við að standa reikningsskap á þeim mörgu og miklu brotum sem við höfum framið hjer. Eftir því sem við notum tímann betur, eftir því verðum við nýtari menn í þjóðfjelaginu. En því miður fer tíminn oft til ónýtis bæði hjá mjer og öðrum, fyrir þá sök aðmaður veit ekki hvers virði hann er, eða hefir ekki vitað það er óhætt að segja.

Jeg álít að tíminn og hagnýting hans sje sá dýrmætasti fjársjóður er nokkur maður getur ödlast. Þess vegna ætti hver maður að hugsa um að hagnýta sjer hann sem best. Það er skylda hvers manns að búa sig sem best undir lífið, enda er það nauðsinlegt fyrir hvern mann að vera svo sjálfstæður sem unt er, því það kemur sjer oft vel eftir að hver einn þarf að fara berjast á sínar egin spítur. Og reynslan hefir sýnt og sannað, að það er nauðsinlegt fyrir æskuna að nota

tímann vel, því: „hvað ungur nemur gamall temur".
Því eins og skáldið segir, í þessu fallega erindi:

„Sje nokkur hlutur sorgarsár,
sje nokkuð byturt til,
þá eru það horfin æskuár
ónýt í tímans hyl".

Maður sem slæpist, eyðir tímanum og veit ekki hvað hann vill, er ekki að mínu áliti fær um að reka starf sitt hvorki með gleði nje góðum árángri.

Tíminn er dýrmætur, og þar af leiðandi er nauðsinlegt fyrir alla að nota hann sem best. Hann líður áfram óhindraður og skylur ekki annað eftir en endurminninguna um það, hvernig við höfum varið honum. Jeg á hjer ekki einungis við þá sem í daglegu tali eru kallaðir embættismenn þar til settir af landslögunum, að segja yfir öðrum og stjórna, og er þá embætti þeirra mæðu og vandasamara en annra, enda mun reikningskapurinn lyggja þeim fremur á huga. Jeg hygg að enginn sje til sem er ekki settur yfir eitthvað meira eða minna, en þá ultaf svo mikið, að miklu varðar að það sje vel af hendi leyst. Embætti sitt kann einhver að reka átölulaust þá hann sje ekki eins og skyldi. Hið ytra getu tælt og sýnst fyrir mönnum en hið innra er mest um vert. Hugskotið er uppsprettan, hugsunin verður að orð um hún

verður að verkum. Það er ekki nóg að vanda sig í verki, það verður að vanda sig í huga. Tíminn skýlur ekki annað eftir á flugi sínu en endurminningunni um það hvenjar gleði og meðustundir vjer höfum lifað. Vorar gleði og maðustundir eru margar framhjá liðnar og flagnar burt á vængum tímans, en þó svo sje varir endurminning þeirra að svo miklu leiti sem ástand vort er gleðilegt eða sorglegt.

Allir skýna að einhverju fullmarki, og öllum er það nauðsinlegt að verða sem nýtastir menn í þjóðfjelaginu.

Guðjón Guðmundsson.

Tvíverk og frívilji.

Eru til forlög, eða eru þau ekki til? Þessa spurningu hafa sjálfsagt flestir einhverntíma lagt fyrir sjálfan sig. En svarið verður ekki altaf á sömu leið, eins og við er að búast. Flýtur það að þora eftir lífsreynslu og skapslindi hverseinstaklings, og hvaða skilning hann leggur á rás viðburðanna og mannlífið yfir höfuð. Af hverju eru sumir menn ríkir, en sumir fátækir, hinir hraustir en aðrir heilsulausir? Hvervegna eru lífskjör manna svo gagnólík, eru þeir sjálfir valdir að því, eða er ekki hægt að víta við það? Þessar spurningar hafa um allan aldur verið áþroflegt viðfangsefni. Það hefir verið rætt og ritað um þetta efni fram og aftur frá öllum hliðum, en altaf með sama árangri, sem sje þeim, að sumir hafa talið alt fyrirfram ákveðin forlög en aðrir haldið fram því gagnstæða. En þetta er þannig lagað að það flýtur altaf að verða álitamál, og mætti nefna margar ástæður og atvik sem bæði mæla með og móti þessu hvoruttveggju.

Eins og kunnugt er, þá eru í fornsögum okkar, mikið af ýmsum spakmælum er lýsa því að forn-íslendingar hafa verið miklir forlagatrúarmenn. Eins og t. d. „Ekki verður feigum forðað", og „Ekki má sköpum venna". Og mörg fleiri sem þessum eru lík. En þetta sýnist lýsa svo miklu viljaleysi til að ráða sjer braut, og skilningsskorti á tilgangi lífsins. Ef að alt væri fyrirfram ákvarðað, svo að hvergi skeikaði þá væri til lítils alt það strit og stríð sem menn eru að leggja á sig til að framkvæma eitt og annað. Það yrði þá að koma fram sem skráð væri í bók forlaganna, hvernig sem menn reyndu

að hafa áhrif á rás viðburðana, og velja sjer lífsstarf eftir því sem hverjum líkaði best. Þá væri auðvitað hægast og áhyggjuminst, að láta berast með tímansstraumi viljalaus og láta skeyka að sköpuðu og bíða eftir því sem forlögin mundu úthluta, hvað sem það yrði nú. En þetta er svo gagnstætt öllum framsóknarhug og framfaravidleitni að það getur ekki haft neinar góðar afleiðingar. En mörgum þykir nú það lýsa trúleysi og virðingarskorti fyrir eilífðarmálunum, og álýta jafnvel að gerð sje tilraun til að grípa fram fyrir hendur forsjónarinar, með því að tala eða breyta nokkuð öðru vísi en samkvæmt þessu, að alt stjórnist af óviðráðanlegum forlögum. En jeg get ekki skilið, að það sje nokkuð skylt trúleysi eða uppreist á móti því sem oss er boðið að trúa, þó að allir geti ekki sætt sig við að trúa því að maðurinn sje algjörlega viljalaust verkfæri í hendi forlaganna eða hvers sem menn nú helst vilja kalla það. En það er sýst að undra þó að þessi forlagatrú sje almenn og rótgróin, eftir því sem í garðinn hefir verið búið fyrir hana. Prestarnir hafa verið óþreitandi að innræta mönnum óskeikulleik hennar skáldin hafa sungið hana inn í hug og hjarta þjóðarinar með ljóðum sínum, sem alþýða manna

hefir yfirleitt haft mikið dálæti á, og að mörguleiti gert stefnur þeirra og hugsanir að sínum eigin.

Þegar að þetta mál er skoðað frá öllum hliðum, og alt nákvæmlega vegið og metið, sem mætir með því og móti, þá fæ jeg ekki betur sjeð, en að þessi forlög sem menn eru altaf að stynja undir og barma sjer yfir hörku þeirra og miskunarleysi, sjeu aðeins til í ímyndum manna og sprottin af viljaleysi og rangri skoðun á tilgangi lífsins.

Þetta þykir nú að líkindum nokkuð mikið sagt, en þegar farið er að athuga orsakir og afleiðingar ýmra viðburða þá kemur þetta svo ótvírætt í ljós að ekki verður á móti því mælt. Sterkur vilji er brot úr almættinu stendur einhverstaðar, og reynslan er margbúin að sýna og sanna að það er rjett. Þarf ekki annað í því efni, en að benda á dæmi ýmsra merkra manna til að sýna hvað sterkur og staðfastur vilji fær til leiðar komið. Þetta hefðu allir gott af að athuga og festa sjer í minni, því deifðin og viljaleysið er öllum hið mesta mein, og er drepandi fyrir alla sanna menningu og framfarir. Einn glöggur og gætinn maður hefir sagt, að ætti hann eina ósk Islendingum til handa, þá skyldi hann óska þeim meiri stefnufestu og sterkari vilja,

er það víst alveg rjett athugað hjá honum. Því jeg hygg að þjóð vora vanti fátt tilfinnanlegar en einmitt þetta. Það er ekki óalgengt að sagt er þegar einhver verður fyrir óhöppum, svona er þegar illa á til að vilja, þetta er alveg einstakt ólán. En ekki eru allar syndir guði að kenna, það eru ekki altaf utanaðkomandi og óviðráðanleg atvik sem valdandi eru að óhöppum og óláni manna, heldur er það blátt áfram óframsýni og forsjáleysi að kenna

Reynslan virðist staðfesta það, að: hver lyggur eins og hann hefir um sig búið, og reynslan er sannleikur. Það fer ekki hjá því að sá maður sem er duglegur og á þau hyggindi sem í hag koma, kemst yfirleitt vel áfram. En aftur á móti verður amlóðinn og ónytjungurinn aldrei nema hálfdrættingur á þjóðarfleituni. En af hverju menn eru svo ólíkt úr garði gerðir er ekki gott að segja, enda sýnist ekki öllum á einn veg um það hvað móti mest skaplindi og hæfileika mansins. „Fjórðungi bregður til fósturs". sögðu forfeður okkar, og hafa þeir sjálfsagt vitað hvað þeir fóru í því efni, það virðist líka sem þeir hafi lagt meiri rægt við það mál en nú gerist. Frh.

Helgi Guðmundsson

Ingjaldur.

4. bl. | Álfadal 24. nóv 1922. | 13. árg.

Framför eða afturför. ~

Á þessum síðustu tímum hefir allmikið verið um það talað, að ungmennafjelagsskapurinn myndi heldur í afturför að ýmsu leiti: Fundarhöld minni heldur en áður gerðist, ýms störf heimanfyrir og útá við minni og fábreyttari, og yfir höfuð væri áhugi og þáttaka í fjelagsmálum á hverfandi hveli. Og viðleitnin til að glæða fjelagsanda og stuðla að samvinnu væri sáralítil.

Að hve miklu leiti þessi skoðun er á rökum byggð, er ekki gott að dæma um í fljótu bragði. Til þess þarf bæði náin kynni og nákvæma athugun á fjelagsskapnum í heild sinni. Svo og líka að hafa rjettan skilning á tilgangi hans og viðfangsefnum. En á þessu hygg jeg að sje mikill skortur á hjá yfirgnæfandi meirihluta fjelagsmanna, og þá að vonum hjá þeim sem utan við hann standa. Því er sýst að neita að fjelögin hafa fengið marga hnútu og oft verið ráðist á þau að ástæðulausu,

ad eins af heimsku og hleypidómum ad fordæma nýjar hugsjónir, og skilningsleysi þörfum og sjálfsögdum kröfum æskulýdsins, ad beyta kröftum sínum og hæfileikum á sem flestum svidum og vinna ad því ad verda nýtir og hugsandi menn. Því ad þessi fjelagsskapur getur verid og er skóli fyrir medlimi sína ef rjett er ad farid. En ad sjálfsögdu er þad undir hverjum einstakling komid, hvad mikid gagn hann hefir af þáttöku sinni í honum.

Þad eru margir sem ganga med þá slæmu meinloku í höfdinu, ad þeir geri þad ekki fyrir sjálfa sig nema þá ad mjög litlu leiti, ad vera medlimir þessa fjelagsskapar. En finnst þad vera hálfgert ok eda leidinleg skyldukvöd ad framkræma þá ekki sje nema þad allra naudsinlegasta í hans þarfir. Þetta hygg jeg ad sje ein af ádalorsökunum fyrir áhugaleysinu sem svo oft hefir verid nefnt. En þetta er sprottid af skilningsleysi á starfsemi hans og tilgangi. Oft hafa nú heyrst raddir um ad tilgangur ungmennafjelagsskaparins væri nokkud óljós og óákvedin, og ávögsturinn af starfsemi hans mjög vafasamur. En starfsemi hans er ad mestuleiti hugræn, svo ad ekki verdur lagdur neinn vanalegur mælikvardi

á árangur þann sem af starfi hans kann ad verda. Óefad má fullyrda ad hann hefir nú oft verid metin heldur lítils virdi, vegna þess ad þad hefir verid í fremur litlum metum sem ekki gefur eitthvad þad af sjer sem í askinn verdur látid. En þetta er nú töluvert ad breytast. Mótspirna sú er fjelögin hafa mætt er ódum ad minka, því augu manna eru farin ad opnast fyrir nitsemi þeirri sem þau hafa í för med sjer, ef rjett er ad farid. En þegar svona mikid hefir áunnist, ætti þad ad vera hvöt til þess ad starfa af en meira kappi og áhuga ad fjelagsmálunum en ádur. En – því midur – er jeg hræddur um ad ordrómur sá er jeg mintist á ádur, muni ekki med öllu ástædulaus. Er þad illa farid, eftir ad hann er búinn ad lifa svo lengi og hefir fengid fast skipulag, og ekkert sýnist því til fyrirstödu ad hann geti starfad áfram í fullu fjöri. Þó jeg væri lítt kunnugur ungmennafjelögunum og starfi þeirra fyrir einum áratug sídan, þá finnst mjer annar andi svífa þar yfir vötnunum, nú hefdur en þá, eftir því sem jeg fæ best sjed. En ekki er nema edlilegt ad starfsemi fjelagana taki breytingum eftir því sem reynslan sínir hvad heppilegast er og best á vid á yfirstandandi tíma, og er alls ekki rjett ad álíta þær tóma afturför. Þad hefir viljad brenna vid ad fjelagsstarfsemin væri nokkud bláþrádótt,

því skilyrðin fyrir henni eru ekki altaf jafngóð, stundum kemur eitthvað sem kleyfir fjöri og lífi í félagsskapinn, en á annan tíma virðist hann með litlu lífsmarki. Til þess eru sjálfsagt margar orsakir. Fyrst er ekki allir tímar ársins jafn vel fallnir til starfa, og svo virðist það allmikið undir því komið hversu mikil áhrif og samgöngur eru á milli félaganna. Þess vegna virðist það mjög nauðsinlegt að þau hafi meiri samvinnu hvert við annað, starfið verður með því móti fjölbreyttara og viðtækara, og læra hvert af öðru margt það sem betur má fara. En tímar andlegu samgöngurnar á milli þeirra eru altof litlar, en vegna þess er hætt við því að starfið verði of einhliða og formfast.

Úr þessu hefir nú dálítið verið reynt að bæta með fyrirlestrum, samkomum og öðru slíku, en betur má ef duga skal, þyrfti að gera meira að því en verið hefir. Það þarf að legga kapp á alt það sem félögunum má að gagni verða, svo að starf þeirra verði ekki kyrkingsgróður kaldra vordaga. En þau hljóta að eiga framtíð fyrir höndum, því að:

„Ef æskan vill gjetta sjer örfandi hönd,
þá ertu á framtíðar vegi!“ —

Helgi Guðmundsson.

Forlög og frjálsræði.

niðurl.

Að öðrum kosti mundu þeir ekki hafa komist eins langt á veg í líkamlegri og andlegri atgjörfi eins og raun ber vitni um. Því efalaust má fullyrða, að það veganesti sem hverr maður fær í æsku, hefir afarlangt sína þýðingu hvort sem það hefir verið gott, og haft heillavíkar afleiðingar eða verið skaðlegt og haft böl í för með sjer. Það er nú kanski dálítið komið frá efninu, en þegar á að ræða um hvað helst hefir áhrif á forlög eða lífskjör manna þá kemur svo margt til greina og ekki síst þetta sem jeg minntist á.

„Hver er sinnar gæfu smiður“, segir gamall málsháttur, má það efalaust til sannsvegar færast að öðrum leiti. Reynslan virðist fyrir löngu vera búin að staðfesta það, og er daglega að því. Þó aðstaðan manna sjeu ólíkar að öðrum leiti, t. d. sumir ríkir en aðrir fátækir, þá er það ekki nema eðlilegt af því að störf manna, eru svo afarmismunandi. Hlýtur það að fara eftir því hvað starf menn leggja fyrir sig, því eins og allir vita er það svo mismunandi hvað þau eru arðsöm, og einskift, hvað miklum tíma og erfiði hvert þeirra útheimtir. Það mætti nú alla að flestu mundu hjósa þá stöðu sem væri hagust en

gæfi þá jafn framt mest í aðra hönd. En það eru nú ekki allir svo skapi farnir að hugsa mest um það. Sumir fara mest eftir því sem þeim er hugþekkast, og best er í samræmi við áhugamál þeirra, og er það nú víst hyggilegasta valið. En hjá öðrum ræður það mestu, hvað hæg og arðmikil staðan er, en síður hitt hvað á best við hæfileika þeirra og þroska. Aftur á móti virðist tilviljun ein ráða því hvar sumum lendir, en ekki vilji eða fyrirætlanir þeirra sjálfra. En um þetta alt má deila um á svo marga vegu, því þetta er svo yfirgripsmikið mál, og í því felast hvorki meira nje minna en tvær gagnólíkar lífsskoðanir. Mætti segja um þetta eins og komist er að orði um annað efni, að

„fræðslan má hjá mönnum ekki neitt,
og margföld reynsla jafnvel ekki heldur". ~

Helgi Guðmundsson,

Ingjaldur. ~

1. bl. | Sæbóli 7. jan 1923. | 14. árg.

Hugleiðingar,
við nýjárið 1923.

„Ár er liðið, dropi í úthaf alda
er að falla meðan klukkan slær
yngis ár, sem brýst nú beint til valda
berðu oss alla spölkorn sólu nær".

Svo kveður eitt af hinum yngri skáldum okkar Islendinga við ein áramótin. Og í raun og veru er það svo, að hvert árið er sem lítill dropi í hinu mikla úthafi tímans; enda þótt að sá dropi sje í raunini stór og þýðingarmikill, sje miðað við hina stuttu tímaeiningu er við köllum mannsæfi. Ára-skiftin hljóta altaf að vekja athygli okkar, eins og löng málhvíld í upplestri; – við hlustum og þráum, hlustum eftir ómi liðinar tíðar og þráum að heyra fótatak framtíðarinar.

„Hlustar húm, hlusta þjóðir,
hlusta helheimar, hlusta uppsalir;
hlustar hvert hjarta, því að heimi breum
ein óþrotleg, ódauðleg þrá".

Kveður bjartsýnis þjóðskáldið Matthías Jochumsson. Við hlustum

eftir hljóðbylgjum lífsins, og þráum að heyra ádauðlega tóna. Fullnæging þeirrar þrár er: – sigur lífsins?
Margvíslegar kendir hljóta að gera vart við sig hjá öllum hugsandi mönnum við áramótin. Endurminngar koma þá fram í hugan blandað að framtíðarvonum. Reikningsskil eru þá gerð í hinu almenna viðskifta og fjelagslífi; – og gott er þá að geta reynst skilamaður. En fleiri reikningsskil eru til en þau er fjalla um hið efnislega, eða viðskiftin við munn og maga.

Jeg á hjer við hin andlegu viðskifti, hin andlegu reikningsskil einstaklingsins, – úttekt og ~~sk~~ innlegg í lífsins sjóði; eða með öðrum orðum, hvernig einstaklingnum hefir tekist að ávaxta lífspundið sitt, er honum hefir verið fengið til umráða. Og jeg hygg að þegar öllu er á botninn hvolft, þá beri eigi síður nauðsin til að gera upp hin andlegu viðskifti, og gera reikningsskil ráðsmennskunar á því sviðinu, þar sem við verðum þó altaf að viðurkenna andann æðri en efnið. Og víst er það, að afkoma einstaklinga og þjóða, er ekki minna komin undir því, hvernig farið er með hina andlegu hæfileika, hvort að þar er með hverju árinu sem líður, altaf látið vaxa eitthvað, sem á í sjer fólgið lífsgildi, eða hið gagnstæða að illgresinu sje leift að vaxa og jafnvel kæfa nytjajurtirnar, eða það sem horfir fram og til bóta fyrir mannlífið.

Hið nýliðna ár mun verða að teljast eitt af hinum örðugu árum í öllu er lítur að peningalegu viðskiftunum. Efnaleg afkoma bæði einstaklinga og þjóðarinar í heild mun nú vera með erfiðasta móti, og veldur því auðvitað að nokkru leyti hinn mikli óroi og sveiflur (viðskiftastríð) á heimsmarkaðinum undanfarin ár.

En jeg ætla ekki að gera efnahagsreikninga þjóðarinar okkar að umtalsefni hjer; læt dagblöðin um það. Hitt hafði jeg hugsað, að fara nokkrum orðum um það málefni, sem mjer finnst að grípi svo mjög inn í andlegt líf þjóðarinar, og gefur um leið síðastliðnu ári ljóst einkenni, – að minnsta kosti þegar saga þjóðarinnar verður ritud yfir það tímabil. Jeg á hjer við meðferð íslenskra stjórnarvalda og alþingis á sjálfsákvörðunarrjetti hins unga og fullvalda íslenska ríkis, þegar stórþjóð suður á Spáni, sem telur 20 miljónir íbúa, segir okkur smáþjóð, sem telur ein 90 þúsund íbúa viðskiftastríð á hendur. Og rjeðist jafnframt inn á lögfestan grundvöll í einu mesta siðferðis og velferðarmáli þjóðarinar okkar, – bannmálinu.

Menningarsnauð stórþjóð gerist svo frek í viðskiftakröfum, að ætla sjer að kúga smáþjóð til að tráðka á sjálfsákvörðunarrjetti sínum, – eða með öðrum orðum: gera tilraun til þess að fá okkur Íslendinga, til þess að dæma sjálfa okkur, sem ómynduga þjóð í löggjafarmálum.

Og öllum er kunnugt að þeirri tilraun lauk þannig, að stjórn og löggjafarsamkoman íslenska veitti ekki viðnám, en ljet fallast á kúgunar tilraun Spánverja; og ljet þar meðútlenda og menningarsnauða stórþjóð ná fangstaðá sjer í siðferðismáli.

Menn hynnu nú að hugsa, að þetta mál snerti ekki svo mjög viðfangsefni akkar ungmennafjelaga, að þess gerist þörf, að taka þetta mál til athugunar innan vjebanda okkar.

En þá er þess að minnast, að eitt af grundvallaratviðum fjelagsskapar okkar, er skýlaus afneitun áfengis; jafnhliða að meðferð þessa máls, er hjer um ræðir, er tröðkun á sönnum þjóðræknistilfinningum, sem við viljum þó vona að ekki sjeu með öllu aldauða meðal þjóðarinar. – „Alt fyrir Ísland!" – hafa ungmennafjelögin valið sjer að einkunarorðum, og með því lýst yfir, að alt vilji þau vinna til heiðurs og sjálfstæðislandi sínu og þjóð. Og jeg veit að þar sem sannur ungmennafjelagsandi lifir og fær að njóta sín, þar er unnið í anda þessara einkunarorða: – Alt fyrir Ísland. –

Framh.

Bjarni Ívarsson.

Ingjaldur.

2. bl.	Alfadal 25. febr 1923.	14. árg.

„Ekki verður bókvitið í askana látið".

Það kannast allir að sjálfsögðu við þennan málshátt, því hann er æfagamall húsgangur. Enginn veit um aldur hans eða uppruna eins og flestra spakmæla okkar og málshátta. Þeir skapast á líkan hátt og þjóðsögurnar, og lýsa eins og þær hugsunarhætti og andlegu lífi þjóðarinar á þeim tíma sem þeir skapast á. Það er fljótsjeð að ekki muni hafa verið bjart yfir þjóðvorri þegar að þessi málsháttur varð til. Hið andlega líf fáskrúðugt og fátæklegt, verklegar framkvæmdir og störf lítil, en þekking og umbótaviðleitni því minni.

Það hafa oft heyrst raddir um að skólanám og bókleg fræði væru lítt samrýmanlegt daglegum störfum, og því síður talið hugsanlegt að það gæti orðið að gagni í daglega lífinu með því að auka þekkingu og skilning á fljótari og beti vinnubrögðum og ýmsu öðru er að gagni má verða. En þetta er auðvitað sprottið af fáfræði, skilningsleysi og fastheldni við gamlar og úreltar skoðanir.

Verklegar framkvæmdir mundu hafa verið meiri, og bjartara yfir hinu andlega lífi, ef lögð hefði verið meiri rægt við bókleg fræði og menningu en gert hefir verið. Þessu til sönnunar þarf ekki annað en benda á þær framfarir sem orðið hafa á síðari árum á mörgum sviðum. Hvað er það annað en ávöxtur aukinar menningar?

Það hefði enginn gagn af lífsreynslu þeirra kynslóða sem löngu eru gengnar veg allrar veraldar, ef hún færi í gröfina með þeim. En þar koma bækurnar til hjálpar, þæri eru milliliður á milli nútímans og fortíðarinar. Í þeim geymist það sem kynslóðirnar hafa lært í lífsins skóla, til að það geti greitt götu eftirkomendana, og veitt þeim greiðari aðgang að þeim gæðum sem lífið hefir að bjóða. Reynslan er seinfengin og dýr lærdómur, þeim sem er á byrjunarstigi og verða að þreifa sig áfram án þess að hafa nokkra fyrirmynd og hafa orðið „hyggnari af skaða þótt fræðslan væri dýr. En reynslan kemur þeim ekki að bestum notum sem afla hennar, heldur þeim sem geta lært af reynslu annara og notfært sjer hana sem best. Þarna getur bókvitið komið að góðum notum, og má beinlínis segja að það verði látið í askinn, með því að veita oss fræðslu um nauðsinlega hluti. „Meira vinnur vit en strit", segir gamall málsháttur, og má á því sjá, að altaf hafa þá einhverjir viðurkent gildi menningarinar. Það hljóta

allir að viðurkenna, að betra er að fara eftir þekkingu og reynslu sem búið er að afla, það hefir altaf reynst betra en að verða berjast með hnúgum og hnefum við þá örðugleika sem maður skapar sjer oft með skammsýni og hirðleysi. En það er svo oft gert með því að hirða ekki um að afla sjer þekkingar á því sem hverjum manni er nauðsinlegt að vita, ems og því að kynna sjer ekki nógu reekilega það sem hver einstaklingur ætlar að gera að afistarfi sínu. En það er töluvert almennt álit að óþarft sje að afla sjer þessháttar fróðleiks, og það sje meira gert af fordild og hjegómaskap en nokkuri nauðsin. Kemur þetta víða fram, t.d. er það víst nálega þjóðtrú að búfræðingur geti ekki búið, og fleira mætti nefna þessu til sönnunar. En margt mundi ganga betur, og fást bót á mörgu sem aflaga fer, ef hver einstaklingur þekti starf sitt til hlýtar og vissi þar af leiðandi altaf hvað best ætti við. En vanti þá þekkingu er hætt við að sama aðferðin eða formið sje altaf haft, þótt það fyrir löngu hafi reynst óhafandi.

Það hljóta allir að sjá og viðurkenna að þekking er fyrsta og helsta skilyrði fyrir sannri velmegun og framförum, því undantekningarlaust komast þeir best áfram sem hafa þekkingu og skilning á starfi sínu. En yfirleitt gera menn sjer mjög litla greim fyrir þessu, af fávísi og hirðuleysi að kynna sjer nýjar leiðir, og kreddufestu við gamlar og úreltar skoðanir.

Framfarir þar sem orðið hafa á síðari árum eru ekki öðru að þakka en aukinni menningu, síðan bóklega og verklega þekking fór að breiðast út frá skólum og einstökum mönnum. En þetta hefir tiltölulega lítið að segja meðan að þetta getur ekki orðið almenningseign, meðan allur fjöldi manna getur ekki eða hirðir ekki um að afla sjer nauðsynlegs fróðleiks, er að gagni má koma í daglega lífinu.

En það virðist talsvert ábótavant í þessu efni, sjerstaklega þá hvað bændurnar og landbúnaðinn snertir. Eins og öllum er kunnugt þá hefir hann verið aðalatvinnuvegur þjóðar vorrar alt til þessa tíma. En jafnframt er víst óhætt að segja — því miður — að hann hafi lengst af verið illa og óskynsamlega rekinn á ýmsan hátt, með ófullkomnum verkfærum og þekkingarleysi á honum í mörgum atriðum. Það er sýnilegt að hann þarf að taka breytingum frá því sem verið hefir og nú er, ef hann á að geta staðist samkeppni við aðra atvinnuvegi sem ef til vill gefa meiri og fljótteknari arð. En til þess þarf þekkingu, bóklega og verklega þekkingu, með öðru móti verður ekki bætt úr því sem umbóta þarf en að þekkja hina ýmsu aðferð til þess. Því hljóta allir hugsandi menn að viðurkenna það, að sönn menning, nógu víðtæk og staðgóð þekking er hverjum manni ómissandi, og að hún er til alls hluta nytsamleg. ~

Helgi Guðmundsson

Lestur.

Það heyrist stundum sagt að hann eða hún lesi vitsmunalítið, og er það að vísu satt, að margir geta lesið viðstöðulítið áfram, — en það, útaf fyrir sig, er alls engin sönnun fyrir því að hlustandi geti skilið það sem lesið er. Fjöldi manna les, án þess að líf eða kjarni þess, sem lesið er komi í ljós, — og það er aðalgallinn á lestrarkunnáttu svo margra.

Maðurinn er oft líkt við vjel, enda er ýmislegt samstætt með þeim; — en maðurinn hefir þó mikla yfirburði yfir vjelina, sem gerir samanburðinn nýög þýðingarlausan, að hann getur hugsað, talað, ályktað, fundið til o. s. frv. Það er mikill galli hvað lestrarkenslunni hefir verið ábótavant. Börnin hafa lært að lesa eins og páfagaukar, án þess að hugsa um eða skilja það sem lesið er. Má þar t. d. taka kverkenslunna, biblíusögulestrinn o. fl. Framreiðslan á þeirri andans fæðu er flestum kunn, — andlaus þululærdómur án þess að skilningur eða fullnæging væru meðverkandi. Aðal áherslan lögð á það, að muna

helst hvert orð, en hlaupið yfir kjarnan. Hvað græðum við á því að líta aðeins áumgerðina, en ekki á sjálfa myndina? Slík kensla þroskar hvorki hugsun nje dómgreind. Að kunna að lesa er list, sem er þess verð að lögð sje meiri rægt við hana en verið hefir. Við eigum mikið af góðu efni á okkar tungu, bæði í bundnu og óbundnu máli; en við kunnum ekki almennt að fara með það án þess að skemma það á einn eða annan hátt, þannig verður gott efni oft fyrir rangri meðferð, — gullið fær ekki að njóta sín. Kenslu í lestri verður að bæta; skólarnir verða að leggja hönd á plóginn. Einkum eru barnaskólarnir sjálfsagðir að leiðbeina í þessu efni, sem öðru. Sú leiðbeining ætti svo að halda áfram í alþýðuskólunum og svo stig af stigi. Myndi þeim þá óðum fjölga, er gætu ófeimnir lesið í heyranda hljóði bestu kaflana úr bókmenta-búri þjóðarinar án þess að misþyrma efninu eða hugsunini í þeim, og aukið bæði sjálfum sjer og öðrum ánægju með því.

Ætli að endurbætt kensla í lestri yrði ekki til þess að auka eftirtekt og hugsun manna um innihaldið í þeim ritum, sem alþýðuni berast? Jeg vona það. Jeg held að það yki mönnum líka dug til þess að reka á dyr þá andlausu fæðu og rómanarusl, sem stundum hefir vaðið uppi með helst til mikilli frekju. — Og ef það yrði til þess að skerpa dómgreindina og leiðbeina mönnum í bóka-

vali, — og jeg efast ekki um það. Þá væri vel farið. ~

Bjarni Ívarsson

Skemtiefni.

Frá því fyrsta að vjer höfum sagnir af mannkyninu, sjáum vjer ljósan vott þess að það hefir valið sjer ýms skemtiefni, til þess að lyfta huganum upp úr því hversdagslega, og hvíla hann við hversdags viðfangsefni. Það virðist því vera manninum meðfæddur eiginleiki að þurfa að hafa eitthvað sjer til skemtunar.

Mjög hafa verið og eru mismunandi þau skemtiefni sem þjóðirnar velja sjer, og fer það eftir andlegum þroska þeirra. Það getur því verið glöggur prófsteinn á menningu þjóðana hvaða skemtanir að þær velja sjer helst.

Jeg tek til dæmis nautaatið á Spáni. Hverjum skyldi detta í hug að átíta þá þjóð sammentaða, sem hefir slíkt fyrir þjóðarskemtun? Nú, — það dettur engum í hug. Enda er þetta einhver ljósasti votturinn um menningarskort Spánverja. Jeg vil nú í fám dráttum líta á það sem nær er, skemtiefni okkar Íslendinga.

Vjer Íslendingar erum ekki vid eina fjölina feldir í þeim efnum. Höfum margar og margvíslegar skemtanir sumar gódar en adrar ljelegar og ef til vill óhæfar. Skemtanir forfedra vorra voru ad vísu ekki mjög marglrotnar, en þá höfdu þær sitt gildi, ad gledja og hressa þá sem þeirra nutu og gera þeim skemtistundir sínar sem ánægju ríkastar. Helstu skemtanir þeirra voru: glímur og knattleikur og ýmsar adrar úti íþróttir, og sídast en ekki sýst sagnalistin sem mjög var notud til skemtunar. Sagnalistin var ein af helstu skemtunum forfedra vorra á þingum og ödrum stærri samkomum. Þannig lifdu sögur og munnmæli öld fram af öld á vörum þjódarinar uns þær voru færdar í letur. Med þessum lid skemtana sinna hafa forfedur vorir reist sjer ódaudlegan minnisvarda og eftirlátid afkomendum sínum arf sem gulli er dýrmætari. Nú getur hin uppvaxandi kynslód notid hinnar sömu skemtunar og forfedur vorir á söguöldini med því ad lesa fornsögurnar. Þetta er hægt ad segja ad er sönn og varanleg skemtun og gulli dýrmætari fyrir einstaklingin og þjódina.

Skemtiefni vor hafa ad ýmsu leiti breyst frá því sem ádur var, en hvort val þeirra hefir verid í rjettu hlutfalli vid vagsandi mentun og menningu, þad getur verid álita mál. Jeg er þeirrar skodunar ad svo sje ekki. Okkur hættir vid ad vera um of áhrifagjarnir, grípa alt sem nýtt

er en rýma úr vegi því gamla, þá ef til vill standi í engu hinu ad baki. Vjer höfum í þessu efni ordid svo mjög fyrir utanadkomandi áhrifum frá nágrannaþjódum vorum, og þar fyrir rýmt úr vegi ýmsum þjódlegum skemtunum, en tekid í þeirra stad dans og adrar ljelegar og midur heppilegar skemtanir. Jeg nefndi þarna dans því jeg tel hann alls ekki þjódlega skemtun og vart sambodna okkur Íslendingum.

Jeg ætla nú samt ekki ad fara ad víta dansinn á nokkuru hátt, því oft hefir hann skemt mjer greyjid. En hann gerir þad sjálfur, hjá þeim sem nokkud þekkja til hans, og fellur úr söguni med tíd og tíma því, hann veitir ekki þá sönnu og varanlegu ánægju sem mannsandinn þarfnast og þráir.

Aftur er önnur útlend skemtun sem jeg vil fara um nokkrum ordum. Þad eru hinar svo kölludu Krikmyndasýningar. Skemtun þessa get jeg því midur ekki dæmt um af eigin reynslu því jeg hefi ekki verid áhorfandi slíkrar sýningar. Verd því ad láta ímyndunarafl mitt ráda hversu dómurinn verdur rjett sýnn. En skemtun þessi hlýtur ad hafa talsvert til síns ágætis, þad dylst mjer ekki. Þar sem er hægt ad draga fram ýmsar myndir mannlífsins, og sína áhorfendunum hvernig atburdirnir skedu. En jafnframt finn jeg ad hjer getur verid um tvílita skemtun ad ræda, á annan veginn glæsilegustu og göfugustu sagnir

og viðburði, en á hinn veginn sagnir svika og prettar og hinna hryllilegustu viðburða. Það er því í augum uppi að þessi áhrifaríka skemtun getur átt sinn þátt í að móta hugsunarhátt manna einkum hinna yngri. Mjög er því varhugavert að óþroskaðir unglingar sæki slíkar semtanir nema fullvíst sje að þeir mæti þar góðum áhrifum. Enda hefir það komið í ljós, að það hefir leitt til skaðlegra áhrifa. Mjer dettur í hug atburður sem skeði í höfuðstað okkar, ekki alls fyrir löngu.

Drengir nokkrir urðu uppvísir að þjófnaði. Einn drengirinn var spurður að hvað hefði komið þeim til að gera þetta. Drengurinn svaraði: „Jeg fór alveg eins að og jeg sá þjófinn gera á „Bíá" um daginn". Þarna er eitt dæmi. Og svo geta fleiri átt sjer stað.

Það ætti því að vera heilög skylda þeirra manna, sem hafa með höndum þessar Kvikmyndasýningar, að sýna eingöngu þær myndir sem hafa góð og göfgandi áhrif. Ef svo væri dylst mjer ekki að skemtun þessi gæti verið í tölu hinna bestu menningarmeðala. Vel getur nú verið að óþarft þyki nú að minnast á þetta í okkar fámenna plássi. En látum svoven. Að endingu vil jeg nefna þær skemtanir sem jeg hugg að sjeu heppilegastar fyrir okkur dalbúana því ekki getum viðverið án skemtana fremur en aðrir. Jeg tilnefni: söng, fyrir lestra, upplestur kvæða og sagna, smá leikrit og ýmsa aðra

leiki, og þá helst útileiki, þeir eru hollir og styrkjandi í okkar heilnæma sveitalofti. Já, — góðir fjelagar. Haldiðvi söngnum eftir megni, leggjum ekki árar í bát þó okkur finnist hann ekki eins fullkominn sem skyldi og okkur þætti æskilegt. Syngi hver með sínu nefi þegar annars er ekki kostur. Það sameinar hugina, styrkir bræðraböndin, glæðir fjelagsandann og gerir ossljettara að starfa sem einn maður að velferðarmálum fjelags vors og þjóðarinar. Því að „hin ljúfa sönglist leiðir á lífíð fagran blæ", segir skáldið.

Jón Jónsson

Ingjaldur.

1. bl.	Álfadal 6. jan 1924.	15. árg.

Ingjaldssandur. ~

Oft hefir þess verið getið og um það rætt, hversu erfitt væri að búa hjer á Ingjaldssandi. Þetta er að vísu satt að nokkru leiti, en þegar það er skoðað frá öllum hliðum þá verða erfiðleikarnir ekki eins margir eða tilfinnanlegir, eins og þeir virðast í fljótu bragði. Mest hefir verið fárast út af því hve erfitt væri til aðdrátta, en aðdrættir í þeirri merkingu sem oftast eða altaf er átt við, er flutningur matvæla og fleyri nauðsinja úr kaupstað. Slíkar kaupstaðarferðir eru aðallega farnar haust og vor um land alt, nema þar sem kaupstaðurinn er stutta bæjarleið í burtu.

Aðvorinu byrgja bændur sig af matvælum til sumarsins, svo að þeir þurfi ekki að tefja sig frá heyvinnuni. Sá tíni þykir af dýrmætur til þess að eyða honum í óþörf ferðalög. Að haustinu sækir böndinn vetrarforðan, því Snjólfur og Kári eru oft ærið þungbrýnir um vetrar tímann, þykir ekki ráðlegt að eiga undir dygð þeirra ef annars er kostur. Þessar ferðir eru oft erfiðleikum bundnar, einkum haustferðir.

Víða þarf að fara yfir stórar ár sem ekki eru sem árennilegastar eftir haustrigningar. Fleiri dagleiðir þarf að fara, oft yfir hálfgerðar eða algerðar vegleysur, en haustveðráttan er oft breytileg, svo að ósjaldan munu þessir ferðamenn eiga að etja við storma, stórrigningar og hríðarbilji. Hvað mundu Sandmenn segja um slík ferðalög ef þeir ættu við slík kjör að búa? Ætli þeir vildu skifta að öðru jöfnu? Jeg er hræddur um að þeir kjósi heldur sjóleiðina inn á Flateyri.

Ekki verður því neitað að oft er sjörinn ókyr hjer við landið, en oft er hann þó kyr, og nyer finnst að fremur ætti að haga ferðum eftir veðráttu en vissum tíma eða eða dögum þegar úti eru allar aðrar haustannir. Ætli að það geti ekki farið vel á því að draga að sjer vetrarforða fyrir fólkið, næst á eftir heyforðanum? Um og eftir rjettir má oftast fara ferða sinna, en illfært um skammdegið. Það mun mörgum finnast að jeg tali mannalega, þegar jeg minnist á að byrgja sig upp til vetrar, því flestum hjer þykir sín ferð góð fái þeir í haustferð einhvern þýring til nýjárs.

En má jeg þá spyrja? Erum við hjer, sem slörkum þó án sveitarstyrks, svo miklu fátækari en þeir sem búa langt upp til sveita og taldir þar fátækir, mjög fátækir jafnvel fá sveitarstyrk, en fara þó ekki nema tvær ferðir um árið til matvæla kaupa? Fleiri muni þó skulda en Sand-

-menn og nágrannar þeirra. Atli að þetta sje ekki kauptúna-
venjan, sem farin er að læðast inn í sveitirnar sem næstlyggja,
venjan eða tíðskan að sækja bara í máltíðina eða út í kömmuna.

Hjeðan til kaupstaðarins er sjóleiðin aðeins 1½–2. tíma
róður, enda mundi þeim sem langt búa upp til sveita finnast
það leikur einn. Hjer er kvartað undan brimi og ógæftum
haust og vor, svo að aldrei gefi að stunda róðra aðstaðaldri.
Fyrir ekki alllöngum tíma var hjer á Sandi útræði, og munu
þó nokkrir hafa verið hjer aðkomandi viðróðra. Nú er ekki
hægt að fá sjer í soðið. Hvað veldur? Er sjórinn farinn að
ókyrrast svo mjög frá því sem áður var, eða er hann eða
hefir verið of úfinn fyrir nútíðarmennina – eða menn-
-inguna?

Menn sem stunda sveitabúskap eru nefndir bændur,
en flestir sem heima eiga á Sandi og giftir eru, þeir eru
líka bændur. Stunda sveitabúskap en ekki fiskiveiðar, enda
treysta meira á búskap en fiskiveiðar eða sjáfarútveg.
Mjer finst því að bændur ættu ekki svo mjög að kvarta undan
ógæftum. Lyggur nær að líta á hin fiskisælu mið rjett við
landsteinana sem hlunnindi, er menn nytu er Sandbyggja,
þegar þeir meiga bregða sjer frá heyskapnum eða heimilis-
-önnum. En það vill oft verða svo, að menn sem einhverra
hlunninda njóta, eru aldrei ánægðir með þau, þeir vilja
fá að njóta þeirra í fylsta mæli. Hvað landgæði snertir hjer

á Ingjaldssandi, þá er jeg sannfærður um að hann stendur
ekki að baki öðrum bygðarlögum hjer nærlendis, þaðviður-
kenna allir sem á þau minnast og einnig Sandmenn
sjálfir, en þá er líka mikið sagt. Vetrarríki hjer á Sandi
er ekki mikið miðaðvið önnur nærlyggjandi bygðarlög.
Sjaldan mun taka fyrir beit sauðfjár eða hrossa nema
þegar úr hófi keyrir um land alt.

Fleira mætti telja upp sem Sandinn prýðir, og
gerir hann aðlaðandi öðrum sveitum fremur, en jeg
vona að yngri og eldri sem Ingjaldssand byggja og vilja
athuga þessi atriði sem jeg hefi bent á, komist að þeirri
niðurstöðu að kostirnir verða fleiri en ókostirnir, – að,

Sandurinn með sínum gögnum og gæðum,
er glæsileg sveit, sje hún notuð með dygð.
Því lofum og vegsömum herrann á hæðum,
sem hefir oss gefið svo frjósama bygð. ~.

Einar Guðmundsson

Á Helgafelli

Það þykir altaf sjálfsagt að skoða þá staði sem einhverjar sögulegar minningar eru tengdar við, þegar að tækifæri til þess gefst. Manni finnst ósjálfrátt eins og minningar þeirra viðburða sem þar hafa gerst setji sitt sjerstaka mark á þá, og að andi þeirra manna sem þarna hafa lifað og starfað hljóti að svífa yfir þessum slóðum. Og þetta alt hefir einhver þau áhrif sem hægara er að ímynda sjer en að lýsa með orðum.

Eins og flestum er kunnugt þá er Helgafell einn slíkur sögustaður, það var til forna einn af hinum nafnkendustu stöðum hjer á landi. Það var talið svo heilagt að þangað mátti engin óþvegin líta. Þar var bústaður hollvætta sveitarinar, og þangað fóru íbúar hennar eftir dauðan segir sagan. Jeg ljet því ekki undir höfuð leggjast að skoða þennan stað þegar að tækifæri gafst. Það er eins og kunnugt er nokkuð langt frá sjó í miðri sveit alveg einstagt. Við lögðum nokkrir af stað frá Stykkishólmi og þangað inn eftir til að skoða þetta forna höfuðból Íslenskrar ráðsnildar. Vegurinn þangað sýnist ekki vera mjög langur, en þegar komið var af stað reyndist hann furðu drjúgur því leiðin er tómar lautir og hæðir. Eftir hálfs þriðja tíma göngu var áfanganum náð, eftir að hafa lent í miklum vegleysum og ógöngum því enginn

rataði af þeim sem voru í förini. Fyrst var farið heim að bænum, hann stendur alveg undir fellinu, þar var okkur vel tekið, og eftir að við höfðum látið uppi erindi okkar var okkur fylgt á þá staði sem merkilegastir þykja og sagt frá ýmsum gömlum munnmæla sögum sem þar lifa. Kirkjan þar er mjög falleg, einhver sú fegursta sem jeg hefi sjeð, í henni eru ýmsir gamlir og merkilegir gripir eru sumir þeirra gjafir og áheit frá ýmsum mönnum þegar mikils hefir þótt við þurfa, enda var það algengt mjögað heita á kirkjur. Þar í túninu er leið í Guðrúnar Ósvífsdóttir er því vel haldið við, því meðan það er gert á búskapurinn hjá Helgafellsbóndanum að ganga að óskum, en ef hann van rækir það þarf hann einskis góðs að vænta.

Næst þessu var að ganga upp á fellið sjálft. Uppaf bænum er það bratt en ekki mjög hátt og grasivagsið upp á brún. Hver sem kemur þangað upp í fyrsta sinn getur óskað sjer hvers sem hann vill, en ekki má á leiðini upp tala orð eða líta aftur ef það skal nokkurn árangur hafa. Hingað upp fór Snorri goði þegar að ráða þurfti fram úr einhverju vandamáli. „Þau ráð sem hjer hafa verið ráðin hafa sýst að engu orðið" sagði hann. Útsýnið hjeðan er mjög fallegt og tilkomumikið út yfir víðlenda sveitina og óteljandi eyjafjöldan á firðinum. Og er við höfðum skemt okkur þarna alllengi, fórum við í burtmeð glaðar endurminningar frá þessum gamla sögustað. ~

Helgi Guðmundsson

2. bl. | Álfadal 7. des 1924. ~ | 15. árg.

Gleði.

Gleðin þrá býr í hverjum manni, þó að mörgum sje ekki ljóst að svo sje. Menn fullnægja þessari þrá alveg áfátalaust og ósjálfrátt með ýmsu móti, þó ekki sje um það að tala sem við í daglegu tali köllum skemtanir. Þetta kemur daglega fram með ýmsu móti í öllum athöfnum. Þó því sje ekki að jafnaði veitt eftirtekt eða um það hugsað. Gleðin er hverjum manni lífsnauðsin alveg eins og ljós og loft, ef hún er holl og heilnæm, veitir sama ánægju og skemtilegar endurminningar, það hefir góð og batandi áhrif á hvern mann.

Lindir gleðinnar eru óteljandi, eða öllu heldur skemtanirnar sem við köllum því oftast er hún nefnd í sambandi við þær, þó hana sje víðar að finna. Það virðist oft vera svo að fýska eða vani ráði oft miklum val skemtana eins og mörgu fleiru, en aðal tilgangurinn gleðin sjálf verður oft lauka atriði. Nú er orðið svo háttað hjá oss, eins og allir vita, að skemtanirnar

eru eins og flest annað sem við notum til lífsins viðhalds að mestu leiti aðfengnar vörur. Það líður út fyrir að við í því sem öðru höfum ekki getað unað við það sem gamla Frón hafði að bjóða, þó það hefði margt til síns ágætis fram yfir hitt, veitt mikla hollari og varanlegri gleði og var auk þess miklu einfaldara og ódýrara. Yfirstaklega tel jeg það vera mikla afturför í þessu efni og mjög illa farið, hvað margt það er að leggjast niður og hverfa úr sögunni, ýmisleg sem haft var um hönd til gleðskapar og skemtunar heima an fyrir á sjálfum heimilunum, bæði sögulestur og margt fleira sem mjög studdi að sjálfstæðri hugsun og menningarviðleitni á sínum tíma.

Margt fleira mætti telja sem var öllum einstaklingum heimilana sameiginleg gleði og batt þá sterkari böndum hver við annan og heimilið en margt annað megnaði að gera. Þetta hefir verið einn þáttur í skópun sveitamenningarinnar, og þýðingarmeiri en svo að hægt sje að gera grein fyrir því í stuttu máli. En með þessum hollu, þjóðlegu og einföldu skemtunum stendur og fellur margt það sem best hefir verið í þjóðlífi vorru, og reynst hefir haldgott og heilladrýgst á liðnum tíma. En er nú þetta sem við höfum fengið í staðinn líklegt til

að verða okkur eins mikils virði og það sem rýmt
var úr vegi? Jeg held ekki.

Það er sýst undan því að kvarta, að nóg sje ekki
til af skemtunum á bodstólum, og meira en það. En
margar þeirra eru svo ómerkilegar, svo innantómar
og ánægjulitlar, að mjer finnst, að furðu gegnir að
nokkur skuli sækja þær, og þar að auki eru margar
þeirra óhóflega dýrar. Þetta á nú að mestu leiti við
það sem tíðkast í kauptúnunum, því þar er þetta
skemtanafaraldur orðið svo óheilbrigt og umfangsmik-
ið, að það fer langt út fyrir þau takmörk sem allri
skinsamlegri og hóflegri gleði eru sett. Jeg ætla ekki
að fara telja þær upp eða lýsa þeim nánar. Þetta er
svo alkunnugt að þess gerist ekki þörf.

En er ótalin ein tegund gleði sem er hverjum
manni þýðingarmeiri og nauðsinlegri en öll önnur
og það er vinnugleðin. Það er nú ekki óalgengt að
hitta fyrir margann mann sem hefir farið á mis við
hana, eða virðist ekki vita að hún sje til. Og til
þess eru ýmsar orsakir. Margir vinna altaf án
þess að unna sjer nokkurntíma verulega kríldar eða
uppljettingar, og hugsa aldrei um það að „meira vinnur
vit en strit". Þeim mönnum getur vinnan ekki orðið
annað en þrældómur og ánægjusnautt strit og

er það illa farið. Þessa gleði getur hver maður veitt sjer,
því hún kostar ekkert og fæst alstaðar þar sem vel og
skinsamlega er unnið. Gleðin er eitt af því sem sýst
má án vera „glaðr ok reifr skyli gumna hverr, uns
sinn biðr bana". segja Hávamál. Allir sýna ein-
hverja viðleitni í því að reyna handsama eitthvað
ofurlítið af henni, en að eins á mismunandi hátt,
sumir þykast finna hana alstaðar aðrir hvergi alt
eftir því sem menn eru. Þeir sem geta á rjettan hátt
fundið gleðina geta með sanni sagt, að lífið er gleði.

Helgi Guðmundsson

Mentun ~ menning. ~

Varla er um annað meira rætt nú á dögum
en mentamálin, altaf hrópað um meiri mentun
meiri fræðslu. Þetta er nú gott og blessað ad vissu
leiti, það sýnir að þjóðin trúir á gagnsemi hennar
og bíst við að lausn margra erfiðleika fáist með
henni. Og þetta er nú sjálfsagt að mörgu leiti
rjett athugað. Því að aukin mentun, aukin
þekking, eykur skilning og áhuga manna á

daglegum viðfangsefnum, hver sem þau annars eru nú. Í þessu augnamiði er nú eins og allir vita eytt miklum tíma og miklu fje eftir okkar mælikvarða, og er það nú sjálfsagt rjett ad spara ekkert í þessu efni það sem að gagni má verða. En það er spursmál hvort að það sem fæst fyrir þetta, er eins mikið og æskilegt væri, og samsvarar því sem fyrir það er látið.

Það hafa margir verið þeirrar skoðunar, og þeim fer nú víst heldur fjölgandi, ad svo sje ekki. Ad árangur fræðslunar sje hvorki eins k mikkill eða glæsilegur eins og við mætti búast, eftir því sem til hennar hefir verið kostað bæði beint og óbeint. Og það er víst mikil ástæða til ad ættla ad þetta álit manna sje á falsverðum rökum bygt. Menn eru farnir ad sjá ýmsa galla á núverandi fyrirkomu lagi, en eins og vant er ad vera eru allir ekki á sama máli um leiðirnar til ad bæta úr þeim.

Þekking er vald, stendur einhverstaðar. Nú orðið eru víst flestir ordnir sammála um það ad nokkur þekking sje naudsinleg í hvaða stjett eða stöðu sem menn eru, til þess ad komast betur áfram í heiminum. Breytt

viðskiftalíf og lifnaðarhættir gera það naudsinlegt ad allir læri nokkud. Tilgangur mentunarinar er audvita sá ad ljetta mönnum lífsbaráttun og greiða öllum ad gang ad gæðum lífsins. Og þetta er það sem skólarnir, hverju nafni sem nefnast, eiga ad gera, ad kenna fólki ad lifa í samræmi við lögmál lífsins. Ad ~~kenn~~ veita sanna og notadrjúga menningu sem ad gagni má koma í daglega lífinu, en ekki ad vera berjast við ad koma því inn í höfuðið á fólki sem það hefir ekkert gagn af ad vita.

Við þurfum ad fá sanna og lifandi menningu, skóla fyrir lífið eins og Danir orða það. Þrátt fyrir fjölbreytta kennslu mikinn lærdóm og marga skóla, þá kemur flestum saman um ad læplega muni nokkurntíma hafa verið ískyggilegra útlit ad flestu leiti í landi voru. Ef til vill munu nú sumir ~~ef til vill~~ álíta ad það koni þessu máli ekki verulega við hvernig núverandi kringumstæður og framtíðarhorfur eru, en þetta hljóta altaf ad verða óadskiljanleg atriði. Mundum við ekki nú, vera ad mörgu leiti betur staddir, ef við hefðum gefið meiri gaum ad okkar innlendu og heimafengnu menningu

í stað þess að vera elta erlenda tísku og tildur sem svo mjög hefir verðið gert nú á síðari tímum. Okkar gamla og að mörguleiti góða sveitamenning er altaf að smáþakast úr því öndvegi sem þún hefir skipað, fyrir útlendri „vellyst" sem „vafrar" – að landi undir fölsku flaggi menningar og framfara, hún hefir þalað betur íslenska staðhætti en skáldið grunaði. Við þurfum alstaðar að vera á verði þar sem eitthvað það er að skjóta upp höfðinu sem ættla má að geti orðið okkar innlendu menningu hættulegt. Við Íslendingar erum taldir í flokki menningar þjóðana, og erum það vissulega að sumuleiti, t.d hvað bókmentir og annað þess háttar snertir. En í verklegri þekkingu stöndum við sjálfsagt langt að baki öðrum þjóð, í sumum greinum, einkanlega hvað búnaðarhætti snertir. Það á að vera eitt af aðal hlutverkum framtíðarinar að skapa trausta og sanna menningu í samræmi viðinnlenda staðhætti. Allir þurfa að vinna með huga og hendi að öllum hollum og heilbrigðum framförum, svo að þjóðin læri betur en nokkru sinni áður „að elska, byggja og treysta á landið." ~

Helgi Guðmundsson.

Ingjaldur. ~

3. bl | Alfadal 27. des 1924. | 15 árg.

Eftirtekt. ~

Það hefir verið sagt, bæði að fornu og nýju að menn sjeu misjafnlega gáfum gæddir. Sumir eru stórgáfaðir, aðrir nautheimskir, en ekki er það nú altaf rjetti mælikvarðinn, hversu vitið er mikið eða lítið, þegar mæla skal mannigildi mannsins, hinar aðrar gáfur hans munu oftast verða þyngri á metunum.

Það eru ekki altaf gáfuðustu mennirnir, sem best komast áfram í heiminum, mið lungsmennirnir verða þeim oft hlutskarpari. Vitsmunirnir einir hrökkva skamt, ef aðrar gáfur sem ágætismennirnir – mikilmennin – eru gæddir eru þeim ekki samfara.

Það er aðeins ein af þessum gáfum, sem jeg ætla að minnast á nokkrum orðum, sú gáfan sem hver einstaklingur getur tamið sjer, sú gáfan sem að mínu áliti er undirstaða allrar velmegunar mannsins í þessum heimi, og það er athyglin eða eftirtekt

Athugull maður getur beinlínis gert kraftaverk. Allir sem komnir eru til vits, hafa heyrt getið um Benjamín Franklín, þann sem fann upp rafmagnið. Það var nákvæmri eftirtekt hans að þakka, að hann fann það upp, en hvílíkum stórbreytingum hefir keimurinn tekið síðan menn lærðu að notfæra sjer þetta stórkostlega afl. Með nákvæmni og eftirtekt hafa menn komist að ótal mörgum leyndardómum náttúrunar. Hugvit og uppfyndingar eru ekki annað en nákvæm eftirtekt samfara vitsmunum að gera rjettar ályktanir.

„Þagalt og hugalt skyli þjóðans barn." segir í Háramálum. Eftirtektar- og áhugalaus maður verður aldrei þjóð sinni til gagns eða sóma. Eftirtekt í smáu og stóru opnar fyrir manni huliðsheima. Margt sem í fljótu bragði sýnist óskiljanlegt og ómögulegt verður skiljanlegt og auðvelt við nákvæma eftirtekt. Enginn verður hugvitsmaður nema hann hafi áður veitt náttúru öflunum nákvæma athygli. Enginn góður sjómaður nema hann veiti skýjunum og sjólaginu - öldunum - nákvæma eftirtekt. Enginn góður fjármaður nema hann veiti sauðunum sínum eftirtekt. Í fám orðum sagt, enginn getur leyst starf sitt vel af hendi

hvernig sem því er háttað, hvort sem það er mikilsvert eða auvirðilegt, nema hann sje athugull. Margt óhappa orð og verk hefir verið framið í athugaleysi. Margt orð og athöfn sem framið hefir verið í athugaleysi hefir valdið misskilningi, en í raunini er misskilningur athugaleysi eða dómgreindarleysi.

Jeg set hjer ofurlitla smásögu, sem sýnir hve eftirtekt, þó í smáu sje getur upplýst nærri ótrúleg atvik. Maður var á ferð að haustlagi og var ríðandi. Um nóttina taþaði hann hestinum frá bænum sem hann gisti á, og vissi enginn í hvaða átt hann hafði farið. Víða var leitað og menn spurðir á næstu bæjum, en enginn hafði sjeð ókunnugann hest fara um. Loks hittu leitarmenn karl einn gamlan og spurðu hvort hann hefði sjeð hest fara hjá um morgunin en hann kvaðst engann sjeð hafa. En þegar leitarmenn voru að fara af stað spurði karl hvort hesturinn hefði ekki verið haltur á hægri afturfæti. Jú. Eigandinn kvað svo vera, sástu hann þá? „Var ekki brotin skeifa undir vinstri framfæti?" spurði karl. Jú. „Var það ekki hryssa" „Jú, þú hefir sjeð hana maður hvar er hún?" sagði

eigandinn. „Var hún ekki jörp og blind á vinstra auga?" spurði karl. „Jú. En hvað er þetta maður, hví getur þú ekki sagt til hennar fyrst að þú hefir sjeð hana?" „Jeg hefi als ekki sjeð hana", sagði karl „en hún hefir farið í morgun eftir götuni sem lyggur hjer austur með hálsinum". „Hver heldurðu að trúi þessu", sagði eigandinn reiður „að þú getir lýst hestinum svona nákvæmlega og hafa ekki sjeð hann, þú hefir meira að segja handfarið hann og skoðað undir hvern fót, annars gætir þú ekki sagt að hann hefð brotna skeifu á vinstri framfæti". „Ó jú", sagði karl með mestu hægð „jeg sá það á sporunum að skeifan var brotin, enfremur giskaði jeg á að skepnan væri hölt, því að sporið eftir hægri aftur fót var talsvert grynnra en hin sporin, að það var hryssa sá jeg á því hvernig hestur hafði staðið meðann hann kastaði af sjer þvagi". „En hvernig gastu þá sjeð að hún var jörp?" sagði eigandin kýmandi, taldi karlinn nú vera kominn í gildruna. „Það sá jeg af því hún hafði klórað sjer og nokkur hár dottið ofan á götuna, eftir litnum að dæma var það af jörpu hrossi".

Annað atvik hefi jeg keyrt sagt af sannorðum manni, á þessa leið: „Jeg var einu sinni á ferð með einu af strandferða skipunum. Margir farþegar

stóðu fram í stafni skipsins og töluðu meðal annars um það hve skipið færi margar mílur á vökuni.

Þar var einn gamall sjómaður í hópnum, hann lagði ekkert til málana, en labbaði þegjandi fram á stafn skipsins og kastaði eldspítnastokk beint niður með stefninu, þrammaði svo með hendur í vösum aftur eftir skipinu og aftur í stafn, kom svo fram eftir til okkar og sagði með mestu spegt: „Hún mun fara um 10 mílur á vökuni". Hann hallaði n. l. öll skip skútur. Við spurðum hvort hann hefði litið á hraðamælirinn. „Mig varðar ekkert um hraðamælir hún fer 10 mílur á vagtini". Við hálfefuðum orð karls, og sendum því einn til stýrimannsins til að vita vissu okkar, en stýrimaður sagði honum að skipið færi tíu mílur á vöku. Við spurðum karlinn hvernig hann færi að vita þetta, en hann vildi ekkert um það segja, sagði aðeins að hann hefði sína aðferð til að vita það. Við komustum að því seinna að hann þegti als ekki á hraðamælir og vissi ekki hvað skipið hafði mikinn hvað að jafnaði. Ótal fleyri dæmi mætti nefna en hjer er hvarki rúm nje tími að minnast á fleyri, enda óþarft, vegna þess að flestir eða allir munu hafa[2] einhvern[1]tíma rekið sig á fjölda dæmi þessu lík

og munu komast að raun um eins og jeg hefi tekið fram áður, að mörg ráðgátan sem í fljótu bragði virðist óleysanleg verður auðveld athugulum manni.

Það er jafnan talið áreiðanlegast sem bygt er á reynslu, margra ára eða mannsaldra reynslu. t. d. að tún spretti best ef eitthvað er á þau borið, sem gefur jurtunum næringu. Reynslan er ~~því~~ eftirtekt margra ára, jafnvel alda eftirtekt. Eftirtektin er því þekking. Þekking er mentun. Svo þegar öllu er á botnin hvolft er öll mentun bygð á eftirtekt. Öll vísindi hverrar tegundar sem þau eru, er margra alda eftirtekt og álygtanir.

Hversu mikla þekkingu fara þeir því á mis við, sem bolast áfram áhuga og eftirtektarlausir, þeim fara öll verk öfugt úr hendi, og eru engu nær um mikilleik tilverunar, þegar hærur gráar hylja haus en meðan þeir voru ómálga börn í vögguni, með öðrum orðum þeir hafa tynt æfini sinni í rusla kistu ómenskuskaparins. Eftirtektin er í raunini engin sjer gáfa, sem einum er gefin fremur en öðrum, hún kemur af sjálfu sjer aðeins ef menn vilja temja sjer hana, hafa vilja og áhuga til að vita meira, læra meira.

Bók tilverunar lyggur opin fyrir hverjum þeim, sem nennir að leggja á sig það erfiði að lesa í henni

og eftir mætti að skilja hana. Það er ekki mest um vert að lesa mikið, því enginn les þá bók til enda. hitt verður happadrýgra að skilja það sem lesið er.

Einar Guðmundsson

Gættu skyldunar!

Hver sá maður sem komast vill áfram í heiminum verður að hafa sterkann vilja, að ná ákveðnu takmarki. „Ákveðið takmark gefur hverjum manni fastari tök á lífinu", segir Elísabeth Stúart.

Ef vjer athugum mannkynssöguna finnum vjer fjölda mörg dæmi þess, að bestu og nýtustu menn þjóðana, hafa öðrum fremur alt frá æsku, haft óstjórnlega löngun til þess að komast áfram, og ná því marki er þeir settu sjer í fyrstu, hversu örðugt sem það var. Það virðist að þessi viljasterku mikilmenni, sjeu einkum afkomendur hima lægri stjetta mannfjelagsins. Þetta atriði er mjög eftirtektarvert. Því skyldi maður ekki geta vænst þess fremur, að mestu og bestu mennirnir væri afspryngi heldra fólksins? Jú sannarlega mætti vænta þess. En nú virðist þetta alveg öfugt.

Þetta atriði sýnir svo dásamlega, að það er viljinn stefnufestan og vinnan sem skapar afburðamennina. Þeir sem alast upp í alsnægtum sem kallað er, og fá alla hluti sem hugur þeirra girnist, án nokkurar fyrirhafnar, verða aldrei snortnir þeirri unaðsælu meðvitund að vera sjálfum sjer nógur, að lifa í sveita síns andlitis. Menn þessir læra því alls ekki að beyta sínum sálar og líkamskröftum fyrir sinni eigin tilveru.

En hinir sem fæðast og alast upp í keimkynni fátæktarinar, verða að vinna strags og orkan leifir. Þeir fá að læra að beyta sínum sálar og líkamskröftum. Drekka það í sig með móðurmjólkini að lífið er barátta, fyrir sinni eigin tilveru fyrst og fremst, og því næst fyrir landið og þjóðina. Þeim verður það ljóst að enginn sigur er án baráttu og að „enginn verður óbarinn byskup". Þeir feta sig áfram smátt og smátt. „Hugurinn ber þá hálfa leið", eins og máltækið segir. Þó störfin sjeu ekki margbrotin í fyrstu, ef þau eru aðeins vel af hendi leyst, vekja þau traust og löngun til að fá eitthvað vandasamara til þess að fást við, til æfingar starfshæfileikunum. Þannig feta þeir sig áfram stig af stigi, þar til þeir standa sigri hrósandi á efsta þrepi menningarstigans, viðurkend mikilmenni.

„Vertu trúr yfir litlu, þá mun jeg gefa þjer lífsins

kórónu", stendur einhverstaðar. Þegar vjer erum óánægð með þau störf sem okkur er ætlað að framkvæma, þykir þau að einhverju leiti okkur ekki samboðin, — teljum oss betur henta annað vandasamara, er gott að hafa þessa setningu í huganum: „Vertu trúr yfir litlu", vitandi að þá verðirðu settur yfir meira.

„Sá er verk sitt kann til fullnustu og getur unnið það betur en allir aðrir, hann er hólpinn, hversu litilfjörlegt sem starfið er í sjálfu sjer" segir Svett Marden.

Góðir fjelagar! „Starfið er margt". Já margt er að starfa. Orið nóg verkefni hvert sem litið er. En þó eru svo margir yðjulausir, — finna ekki skyldu til að hlúa að fósturjörðini sinni, „sem bíður með þrá sem ástmey örnum þöndum eftir þeim svein er leysi hana af böndum". Það eru ekki öfrelsböndin sem nú þarf að leysa, eins og skáldið á við, því nú eru þau leyst og vjer viðurkendir sem sjálfstæð þjóð. En mörg eru samt böndin sem kreppa að fóstru vorri, og krefst hún hraustra handa til þess að þau verði leyst sem fyrst, svo að hún dragist ekki aftur úr öðrum menningarþjóðum og dagi uppi sem nátttröll fyrir komandi degi. Það er íslenski æskulýðurinn „Vormenn Íslands", sem á að leysa böndin af fjallkonuni. Því að: —

„Seinna á þínum herðum kvíla,
heill og forráð þessa lands;
þegar grónar grafir skýla,
gráum hærum nútímans".

Það er á valdi hins uppvaxandi æskulyðs hvaða framtíð þetta land á. Enginn, hvorki karl nje kona má skerast úr leik í framsóknarbaráttuni Allir geri skyldu sína. Hver einstaklingur er hlekkur í þeirri keðjii sem tengir saman hinn íslenska þjóðarlíkama. Ef einn hlekkurinn brestur er glötunin vís, þar fyrir getur þjóðarfleyið brotnað á skeri samúðarleysis og sundrungar. Standið á verði. Hafið gætur á öllu því sem framfer meðal þjóðarinar, og verið viðbúin að rjetta hjálparhönd mönnum og málefnum, sem stefna framsóknarbrautina. Temjum oss að beyta starfskröffum vorum. Fjelagsskapur vor gefur oss þar tilefni.

Ef vjer innum vel af hendi skyldur vorar við hann, getum vjer verið viss um að hann hefir blessun í för með sjer bæði fyrir land og lýð. Að síðustu vil jeg enda þessar línur með þessari fögru setningu skáldsins:

„Sú þjóð sem í gæfu og gengi vill búa,
á guð sinn og land sitt skal trúa. ~

Jón Jónsson.

Fngjaldur.

9.–15. árg.

SKJALASAFNIÐ ÍSAFIRÐI – SKJALASAFNIÐ ÍSAFIRÐI
1490